

Notulen van het verhandelde in de Statenbrede voorbereidende vergadering
van Provinciale Staten van Utrecht
gehouden op 23 september 2020
(middag)

Bladwijzer

op de notulen van Provinciale Staten van Utrecht

Vergadering 23 september 2020

MILIEU EN MOBILITEIT

Voorstel van Gedeputeerde Staten van 27 mei 2020, dienst/sector SLO, nummer PS2020MM09, inzake indienen ontwerp-Regionale Energiestrategie U16 en concept Regionale Energiestrategieën Regio Amersfoort en Food Valley bij het Nationaal Programma Regionale Energie Strategieën

Daartoe besloten
PS2020MM09

Amendement A28, ingediend door de fracties van de VVD en het FvD, inzake inspanningsverplichting nut en noodzaak. Het amendement is ingetrokken.

Daartoe besloten

Motie M55, ingediend door de fracties van GroenLinks, PvdA, PvdD, inzake I see a white blade and I want it painted black. De motie is ingetrokken..

Daartoe besloten

Motie M56, ingediend door de fractie van de VVD, inzake participeren doe je samen.

De motie is ingetrokken.

Daartoe besloten

Motie M57, ingediend door de fractie van de VVD, inzake wind en zon, passend alom.

De motie is ingetrokken.

Daartoe besloten

Motie M58, ingediend door de fracties van de VVD en het FvD, inzake kernenergie omarmen in langetermijnmix.

De motie is ingetrokken.

Daartoe besloten

Motie M59, ingediend door de fracties van het Fvd, VVD, CDA, inzake omarm CO₂-arme energie.

De motie is ingetrokken.

Daartoe besloten

Motie M60, ingediend door de fracties van de PVV, inzake referendum over de RES-en.

De motie is ingetrokken.

Daartoe besloten

Motie M61, ingediend door de fracties van de PVV, inzake leg windmolenplannen stil.

De motie is verworpen.

Daartoe besloten

Motie M62, ingediend door de fracties van de PVV, inzake geen zonneakker op landbouwgrond.

De motie is verworpen.

Daartoe besloten

Motie M63, ingediend door de fracties van de PVV, inzake communiceer de RES met de burger.

De motie is verworpen.

Daartoe besloten

Motie M64, ingediend door de fracties van het FvD en de PvdD, inzake vogelversnipperaar.

De motie is ingetrokken.

Daartoe besloten

STATEN (provinciale)

Vaststelling agenda.

Mondelinge vragen van mevrouw Hoek over de verhoging van WOZ-tarieven.

Mondelinge vragen van mevrouw Hoek over de bezetting van de GGD's en de teststraten in verband met het coronavirus.

Mondelinge vragen van de heer De Jager over de NRU.

Presentielijst vergadering 23 september 2020

Voorzitter:	mr. J.H. Oosters, commissaris van de Koning
Griffier:	mevr. mr. C.A. Peters
GroenLinks	dhr. J.J. Bart, Utrecht mevr. A.C. Boelhouwer, Wijk bij Duurstede mevr. M. van Elteren, Woudenberg mevr. mr. N.M. Groen MA, Doorn mevr. M. de Jong, Utrecht dhr. dr. A.R.S. Karataş, Utrecht dhr. ing. D.A. Oude Wesselink, Utrecht mevr. T.M.S. Vrielink, Amersfoort
VVD	dhr. mr. B.M.H. de Brey MBA, Doorn mevr. J.C.A.M. van Gilse Bsc, Utrecht dhr. drs. B.C. de Jager, Loenen dhr. V.C. Janssen, Amersfoort dhr. drs. A.H.L. Kocken, Utrecht mevr. O. de Man, Zeist dhr. A.G. van Schie, Utrecht mevr. mr. S.F. van Ulzen, Zeist
FvD	dhr. S.A. Berlijn, Utrecht dhr. drs. E.H.R. Dinklo, Driebergen dhr. M.C. Fiscalini, Maarssen dhr. Y.V. Potjer, Utrecht mevr. N.J.F. Pouw-Verweij MSc dhr. W.J.A. Weijers, Zeist
D66	mevr. H. Chidi, Amersfoort dhr. M.J. de Droog Msc RA, Utrecht dhr. drs. E.A. Kamp, Doorn mevr. L.E. Veen, Utrecht mevr. ir. M. de Widt MPM, Utrecht
CDA	dhr. ing. D.G. Boswijk, Wilnis mevr. T. Koelewijn-Koelewijn RDM, Bunschoten mevr. L.M. Welschen-van der Hoek, Zeist dhr. C. Westerlaken, Lopik
PvdA	mevr. drs. J.P. d'Hondt, Utrecht mevr. M. Lejeune-Koster, Linschoten dhr. H.O. Suna, Soest
ChristenUnie	mevr. N. de Haan-Mourik, Amersfoort dhr. J.A. de Harder, Buschoten-Spakenburg dhr. drs. J.H. van Oort, Utrecht mevr. H.J. Rikkoert Msc, Utrecht
PvdD	mevr. H.J. Keller, Driebergen-Rijsenburg dhr. W. van der Steeg, De Meern
PVV	mevr. E.J. Broere-Kaal, Soest dhr. R.G.J. Dercksen, Bosch en Duin
SP	dhr. M.E.J. Eggermont, Utrecht mevr. A.M. Poppe, IJsselstein
SGP	dhr. ing. B.C. van den Dikkenberg, Elst
50Plus	mevr. W.M.M. Hoek, Vreeland
DENK	-
Afwezig	mevr. N.A. Krijgsman, Utrecht (PvdA) dhr. W.G.J. Wijntjes RA, Nieuwegein (CDA) mevr. H. Bittich, Utrecht (DENK)

Leden van Gedeputeerde Staten:

mevr. drs. H.G.J. Bruins Slot, Utrecht
dhr. ir. H.P. van Essen, Utrecht
dhr. ir. R.G.H. van Muilekom, Amersfoort
dhr. A.J. Schaddelee, Houten
dhr. R.C.L. Strijk, Utrecht

Opening.

De VOORZITTER: Ik open de vergadering van Provinciale Staten van Utrecht. Ik heet u allen van harte welkom bij deze statenvergadering van 23 september 2020. Dit is een statenbrede voorbereiden- de vergadering om fysiek of digitaal aan deze vergadering en het debat te kunnen deelnemen. U weet dat ik vanavond om 21.00 uur een digitale statenvergadering zal openen waarin wij besluitvorming kunnen plegen over de onderwerpen die wij vanmiddag met elkaar bespreken en de moties en amendementen die daarbij worden ingediend.

Op voorspraak van de griffie hebben wij met de fractievoorzitters een aantal huisregels gedeeld. Die huisregels bestaan eruit dat ons dringende verzoek is om met maximaal twee leden per fractie in deze statenzaal fysiek vertegenwoordigd te zijn. Er is meer ruimte, maar wij hebben ervoor gekozen dat het verstandig is om deze grens in acht te nemen uit veiligheidsoverwegingen. Dat betekent dat wij met elkaar de discipline moeten opbrengen dat wij de tijd nemen voor wisselingen. Ik verzoek u allen om de statenzaal uitsluitend via de vooringang te betreden en via de achteruitgangen te verlaten.

De heer VAN SCHIE (VVD): Mijnheer de voorzitter! Deze maatregelen zijn democratisch besloten, maar dit is de eerste keer dat wij hierover in de openbaarheid spreken. Ik hecht eraan te zeggen dat de VVD-fractie grote moeite heeft met de voorgestelde werkwijze. Dit heb ik in het fractievoorzitters- convent gedeeld. Wij vinden het belangrijk dat wij het debat fysiek met elkaar kunnen voeren, omdat wij daarmee de lading en de emotie die hoort bij de behandeling van een belangrijk onderwerp kunnen proeven. Dat gaat via de stream anders dan in de zaal. Dat is de reden waarom de VVD statenbreed aanwezig wil zijn. De beperking om met twee mensen per fractie vertegenwoordigd te zijn in de zaal waar wij met acht leden gekozen zijn, voelt als een knevel op onze fractie.

De VOORZITTER: Waarvan akte. Dit is al eerder met elkaar besproken.

De heer VAN SCHIE (VVD): Mijnheer de voorzitter! De commissie gaat over haar eigen werkwijze. Ik maak hiervan geen punt van orde, maar het weegt heel zwaar bij mijn fractie.

De VOORZITTER: Dat is duidelijk. Ik wil voorkomen dat wij een ordedebat gaan voeren over de afspraken die gemaakt zijn.

De heer BOSWIJK (CDA): Mijnheer de voorzitter! Ik heb een terecht punt. Het CDA en een aantal andere fracties zijn blij dat de vergadering op deze manier kan plaatsvinden. De mensen die niet fysiek aanwezig kunnen zijn, kunnen op deze wijze toch fysiek aan de vergadering deelnemen.

De VOORZITTER: Deze discussie is gesloten. Ik was nog bezig met de opening. De huishoudelijke regels zijn bepaald. Vanmorgen heb ik met de fractievoorzitters afgesproken en gevraagd om met elkaar te oefenen in deze vergadervorm. Laten wij elkaar de ruimte bieden om dingen te herstellen. Ik zal daarop letten, zodat zowel de mensen die fysiek als digitaal aanwezig zijn voldoende aan bod komen in deze vergadering.

Ik meld u dat mevrouw Krijgsman en de heer Wijntjes niet aan deze vergadering zullen deelnemen. De heer Berlijn zal later arriveren. Tot mijn grote vreugde kan ik melden dat de heer Van Muilekom zijn werkzaamheden heeft hervat. Wij zijn blij dat hij weer in ons midden is.

Vaststellen agenda.

Zonder beraadslaging en zonder hoofdelijke stemming stellen Provinciale Staten de agenda ongewijzigd vast.

Vragenhalfuurtje.

De VOORZITTER: Er is een drietal vragen aangekondigd. Twee namens de 50Plus-fractie door mevrouw Hoek en een van de VVD-fractie door de heer De Jager. Mijn voorstel is dat wij beginnen met

de vraag van mevrouw Hoek over de WOZ-waarde. Dan kan de heer Strijk antwoord geven op die vraag. Het woord is aan mevrouw Hoek.

Mevrouw HOEK (50Plus): Mijnheer de voorzitter! Mag ik iemand anders voor laten gaan, want ik moet mijn vragen er nog bij pakken.

De heer VAN SCHIE (VVD): Mijnheer de voorzitter! Mijn woordvoerder is nog niet aanwezig, dus dat kan niet.

De VOORZITTER: Dit is een ongemakkelijke situatie. Ik heb mijnheer Strijk gevraagd om hier te zijn en u weet hoe ingewikkeld het is om dat om te wisselen. Wij kunnen uw vragen schriftelijk beantwoorden.

Mevrouw HOEK (50Plus): Mijnheer de voorzitter! Laten wij dat dan maar doen. Ik heb de vragen niet bij de hand.

De VOORZITTER: Het college heeft de vragen gelezen. Kunt u zeggen dat u een vraag heeft over de WOZ? Dan gaat de heer Strijk de vraag beantwoorden.

Mevrouw HOEK (50Plus): Mijnheer de voorzitter! 50Plus is van mening dat de provincie moet zorgen voor voldoende betaalbare woningen voor ouderen, jongeren en mindervaliden. Op dit moment wordt de belasting op het onroerend goed buiten proporties verhoogd. Dat is voor bepaalde mensen niet meer te betalen, omdat zij niet genoeg inkomen hebben, vooral voor ouderen die alleen van hun AOW leven. Veel ouderen tussen de 70 en 80 jaar hebben nauwelijks tot geen pensioen opgebouwd en kunnen dit niet meer betalen. Wij verkeren in een economische slechte tijd waarin onze prioriteit moet liggen op het samen tegengaan van de gevolgen van COVID-19. Is het college het met ons eens dat het in deze tijd uitermate ongelukkig is dat de gemeenten de WOZ-waarde met dergelijke grote percentages verhogen? Is het college bereid om met gemeenten in gesprek te gaan en hen op te roepen de toename van de WOZ-waarde in te trekken of te minimaliseren?

De heer STRIJK (gedeputeerde): Mijnheer de voorzitter! Over de WOZ-waarde ontstaat weleens verwarring. De WOZ-waarde bepaalt de opbrengsten van de onroerendezaakbelasting (ozb). De WOZ-waarde van de gemeente is de optelsom van de waarde van de huizen en de niet-woningen in een gemeente. Die waarden worden bepaald door de markt. Dit college heeft geen invloed op de waarde van de woningen in de huizenmarkt. Als een gemeente ervoor kiest om de ozb in euro's hetzelfde te houden, maar de WOZ-waarde stijgt, dan daalt het tarief. De keuze of een gemeente besluit het ozb-tarief te verhogen of te verlagen, dat is aan de gemeenteraad; GS gaat daar niet over. Mijn antwoord op uw vraag is: ik heb geen invloed op de huizenmarkt en wij gaan niet over de tarieven die gemeenten vaststellen.

De VOORZITTER: Mevrouw Hoek mag kort reageren.

Mevrouw HOEK (50Plus): Mijnheer de voorzitter! Ik begrijp wat de gedeputeerde zegt. Kan er toch een signaal uitgaan vanuit de provincie naar de gemeenten door te schrijven dat het niet prettig is voor een aantal mensen als de WOZ-waarde verhoogd wordt?

De heer STRIJK (gedeputeerde): Mijnheer de voorzitter! Het college heeft een brief geschreven aan het ministerie van Binnenlandse Zaken waarin wij de zorg delen die gemeenten hebben bij hun eigen gemeentelijke financiën. Een knop waaraan zij kunnen draaien is het ozb-tarief. Wij delen de zorgen, maar er zit daar een zelfstandig gekozen volksvertegenwoordiging. Het is niet aan ons om een standpunt in te nemen wat zij daar moeten doen. Het democratisch mandaat laat ik daar liggen.

De heer VAN SCHIE (VVD): Mijnheer de voorzitter! Ik heb een punt van orde. De heer Janssen wil graag een interruptie plegen.

De VOORZITTER: Dan moet hij bij een microfoon gaan zitten.

De heer JANSSEN (VVD): Mijnheer de voorzitter! Ik heb een interruptie op de gedeputeerde. Hij merkt terecht op dat de provincie niet gaat over de ozb-tarieven die gemeenteraden vaststellen. Tegelijkertijd maakt de VVD zich zorgen over de stijging van de ozb-tarieven. Het probleem komt uit Den Haag en de gemeenten moeten het oplossen. Ik ben benieuwd welke actie het college treft richting Den Haag om de financiële problematiek bij gemeenten aan de orde te stellen om te voorkomen dat de ozb-tarieven fors verhoogd worden.

De VOORZITTER: De gedeputeerde heeft hierover zojuist wat gezegd. Dit mag hij herhalen.

De heer STRIJK (gedeputeerde): Mijnheer de voorzitter! GS heeft hierover een brief gestuurd aan het ministerie van BZK. In IPO-verband trekken alle provincies gezamenlijk op om onze zorgen op dit vlak te delen. Binnenkort hebben wij hierover een gesprek met enkele gemeenten en een vertegenwoordiging van het ministerie van BZK. Dit allemaal om voor het voetlicht te brengen welke zorgen er leven.

De VOORZITTER: Mevrouw Hoek heeft nog een vraag over de GGD.

De heer VAN SCHIE (VVD): Mijnheer de voorzitter! Ik vraag een moment schorsing, zodat de woordvoerder van dat onderwerp de zaal kan binnen komen.

De VOORZITTER: Welkom, mijnheer De Brey. Ik zal namens het college de vragen van mevrouw Hoek op dit punt beantwoorden. Het woord is aan mevrouw Hoek.

Mevrouw HOEK (50Plus): Mijnheer de voorzitter! 50Plus heeft een vraag over de voldoende testcapaciteit van de GGD regio Utrecht. De GGD regio Utrecht heeft zeven teststraten ingericht waar de PCR-test kan worden afgenomen. Door middel van deze test wordt vastgesteld of iemand besmet is met het coronavirus. De teststraten zijn alleen op afspraak te bezoeken. Voor een afspraak dient met vooraf te bellen.

50Plus heeft hierover de volgende vragen. Is het huidige aantal van zeven teststraten voldoende voor het verrichten van de aangevraagde testen? Wat is de gemiddelde wachttijd tussen een telefonische melding en een testafspraak? Is deze wachttijd voor alle teststraten hetzelfde of zijn de wachttijden in de stad Utrecht hoger dan elders? Is de personele bezetting van de teststraat voldoende of zijn er thans tekorten bij het bron- en contactonderzoek? Door het toenemend aantal besmettingen neemt de druk op de testcapaciteit toe. Wat merkt men hiervan bij de GGD regio Utrecht? Welke voorzorgsmaatregelen heeft de GGD regio Utrecht genomen om over voldoende testcapaciteit en testmateriaal te beschikken nu uit de media blijkt dat daarvan tekorten dreigen te ontstaan? Welke effecten verwacht GS naar de mogelijke introductie van de coronamelder, de zogenaamde corona-app, die mogelijk aan het eind van de maand september in het hele land gedownload kan worden. Kan GS garanderen dat voldoende testcapaciteit en testmateriaal beschikbaar zal zijn alsmede voldoende personele bezetting om alle extra aanvragen te behandelen en het bron- en contactonderzoek uit te voeren? Is de samenwerking tussen de teststraten zodanig dat doorverwijzingen kunnen plaatsvinden?

De VOORZITTER: Vanzelfsprekend deelt GS de zorgen die door uw vragen tot uitdrukking komen over de situatie in onze provincie rondom het coronavirus, het toenemend aantal besmettingen en de druk die dit op de zorg, de GGD's en de veiligheidsorganisatie zet. Echter, u overvraagt GS met deze vragen. Deze crisis wordt op grond van de wet publieke gezondheid bestreden. Daarin is geen rol voor de provincie of de commissaris voorzien. Het is een rechtstreekse lijn van de minister van volksgezondheid naar de voorzitter van de veiligheidsregio's en de GGD's. Dat betekent dat u de minister van volksgezondheid verantwoording ziet afleggen over wat er bij de lokale GGD's gebeurt, zoals hoe de teststraten zijn ingericht en de wachttijden. De provincie heeft deze bevoegdheid niet en zal deze gegevens niet bijhouden. Ik kan u geen concreet antwoord geven op uw vragen.

Ik kan u wel verwijzen naar allerlei openbare bronnen. Op de website van de GGD wordt op het coronadashboard en aanverwante hoofdstukken heel gedetailleerd dagelijks informatie ververst over

wachttijden en bron- en contactonderzoek. Daarnaast verwijst ik u. Ik ben nauw betrokken vanuit mijn verantwoordelijkheid voor het toezicht op de crisisbeheersing bij het werk van de veiligheidsregio. Dat geldt niet voor de operationele bedrijfsvoering van de GGD.

Mevrouw HOEK (50Plus): Mijnheer de voorzitter! Is het een idee om op de provinciale pagina in huis-aan-huisbladen te verwijzen naar de bronnen waar men informatie over de teststraten kan vinden?

De VOORZITTER: Zeker. De frequentie van onze huis-aan-huispublicatie haalt het niet bij de informatie die gemeenten verstrekken. Gisteravond is de gemeenteraad van Utrecht door de directeur van de GGD in detail bijgepraat. Daar ligt de verantwoordelijkheid en kunt u aan informatie komen. De gemeenten zijn primair verantwoordelijk om de informatie met hun inwoners te delen. De heer De Brey krijgt het woord voor een korte interruptie.

De heer DE BREY (VVD): Mijnheer de voorzitter! Dank voor uw toelichting over de verantwoordelijkheid voor de operatie van de teststraat die bij het Rijk en gemeenten ligt. De provincie heeft wel een rol in de bereikbaarheid van de teststraten; specifiek in het openbaar vervoer. Wij zien dat er veel meer getest wordt en dat veel meer mensen gebruik zullen maken van het openbaar vervoer. Hoe ziet u die rol en de bescherming van de medepassagiers en de chauffeurs van mensen die naar een teststraat gaan?

De VOORZITTER: Ik heb mijn collega Schaddelee nodig om deze vraag te beantwoorden. Dat komt goed uit, want ik vraag hem om hier aanwezig te zijn voor de vraag die de heer De Jager gaat stellen over de NRU. Ik vraag de heer Schaddelee om zich op deze vraag voor te bereiden, want het is een relevante vraag. Dan beschouw ik de vragen van mevrouw Hoek als voldoende beantwoord en geef ik de gelegenheid aan de heer De Jager om een vraag te stellen.

Mevrouw HOEK (50Plus): Mijnheer de voorzitter! Mag ik nog een punt meegeven. Hoe zit het met de waterpunten in de provincie Utrecht? Specifiek de punten waarover de provincie gaat.

De VOORZITTER: Dank voor de aanvulling. De waterpunten hebben onze aandacht.

De heer DE JAGER (VVD): Mijnheer de voorzitter! De vraag van de VVD betreft de NRU. De VVD heeft hierover eerder vragen gesteld, net als de ChristenUnie en de PvdA. Gisteren hebben wij informatie gekregen van de griffie met antwoorden van de minister op Tweede Kamervragen. Dat heeft ons aanleiding gegeven om deze vraag te stellen. De gemeente Utrecht hanteert een tweesporenaanpak rond de NRU. Onze vraag behelst concreet: als het uitgangspunt van drie ongelijkvloerse kruisingen op de NRU vervalt, is de gedeputeerde het dan met ons eens dat de subsidie die vanuit de provincie wordt verstrekt voor dit project kan worden stopgezet? Dit levert dan geen bijdrage meer aan de doorstroming van de NRU. Daarnaast moeten wij voorkomen dat de gemeente Utrecht onnodig plankosten blijft maken op een traject dat nergens toe leidt.

De VOORZITTER: Het verzoek is aan de heer Schaddelee om deze vraag te beantwoorden. Daarnaast heeft de heer De Brey nog een vraag gesteld over de relatie tussen het openbaar vervoer en mensen die naar de teststraat moeten. Wat betekent dat voor het personeel van het openbaar vervoer en voor de bereikbaarheid?

De heer SCHADDELEE (gedeputeerde): Mijnheer de voorzitter! Het is slim opgelost om mij deze vraag te laten beantwoorden. Ondanks dat het een interessante vraag is, heb ik hier geen antwoord op. Ik beloof de heer De Brey dat ik schriftelijk terugkom op deze vraag. De provincie is continue in gesprek met de gemeenten en vervoerders over allerlei aanpassingen. Dit is een intelligent thema om na te vragen hoe het zit.

De VOORZITTER: Mevrouw Poppe heeft een interruptie gevraagd. Wij gaan hierover echter niet meer discussiëren, want de gedeputeerde heeft een schriftelijk antwoord toegezegd.

Mevrouw POPPE (SP): Mijnheer de voorzitter! Het is heel onverstandig om met het openbaar vervoer naar een teststraat te gaan. Je mag je alleen laten testen als je klachten hebt en als je klachten hebt moet je thuis blijven. Als je zelf niet met de auto bij een teststraat kunt komen, dan is de enige manier om met een taxi te gaan.

De VOORZITTER: Dank u wel voor deze aanvulling. De gedeputeerde zal dit meenemen in zijn beantwoording.

De heer SCHADDELEE (gedeputeerde): Mijn medische kennis is feilloos gefileerd door mevrouw Poppe. Aan de andere kant moet de teststraat bereikbaar zijn voor de medewerkers. Je kunt je afvragen of het verstandig is dat deze mensen met de bus gaan. Ik zal schriftelijk terugkomen op deze vragen.

Dan de vraag van de heer De Jager over de NRU. Dit is een behoorlijk traject waarover wij voor de zomer al een aantal keren met elkaar gesproken hebben. De gemeente zit daarbij in de rats. Zij is op allerlei manieren aan het zoeken naar een verstandige uitgang. Formeel is de provincie nog niet meegenomen in wat in de raadsbrief van deze week 'spoor 2' genoemd werd. Op het moment dat dit aan de orde komt gaan wij daarover in gesprek, net als over de subsidievoorwaarden die wij hebben gesteld. In 2016 hebben wij hele heldere subsidievoorwaarden genoemd voor een bedrag van maximaal € 33.400.000. U noemde zelf al een van de voorwaarden, namelijk doorstroming. De provincie heeft daaraan de ongelijkvloerse kruisingen toegevoegd, waarvan minimaal een verdiept. Voorwaarden rondom leefbaarheid en een gezonde inpassing hebben wij daar destijds aan toegevoegd. Het gesprek dat wij te voeren hebben met de gemeente gaat erover of wij met de oude subsidievoorwaarden nog wel een opwaardering van de NRU kunnen realiseren. Het wordt steeds lastiger om daarop een positief antwoord te geven. Wat betekent dat voor de subsidievoorwaarden en hoe gaan wij daar mee om? Dat gesprek voeren wij nog met elkaar. Daardoor kan ik uw conclusie niet zomaar volgen dat wij de stekker eruit trekken als niet aan deze voorwaarden wordt voldaan. Het is een gezamenlijke opgave waarin de provincie een verantwoordelijkheid heeft in de doorstroming en de bereikbaarheid.

De VOORZITTER: De heer De Jager mag kort reageren.

De heer DE JAGER (VVD): Mijnheer de voorzitter! Ik begrijp het antwoord van de gedeputeerde, maar de minister is heel duidelijk. De bijdrage van het Rijk wordt stopgezet op het moment dat niet aan de oorspronkelijke uitgangspunten invulling gegeven wordt.

De heer SCHADDELEE (gedeputeerde): Mijnheer de voorzitter! Dat is een van de onderdelen van het probleem. Het Rijk blijft daarin heel star zitten, terwijl de provincie duidelijk heeft gezegd dat het ingewikkeld wordt als wij veel opwaardering aan de Ring Utrecht doen en daarbij de Noordelijke Randweg laten zitten. Dan ontstaat er een situatie dat op alle plekken de kranen vol open staan en er op de NRU veel files ontstaan met alle leefbaarheidsproblemen die daarbij horen. Het is onbestaanbaar dat alles wordt gedaan behalve de NRU. Het Rijk moet daarin wat meer eigenaarschap en verantwoordelijkheid nemen. Dat zijn gesprekken die wij met elkaar voeren.

De VOORZITTER: Daarmee is een einde gekomen aan het vragenhalftje. Voordat wij doorgaan naar agendapunt 4 schors ik de vergadering, zodat de woordvoerders zich bij ons kunnen voegen en gedeputeerde Van Essen zijn plek heeft ingenomen achter de collegetafel. De vergadering is geschorst.

Schorsing van 13.27 uur tot 13.29 uur.

[Statenvoorstel Regionale Energiestrategieën \(RES\).](#)

De VOORZITTER: Ik heropen de vergadering. U heeft ervoor gekozen over dit voorstel een groot debat te voeren in twee termijnen. Wij spreken van achter onze tafel. Verder gaat het op dezelfde manier als gebruikelijk. Voelt u zich uitgenodigd om interrupties te plegen als u dat wenst. De griffier en ik proberen gezamenlijk goed in de gaten te houden dat wij de digitale interruptie op het goede moment een plek geven. Ik vraag de heer Bart het woord te voeren.

De heer BART (GroenLinks): Mijnheer de voorzitter! Voordat wij dit onderwerp induiken, moet mij iets van het hart. Voor de eerste keer in zeven maanden ben ik aanwezig in het provinciehuis. Voor iemand met chronische gezondheidsklachten is dat best spannend, zoals u zich wellicht kunt voorstellen. Ik ben blij met de steun van onder andere de heer Boswijk voor de maatregelen om coronaproof te kunnen vergaderen. Ik druk iedereen op het hart om dat te blijven doen. Wij zitten hier namens alle inwoners van onze provincie; ook met een medische geschiedenis. Wij moeten deze inwoners goed vertegenwoordigen. Dat doen wij op de juiste manier door ervoor te zorgen dat iedereen zich comfortabel voelt om mee te doen aan de vergadering, zowel digitaal als fysiek.

De coronacrisis heeft ons allemaal verrast, ondanks dat wij al veel eerder gewaarschuwd waren dat ons huidige economische systeem zou leiden tot een groter risico voor een uitbraak van zoönosen. Dan heb ik het nog niet over de andere misstanden die dat hyperkapitalistische systeem veroorzaken. Over dat neoliberale systeem met marktdenken voorop, zijn tijdens de algemene politieke beschouwingen vorige week zelfs door de VVD vragen gesteld, onder andere om een sterkere overheid en om eerlijke handel. Wij hebben daarvan wellicht andere definities, maar ik verwelkom jullie alvast bij GroenLinks. Als dat geen bewijs is dat wij leven in onzekere en onvoorspelbare tijden, dan weet ik het ook niet meer.

De VOORZITTER: De heer Dercksen heeft een interruptie.

De heer DERCKSEN (VVD): Mijnheer de voorzitter! De heer Bart noemt een zijspoor dat ik nog niet gehoord had. Uit de woorden van de heer Bart begrijp ik dat de coronacrisis is ontstaan door ons economisch systeem. Terwijl ik net een Chinese viroloog zag verklaren dat de communistische partij in China de grote boosdoener is, omdat zij het virus onder de pet heeft gehouden en misschien zelfs gemanipuleerd. Als u iemand wilt aankijken, dan moet u het communisme aankijken.

De heer BART (GroenLinks): Mijnheer de voorzitter! Ik wijs de heer Dercksen op het verschil tussen een politiek systeem en een economisch systeem. De WHO zegt dat China ons eerder op de hoogte had kunnen stellen. Daarnaast heeft de WHO gezegd dat door het grote verbruik van de grondstoffen wij sneller in aanraking komen met dieren. Dat is een van de oorzaken dat het coronavirus is overgesprongen van dier op mens.

Corona heeft ons iets anders aangetoond: verandering zal altijd plaatsvinden. Op een deel daarvan hebben wij geen invloed en op een ander deel wel. Ik mag hopen dat wij het erover eens zijn dat daar waar wij een bijdrage kunnen leveren, wij met zijn allen de verantwoordelijkheid hebben om een positieve bijdrage te doen. Voor klimaatverandering hebben wij u al decennialang gewaarschuwd. Shell was er in de jaren '70 al vroeg bij. Vijftig jaar later hebben wij haast. Bosbranden in Californië verbranden meer hectares bos dan ooit tevoren. Dat nog geen half jaar na soortgelijke branden in Australië die wij wellicht door corona alweer zijn vergeten.

Om de klimaatcrisis te bestrijden zullen wij in Nederland het voortouw moeten nemen. Op dit moment lopen wij echter achter. Laten wij hopen dat wij het goede voorbeeld geven door haast te maken met deze regionale energiestrategieën. Het goede voorbeeld betekent voor de GroenLinks-fractie een hoog ambitieniveau. Als wij kijken naar de drie Utrechtse RESsen, kunnen wij zeggen dat dit gelukt is. Naar verhouding van de potentie voor de opwek is 0,5 TWh in de RES Amersfoort, 1,8 TWh in de RES U16 en 0,2 TWh in de RES van het Utrechtse deel van Foodvalley. Wat ons betreft is dit een eerlijke afspiegeling van wat er technisch mogelijk is en wat er moet gebeuren. GroenLinks kan deze Utrechtse RESsen steunen. Het wordt wel tijd om meer te concretiseren.

Wij zien dat er voldoende potentie is voor duurzame opwek met voldoende ruimte op het net. Er bestaat enthousiasme onder de inwoners van onze mooie provincie. Overal worden coöperaties opgericht of zijn deze al een tijdje bezig. In Woerden is bijvoorbeeld net een nieuwe coöperatie opgericht.

De VOORZITTER: De heer Van den Dikkenberg heeft een interruptie.

De heer VAN DEN DIKKENBERG (SGP): Mijnheer de voorzitter! De heer Bart zegt dat er enthousiasme is onder de inwoners. Kan de heer Bart dat uitdrukken in percentages op basis van onderzoeken naar de provinciale bevolking? Ik ben benieuwd naar de onderliggende gegevens van deze opmerking.

De heer BART (GroenLinks): Mijnheer de voorzitter! Ten eerste is dat te zien aan de energiecoöperaties die met veel enthousiasme worden opgericht. Ten tweede is de partij die in haar programma had staat dat zij honderd windmolens wil plaatsen in de provincie Utrecht voor duurzame opwek, de grootste geworden bij de afgelopen provinciale verkiezingen. Dat is een duidelijk signaal dat de inwoners van Utrecht die richting op willen gaan.

De heer VAN DEN DIKKENBERG (SGP): Mijnheer de voorzitter! Ik vroeg specifiek naar de inwoners van de provincie Utrecht, niet de stad Utrecht. Kunt u met meer gegevens komen? De energiecoöperaties moeten wij zeker stimuleren, want dat komt van onderop. Dat is echter geen sterk voorbeeld van het enthousiasme onder bewoners in de brede zin. Ik ben benieuwd naar de draagvlakpeiling die u heeft uitgevoerd om het te valideren.

De VOORZITTER: De heer Bart beantwoordt deze vraag en vervolgt zijn betoog.

De heer BART (GroenLinks): Mijnheer de voorzitter! Aan het proces van de voorliggende RESsen heeft niet alleen het provinciale bestuur meegeholpen. Overigens was GroenLinks daarin de grootste partij. Dat gaat over een provinciale verkiezing. Het zijn tevens de besturen van de kleinere gemeenten in Utrecht die hebben gezegd dat zij achter dit bod kunnen staan. In veel van deze gemeenten zijn de RESsen al behandeld en in een deel moet dat nog gebeuren. Alle gemeenten voeren het gesprek met de inwoners over waar duurzaamheid goed is en waar dit niet zou moeten. Een deel van de gemeenten heeft dit zelfs al uitgekristalliseerd en bij een ander deel van de gemeenten kan de provincie een steentje bijdragen om samen met de inwoners verder onderzoek te doen.

De VOORZITTER: Mevrouw Van Ulzen heeft een interruptie.

Mevrouw VAN ULZEN (VVD): Mijnheer de voorzitter! De achterban van de VVD die absoluut voor de energietransitie is, is veel kritischer dan de heer Bart doet geloven. Als je spreekt over inwoners, dan schetst u een verkeerd beeld. U mag kritischer zijn op welke inwoners waar voor en waar tegen zijn. Dat is waarover wij gaan spreken vandaag.

De VOORZITTER: Ik beschouw dit als een nadere duiding. De heer Fiscalini heeft een interruptie.

De heer FISCALINI (FvD): Mijnheer de voorzitter! De heer Bart zei dat de bewoners blij zijn met de RES en hier achter staan. Ik vroeg mij af of hij gehoord heeft van een aantal burgeracties, zoals bij Rijnenburg, Cothen en Gein, bij de grens van Amsterdam en Utrecht en de verschillende petitie's die gemaakt zijn door onder andere het FvD bij Leusden. Kan de heer Bart dit toetsten door middel van een referendum?

De VOORZITTER: Ik stel voor dat de heer Bart deze vraag beantwoordt en daarna voortgaat met zijn betoog.

De heer BART (GroenLinks): Mijnheer de voorzitter! Ik zag de heer Dercksen knikken, dus ik ga ervan uit dat zijn vraag gaat over een referendum.

De heer DERCKSEN (PVV): Mijnheer de voorzitter! Als u zo enthousiast bent over de steun voor dit plan, dan kunt u een referendum ongetwijfeld steunen.

De heer BART (GroenLinks): Mijnheer de voorzitter! Als ik enthousiast was, dan kon ik het steunen. Ik ben echter niet enthousiast over het plan en ik zal uitleggen waarom. De petitie's die de heer Fiscalini aanhaalt zijn ons bekend. Er zijn ook petitie's gestart voor Rijnenburg en andere wind- en zonnepwek.

De heer FISCALINI (FvD): Mijnheer de voorzitter! Die petitie is niet gestart door de inwoners die direct in de omgeving van de windmolens wonen.

De VOORZITTER: Wij praten altijd via de voorzitter. De heer Bart mag hierop reageren.

De heer BART (GroenLinks): Mijnheer de voorzitter! Een deel van de tegenstanders van het project Rijnenburg wordt gesteund door de grondeigenaren. Ik weet niet in hoeverre dat bewoners zijn. Zo kunt u overal vraagtekens bij zetten. De kern is dat de plannen voor de RESsen gesteund worden door de lokale besturen. Sterker nog, dit is een project dat van daaruit opgebouwd is en de provincie heeft daarbij een ondersteunende rol. Het lijkt mij heel gek dat alle gemeenteraden het idee hebben dat hun besluit niet gesteund wordt door de lokale bevolking. Allemaal zijn zij daarover het gesprek aangegaan met de bevolking. Als wij daarbovenop een ander gesprek gaan voeren, dan lijkt mij dat verwarrend en niet bijdragen aan de discussie.

De VOORZITTER: De heer Boswijk heeft een interruptie.

De heer BOSWIJK (CDA): Mijnheer de voorzitter! Ik heb een reactie op de heer Fiscalini. Ik heb destijds een enquête gezien van het FvD. Daarbij viel het mij op dat veel mensen de enquête anoniem hadden ingevuld. Wat zegt dat? Dat zegt niks. Er was onder andere iemand die bij een nationaal park woont. Dan zou je denken dat dit het Nationaal Park Utrechtse Heuvelrug zou zijn, maar het was het Nationaal Park Weerribben-Wieden. Dat ligt anderhalf uur rijden van de Utrechtse Heuvelrug. Hoe geloofwaardig is dat? Ik deel niet het punt van de heer Bart dat iedereen enthousiast is over deze energietransitie, maar de geloofwaardigheid van de actie van het FvD heb ik ook niet heel hoog staan.

De VOORZITTER: Ik stel voor dat de heer Bart zijn betoog vervolgt, want op dit punt is voldoende gewisseld. Er komt meer gelegenheid om met elkaar de degen te kruisen.

De heer BART (GroenLinks): Mijnheer de voorzitter! Dank voor de toevoeging van de heer Boswijk. Ik meen mij te herinneren dat 60% van de reacties op de enquête anoniem was. Ik zei niet dat iedereen voor de energietransitie is, maar dat er voldoende enthousiasme is. Dat kan ik zeggen als je kijkt naar het lokale enthousiasme en de gemeenteraden die de plannen steunen.

De opgerichte coöperaties wachten op duidelijkheid van de gemeenten en de provincie. Waar kunnen zij aan de slag en onder welke voorwaarden? Die duidelijkheid moeten wij hen geven. Daarvoor is er een aantal belangrijke punten waarop GroenLinks de aandacht vestigt. Allereerst verschilt het per RES hoe concreet de plannen zijn. Wat kan de gedeputeerde zeggen over het tempo waarin deze ambities verwezenlijkt kunnen worden? Gaat het lukken om de zoeklocaties om te zetten in concrete projecten die gegund zijn voor 2023? Wat kan de provincie doen om projecten te versnellen?

Het noodzakelijke tempo om onze CO₂-uitstoot te verminderen mag niet ten koste gaan van het tweede punt, namelijk de deelname en eigenaarschap van al onze inwoners. De energietransitie moeten wij met z'n allen doen. Ik keek heel erg uit naar de informatiesessie over een inclusieve energietransitie die verplaatst is naar oktober. Als wij niet de gehele samenleving meekrijgen, dan zal de transitie niet slagen. Tot nu toe zijn het met name de midden- en hogere inkomens die hun weg naar subsidies voor verduurzaming hebben gevonden, bijvoorbeeld voor elektrische auto's, die ik zowel de heer Boswijk als de rest van Nederland gun, isolatie voor woningen of de opwek van duurzame energie op eigen daken. Voor grootschalige projecten voor opwek zal GroenLinks blijven waken voor minstens 50% lokaal eigendom, met daarin specifiek de participatie voor de lagere inkomensgroep. Als die groep niet kan profiteren van de opbrengsten van lokale opwek, zal de transitie de facto denivellerend werken. Denivellering via de energietransitie is niet rechtvaardig en niet goed voor het draagvlak. Kan de gedeputeerde iets zeggen over de plannen om de eigendom voor die groep mogelijk te maken?

De VOORZITTER: Mevrouw Van Ulzen heeft een interruptie.

Mevrouw VAN ULZEN (VVD): Mijnheer de voorzitter! Ik hoor graag van de heer Bart of het de bedoeling is dat de energietransitie nivellerend werkt. Dat is een risico waarover ik bezorgd ben.

De heer BART (GroenLinks): Mijnheer de voorzitter! Dat is wel interessant. Op dit moment werkt het denivellerend. Nog voordat wij kunnen spreken over dat het niet denivellerend werkt en verder achteruit gaat, springt de VVD al in de bres om aan te geven dat mensen met lagere inkomens er vooral niet op vooruit mogen gaan vanuit de energietransitie.

De VOORZITTER: Het woord is aan mevrouw Van Ulzen.

Mevrouw VAN ULZEN (VVD): Mijnheer de voorzitter! Dat is een 'frame'. Daar houd ik niet van. Ik wijs u erop dat wij allemaal de mensen zijn die dit gaan betalen. Dat zijn de mensen die belasting betalen via de eigen investering in hun eigen woningen, al dan niet hun Tesla, de belasting in de infrastructuur en de SDE-subsidie. Er wordt al heel veel betaald. Dat deel hoor ik niet terug. Ik hoor dat het alleen voor de lagere inkomens is en dat is geen terechte opsomming.

De heer BART (GroenLinks): Mijnheer de voorzitter! Over 'framen' gesproken: u zegt dat het alleen voor de lagere inkomens is. Dat is niet wat ik zei. Ik zei namelijk dat iedereen mee moet kunnen doen. Daarbij horen lagere inkomens en de midden- en hoge inkomens. Als het gaat over wie er betaald voor deze energietransitie, dan klopt het wat u zegt. Dat zijn wij allemaal. Daarbij horen de grotere bedrijven, waarover wij van mening verschillen met de VVD over de mate waarin zij moeten bijdragen aan de energietransitie.

De VOORZITTER: De heer Boswijk en de heer Dercksen hebben een interruptie. Als eerste geef ik het woord aan de heer Boswijk.

De heer BOSWIJK (CDA): Mijnheer de voorzitter! Ik vind de energietransitie heel belangrijk en draag mijn steentje daaraan bij. Tegelijkertijd herken ik het punt van de heer Bart dat hele grote groepen mensen niet mee kunnen komen, omdat het voor hen onbetaalbaar is. Ik kan mij aansluiten bij zijn pleidooi dat wij extra aandacht voor deze groepen moeten hebben.

De heer DERCKSEN (PVV): Mijnheer de voorzitter! Mevrouw Van Ulzen zegt dat veel betaald wordt door Tesla-rijders. Zij bedoelt waarschijnlijk dat veel betaald wordt voor Tesla-rijders. Ik deel de zorg van de heer Bart over de groep met lage inkomens. Er zijn honderdduizenden mensen die hun energierekening niet kunnen betalen. Dat komt onder andere door u en alle andere partijen die dit energiebeleid in de steigers hebben gezet. Deze groep mensen kan de belastingen niet betalen. Voordat wij over biomassa gaan praten en de koe in de kont kijken, vraag ik aan de heer Bart of hij een plan heeft om de lagere inkomens niet te laten betalen. Het moet wel betaald worden en dan komt het bij de middeninkomens terecht. Uiteindelijk kunnen zij de energierekening dan ook niet meer betalen. Kom met een concreet plan hoe de onzin van duizend miljard euro gefinancierd moet worden. Als u dat op tafel legt, dan hebben wij een stuk om over te praten. Dan hebben wij over vier jaar geen discussie dat iedereen thuis in het donker zit, want het is niet te betalen.

De heer BART (GroenLinks): Mijnheer de voorzitter! Dat was een vurig pleidooi van de heer Dercksen voor mensen met een lager inkomen. Dat kan ik ondersteunen. Zij zijn niet degenen die moeten opdraaien voor deze energietransitie die wij met z'n allen moeten doormaken. Daarom zei ik dat ik met de VVD van mening verschil over waar de kosten hiervoor moeten liggen. Wat ons betreft is dat meer bij de grotere bedrijven en zorgen wij ervoor dat de mensen met een lager inkomen niet degenen zijn die voor de kosten opdraaien. Daarom houd ik een pleidooi voor de participatie van mensen met een lager inkomen in lokale energie-opwek. Bij het plan over inclusieve energietransitie kijken wij naar een fonds om de mensen die in sociale huurwoningen wonen te ondersteunen bij hun warmtetransitie of mensen met een koopwoning die dit zelf niet kunnen betalen. Er ligt een concreet plan op tafel van wat de provincie kan doen. Dat is niet alles, want een groot deel ligt bij het landelijk overheidsbeleid.

De VOORZITTER: De heer Dercksen krijgt tot slot op dit punt het woord.

De heer DERCKSEN (PVV): Mijnheer de voorzitter! De heer Bart heeft geen idee hoe de economie werkt. De chemische industrie ontwijkt de Rotterdamse haven. De modernste fabrieken die Tata Steel in Nederland wilde bouwen bouwt men in India. Tata Steel in IJmuiden is van plan om te stoppen. Dat zijn de bedrijven waar de middeninkomens werken. Als u al die bedrijvigheid het land uit jaagt, dan is er niemand meer om te betalen. Dan komt er helemaal niemand meer om de windmolens, zonnepanelen en Tesla's te subsidiëren. Als u de middeninkomens niet beschermt en hun baan laat behouden, dan valt uw plan in duigen.

De VOORZITTER: Ik stel voor dat de heer Bart kort reageert op deze interruptie en dan zijn betoog afrondt. U wordt veel geïnterrupteerd en dat is een goed teken. Wij zijn blij dat u er weer bij bent, maar het is goed om de andere sprekers straks de gelegenheid te geven. De heer Bart vervolgt.

De heer BART (GroenLinks): Mijnheer de voorzitter! Ik zal proberen om kort en krachtig te zijn. Als ik kijk naar de economieën in de wereld, dan doet Zweden het niet slecht. Dat terwijl Zweden een van de duurzaamste economieën in de wereld heeft. De middenklasse heeft het daar prima voor elkaar. Zelfs de mensen met een lager inkomen kunnen daar goed van leven. Zweden is een land dat al veel eerder de duurzaamheidslag heeft gemaakt en een land waaraan Nederland een voorbeeld kan nemen. Dit gaat over landelijk beleid terwijl wij vandaag spreken over de RESSen.

De VOORZITTER: Dat zou ook de tekst van de voorzitter zijn, maar u doet er wel wat aan om de discussie steeds te verbreden. Ik geef de heer Dercksen nog een keer de gelegenheid om een interruptie te plegen en daarna gaat u uw betoog afronden.

De heer DERCKSEN (PVV): Mijnheer de voorzitter! Weet u op welke energie Zweden draait? Op waterkracht en kernenergie. Neem daar een voorbeeld aan en laten wij kernenergie bouwen. Dan volgen wij uw voorbeeld van het Zweedse model.

De heer BART (GroenLinks): Mijnheer de voorzitter! Wij spraken over de warmtetransitie. De provincie en de gemeenten moeten de noodzakelijke kennis opbouwen om hierin de juiste stappen te kunnen zetten. Voor de warmtetransitie is het cruciaal om te kijken naar energiebesparing. Dat wordt wat ons betreft nog te weinig genoemd in de voorliggende RESSen. Hoe staat het met het verbeterde toezicht op bedrijven met een energiebesparingsplicht? Is dat inmiddels geregeld met de omgevingsdiensten? Kan de gedeputeerde zich inzetten om in de uiteindelijke warmtevisies voldoende aandacht te besteden aan de benodigde besparing, zowel bij particulieren als bij bedrijven? Hier geldt tevens de verbinding met de groep mensen met een lager inkomen. Laten wij zorgen dat er hier geen sprake kan zijn van energiearmoede. Het is bittere noodzaak om serieus door te pakken met de energietransitie.

Dat plaatst GroenLinks, een partij die het belang van de natuur en de biodiversiteit heel serieus neemt, voor moeilijke keuzes, zoals over vogelsterfte. Als wij vogelsterfte door menselijke impact willen terugdringen, dan moeten wij beginnen met het stoppen van de opwarming van de aarde. Als wij kijken naar Nederland, dan zijn het met name onze auto's, ramen en katten die momenteel een grote impact hebben op vogelsterfte. De impact van windmolens daarop is in vergelijking tot de voornoemde oorzaken bijna te verwaarlozen. Het kan altijd beter. Een studie in Noorwegen laat zien dat met een zwarte wijk vogelsterfte door windmolens met 72% afneemt. Het lijkt ons daarom goed om bij de projecten in onze provincie te onderzoeken of deze resultaten hier ook geboekt kunnen worden. Daarom dienen wij een motie in die de gedeputeerde verzoekt om te kijken naar de mogelijkheden om hiermee pilots uit te voeren binnen de projecten in de RESSen.

Motie M55 (GroenLinks, PvdA, PvdD): I see a white blade and I want it painted black

Provinciale Staten van Utrecht, in vergadering bijeen op woensdag 23 September, aan de orde hebbende het statenvoorstel Regionale Energie Strategieën; constaterende dat:

- de provincie Utrecht zich geïnteresseerd heeft aan het Parijsakkoord, het Nederlandse klimaat-akkoord en de Klimaatwet;
- de provincie Utrecht zich daarom in dient te spannen haar bijdrage te leveren om de opwarming van de aarde te beperken tot maximaal 2 graden, en het liefst 1,5;
- de provincie daarom haar bijdrage levert aan de RESSen, waarin duurzame opwek van energie door zon en wind centraal staat;

overwegende dat:

- het grootste deel van vogelsterfte in de provincie afkomstig is van verkeer, huisdieren, en ramen;
- ook duurzame opwekking van windenergie zou kunnen leiden tot vogelsterfte in de provincie Utrecht;
- onderzoek uit Noorwegen laat zien dat het zwart-verven van een van de wieken vogelsterfte zou kunnen reduceren met 72%¹;

verzoeken het college:

- te onderzoeken of bij duurzame energie opwek in de provincie Utrecht pilots kunnen worden gedaan met windmolens met een zwarte wiek;
- in deze pilots oog te hebben voor het effect van een zwarte wiek op zowel biodiversiteit, vogelsterfte, en eventuele nadelige neveneffecten;
- dit verzoek voor pilots nadrukkelijk in te brengen in de RES-overleggen waar de provincie Utrecht actief in is;
- kennisinstellingen in de regio waar mogelijk is te betrekken bij deze pilots.

En gaan over tot de orde van de dag.

¹ <https://www.rechargenews.com/wind/painting-one-turbine-blade-black-reduces-birdfatalities-by-72-says-study/2-1-861643>

Tot slot het amendement dat door VVD wordt ingediend. Wij hebben vorige week in een monitoringssessie kunnen zien dat het ontzettend lastig wordt om onze ambities waar te maken. Er wordt zelfs nagedacht over een heroriëntering van de ambities, terwijl uit alles blijkt dat wij meer haast moeten maken. De ambities uit de RES zijn volgens de haalbaarheidsstudies realistisch en houden rekening met planuitvallen. Het lijkt ons daarom onzinnig om ons niet te committeren aan het mogelijk maken van de genoemde ambities. Wij moeten niet alleen duurzaam praten, maar ook duurzaam doen. 'Walk the talk'. GroenLinks zal daarom tegen dit amendement stemmen.

Terwijl corona ons afleidt en wij druk bezig zijn met het regelen van deze processen, blijft de klimaatcrisis onverminderd groot. Hoe langzamer wij onze uitstoot terugdringen, hoe meer mensen hier en in de rest van de wereld moeten leven met de gevolgen daarvan. Een rechtvaardige en duurzame transitie betekent een transitie met tempo. Het groene herstel na corona kan wat ons betreft niet snel genoeg beginnen.

De VOORZITTER: De heer Dercksen heeft een interruptie.

De heer DERCKSEN (PVV): Mijnheer de voorzitter! Ik vind het heel leuk dat u een onderzoek heeft opgeduikeld uit Smøla, Noorwegen. In uw motie staat dat de duurzame opwekking van energie zou kunnen leiden tot vogelsterfte. Dat klinkt wat voorzichtig. In hetzelfde onderzoek over de zwarte wiek in Smøla had u kunnen lezen hoeveel witstaartadelaars zijn versnipperd door de molens. Daarnaast vliegen de vleermuizen niet tegen de wieken aan, maar imploderen door de luchtdrukverschillen die optreden. Mijn vraag is: zouden wij niet eerst een goede inventarisatie kunnen maken van alle slachtoffers van windmolens in de natuur? Daarna kunnen wij kijken of het beter gaat als wij een wiek zwart verven.

De heer BART (GroenLinks): Mijnheer de voorzitter! Ik kan aangeven waarom ik het zo voorzichtig heb geformuleerd in de motie, want wij moeten eerst aan duurzame opwek doen. Als de PVV zijn zin

krijgt, dan zou hiervan überhaupt geen sprake zijn. Als wij echter geen duurzame energie opwekken, dan kan daar geen onderzoek naar gedaan worden en leidt het niet tot vogelsterfte. Er bestaan geen perfecte oplossingen voor de klimaatverandering. Dat is waarom wij een onderzoek willen doen om te kijken of wij de bestaande oplossingen een stukje beter kunnen maken.

De heer DERCKSEN (PVV): Mijnheer de voorzitter! Zegt u dat wij geen windmolens hebben? Rijd eens naar de Flevopolder en je ziet niks anders dan windmolens. Laten wij onderzoek doen naar de elende die dit oplevert.

De VOORZITTER: Er is voldoende gewisseld over dit onderwerp. Er komt nog voldoende gelegenheid om over de motie van gedachten te wisselen. De heer Fiscalini heeft een interruptie.

De heer FISCALINI (FvD): Mijnheer de voorzitter! Ik heb een opmerking over de vogelsterfte. Vorige week zat hier een dame die duidelijk vertelde dat windmolens wel degelijk een enorme bijdrage leveren aan vogelsterfte. Bij de Eemshaven staat een mooi windmolenpark. Twee keer per jaar trekken de zangvogels daar over. In het najaar vallen daar gemiddeld 1.200 dode zangvogels en in het voorjaar zijn dat er 500.

De VOORZITTER: Dit is een stukje aanvullende informatie. De heer Bart mag kort reageren.

De heer BART (GroenLinks): Mijnheer de voorzitter! Hierbij is opnieuw sprake van 'framing'. Als je het vergelijkt met vogelsterfte door de auto's in de provincie Utrecht, dan is het een scheve vergelijking. Natuurlijk is het belangrijk dat wij de vogelsterfte zoveel mogelijk beperken. Daarop is de motie gericht. Er is hier echter niemand die zegt dat windmolens perfect zijn. Dat is juist de reden waarom wij deze motie indienen.

De VOORZITTER: Mijnheer Fiscalini, u krijgt in uw eigen termijn alle gelegenheid om hier verder op in te gaan.

De motie wordt toegevoegd aan het statensysteem en maakt deel uit van de beraadslaging. Ik geef het woord aan mevrouw Van Ulzen van de VVD voor haar bijdrage.

Mevrouw VAN ULZEN (VVD): Mijnheer de voorzitter! Welkom terug iedereen. Het is heel fijn om de persoonlijke overwegingen van de heer Bart te horen voorafgaand aan het inhoudelijke debat. Ik vind het fijn dat de heer Bart daarover eerlijk is, want dat helpt mij enorm in het houden aan regels waarover ik twijfels heb. Natuurlijk houd ik mij aan regels. Dank daarvoor. Hieraan zit wel degelijk een andere kant.

De VOORZITTER: Mevrouw Van Ulzen, ik ga u onderbreken. Bij de inleiding van de vergadering hebben wij hierover kort gesproken. Ik vraag u om uw betoog over de RESsen te houden.

Mevrouw VAN ULZEN (VVD): Mijnheer de voorzitter! Ik heb daar moeite mee. De een mag er wel wat over zeggen en de ander niet. Ik zal mij eraan houden, want nogmaals: zo ben ik. Een volgende stap in het proces om te komen tot de vermindering van de CO₂-uitstoot ligt voor ter besluitvorming. Dit is een stap voor onze provincie om het klimaat minder negatief te beïnvloeden. Hieraan is de VVD volledig geëngageerd. Wij denken graag mee over constructieve en oplossende maatregelen. De voorliggende vraag is om in te stemmen met de conceptboden van de drie RES-regio's. Daaraan wordt een inspanningsverplichting gekoppeld voor het college van de provincie om dit ruimtelijk mogelijk te maken. Zoals al voor de zomer aangegeven, ziet de VVD hiervan het nut noch de noodzaak. Dan heb ik het over de inspanningsverplichting waarover wij moeten stemmen. Dit voelt meer als een dreigement om lagere overheden te sturen en te overrulen dan een besluitpunt dat nu genomen moet worden. Het is onhelder waarom er bij voorbaat een inspanningsverplichting moet worden afgegeven wanneer geen van de boden scherp aangeeft waar de wind- en zonne-infrastructuur moet landen. Dat voelt als een blanco cheque. Overigens staat in het statenvoorstel letterlijk: "De concept-RES heeft geen juridische status, is niet gericht door rechtsgevolg en heeft dus geen juridische binding." Waarom wordt dit dan wel opgenomen? Daarin zie ik weinig nut.

Een succesvolle energietransitie vereist haalbaarheid en betaalbaarheid. Draagvlak is het allerbelangrijkst voor de haalbaarheid. Met dit beslispunt in het statenvoorstel, neemt het draagvlak af. Er wordt een van bovenaf opgelegd regiem neergezet waar de windmolens en zonnevelden moeten komen. Dat is onwenselijk en enorm in strijd met de beloften van het klimaatakkoord.

De VVD heeft in de zomerperiode en daarvoor veel opgehaald bij de gemeenten in onze provincie. Er ontstaat een beeld van een maatschappij en een provincie waar een schisma ontstaat tussen de mensen die voor en de mensen die tegen windmolens zijn. Dat schisma vindt plaats tussen gemeenten die windmolens zoveel mogelijk op de gemeentegrens projecteren, gemeenten die in hun programma hebben opgenomen om geen windmolens te plaatsen, tussen burens die angstig zijn wat er gebeurt op het buurperceel en hoe zij grip krijgen op het proces. Denk hierbij aan het Geingebied, Wijk bij Duurstede en andere gevallen. Een schisma tussen de stad die geen last krijgt van de molens en de zonnevelden en het land waar het allemaal moet gebeuren. Denk wederom aan het Geingebied, de Leuserheide, Bunnik en Rijnenburg. Een schisma tussen natuurliefhebbers en energieopwekkers. Een schisma tussen provincies die beter de samenwerking zouden kunnen opzoeken bij grensoverschrijdende zaken, zoals de stelling van Amsterdam en de grensoverschrijdingen bij gemeenten. Het zou heel onwenselijk zijn om alles naar de grenzen van onze provincie te schuiven. Een schisma tussen projectontwikkelaars die de systematiek wel doorgronden en mensen die ergens fijn willen wonen.

Voor de zomer hebben wij in de Staten met elkaar gesteggeld over het proces. Een aantal partijen vroeg zich af waarom er zoveel haast wordt gemaakt, want uitstel was immers verleend. Waarom nemen wij deze kans niet om meer de provincie in te gaan en meer te luisteren wat overal speelt? Een energietransitie zonder draagvlak heeft een enorm afbreukrisico en lange ruimtelijke procedures hebben geen positief klimaateffect. Mensen en instanties maken wel elkaar het leven zuur. Dat kan ver gaan.

De VOORZITTER: De heer Bart heeft een interruptie.

De heer BART (GroenLinks): Mijnheer de voorzitter! Mevrouw Van Ulzen zegt dat een transitie zonder draagvlak geen kans van slagen heeft. Dat was de inhoud van mijn betoog, want de provincie moet de mensen die het zelf niet kunnen betalen actief ondersteunen. Bent u dat met ons eens?

Mevrouw VAN ULZEN (VVD): Mijnheer de voorzitter! De betaalbaarheid is daarvan een onderdeel. Daarover ga ik nadrukkelijk niet spreken, omdat wij daarover nadere informatie zouden krijgen van het college. Wij hebben al een aantal keuren gevraagd naar een helder inzicht in de betaalbaarheid. Draagvlak gaat veel verder dan alleen betaalbaarheid.

De ambitie van dit college is helder en hoog, maar de VVD vraagt zich af ten koste van wat deze ambitie gehaald moet worden. Het boemerangeffect van een energietransitie die zich keihard tegen ons keert is aanwezig. Zo vraag ik mij af waarom een overprogrammering op dit tijdstip nodig is, omdat de locaties nog onbekend zijn, de Stedins en Allianders van deze wereld aangeven nog veel beren op de weg te zien en het draagvlak onder de bevolking onzes inziens wankel is.

Onze achterban begeeft zich enorm graag in de natuur. Wandelend en fietsend wordt deze natuur voldoende ontzien. Wanneer blijft natuur natuur en wanneer mag daar gebouwd worden? Er is grote zorg over de gebieden rondom het Gein bij de gemeente De Ronde Venen. Daar zijn heftige gesprekken gaande. Hetzelfde geldt voor de Leuserheide. Gelukkig vraagt de NMU hiervoor met klem aandacht. Gemeenten zijn zeer ongelukkig met deze keuzes. Bij Veenendaal is gekozen om geen windmolens toe te staan, maar Ede zet deze op de grens.

De VOORZITTER: De heer Boswijk heeft een interruptie.

De heer BOSWIJK (CDA): Mijnheer de voorzitter! Het Gein is mij een bekend gebied. Bij de RES gaat het erom dat het van onderaf georganiseerd wordt. Dat is iets wat wij allemaal toejuichen. In de

gemeenten De Ronde Venen zit de VVD in het college. Hoe kijkt u daarnaar, want zij gaat zelf over dat gebied?

Mevrouw VAN ULZEN (VVD): Mijnheer de voorzitter! Ik weet niet hoe de beraadslagingen daar hebben plaatsgevonden. Wel weet ik dat De Ronde Venen naar een win-win situatie zoekt. Zij wil iets doen aan bodemdaling samen met de energietransitie. Dan wordt het een technisch verhaal. De VVD in De Ronde Venen staat daar heel kritisch in. Zij is erg bang voor cultuurhistorische elementen. Men is vooral bang voor de grote stad Amsterdam die haar oog laat vallen op de gebieden rond de natuur daar om de windmolens voor de stad te plaatsen.

De VOORZITTER: De heer Bart heeft een interruptie.

De heer BART (GroenLinks): Mijnheer de voorzitter! Ik heb twee vragen aan mevrouw Van Ulzen. De eerste gaat over het gebied rondom Gein. In de omgevingsverordening staat duidelijk dat het 'nee, tenzij' is rond de gebieden die anders het risico zouden lopen dat zij niet meer bij het werelderfgoed horen. Ik ben benieuwd of u denkt dat de voorwaarden die daarin staan en de wijzingen die wij daaraan geven voldoende zijn. Wij gaan helaas niet over de stad Amsterdam. Het lijkt mij verstandig dat gedeputeerde Van Essen met Amsterdam in gesprek gaat, maar tot die tijd kunnen wij daar niks over zeggen.

Mijn tweede vraag gaat over de Leuserheide. U zei dat door de NMU wordt gezegd dat men voorzichtig moet zijn in natuurgebieden. Dat lijkt ons een zinnige oproep. Daarnaast roept het NMU op om het ambitieniveau niet te verlagen. U vroeg echter waarom het ambitieniveau zo hoog moet zijn. Laten wij het hele verhaal van de NMU vertellen en niet alleen het stukje dat u goed uitkomt.

De VOORZITTER: Mevrouw Hoek heeft een interruptie op hetzelfde punt.

Mevrouw HOEK (50Plus): Mijnheer de voorzitter! Ik heb een kleine interruptie in de richting van de heer Bart. Hij zegt dat wij niet gaan over Amsterdam. Dat klopt, maar wij kunnen wel bepalen wat wij op ons grondgebied willen. Al wil Amsterdam bij De Ronde Venen of Stichtse Vecht windmolens plaatsen, dan kan de provincie zeggen dat wij dat niet willen.

De VOORZITTER: De heer Bart heeft gehoord wat u gezegd heeft. Mevrouw Van Ulzen heeft het woord.

Mevrouw VAN ULZEN (VVD): Mijnheer de voorzitter! Ik heb niet gezegd dat ik de hoge ambitie bestrijd. Wel overstijgen de boden op dit moment het ambitieniveau. Dat is mijn punt. Het ligt eraan hoe je het berekent, maar in het NPRS is aangegeven dat het ergens rond 1 moet zijn en er wordt 1.8 geboden. Als je nog geen locaties hebt, dan vind ik dat een wonderlijke gang van zaken.

De VOORZITTER: De heer De Harder heeft een interruptie.

De heer DE HARDER (ChristenUnie): Mijnheer de voorzitter! Ik wil mevrouw Van Ulzen uitleg geven over wat het ambitieniveau moet zijn, maar ik zie ambities in de RESsen van gemeenten en de provincie die vele malen hoger zijn dan wat momenteel gerealiseerd wordt. Vanuit het Nationaal Programma RES zie ik maar een opdracht, namelijk 35 TWh voor het hele land. Dat de regio's daarop berekeningsmethodieken gelegd hebben, is mooi om een beetje te vergelijken. De regio's hebben echter hun eigen ambitie te bepalen. Hoe komt u er bij dat wij programmeren boven de ambitie?

Mevrouw VAN ULZEN (VVD): Mijnheer de voorzitter! Als je het terugkijkt vanuit het NPRS, dan kun je wel degelijk stellen dat de boden boven reëel zijn als je het aan een aantal factoren relateert. Er zijn echter verschillende berekeningen en ik probeer daar vanaf te blijven. Ik ben niet tegen een hoge ambitie. Sterker nog, de VVD is heel erg voor een hoge ambitie, maar het is de vraag hoe wij die behalen.

De VOORZITTER: De heer De Droog heeft een interruptie.

De heer DE DROOG (D66): Mijnheer de voorzitter! Wij spreken over het ambitieniveau van de RESsen. De VVD heeft in de voorgaande periode meegedaan met het vaststellen van de ambitieniveaus van de provincie. De RESsen kunnen met dat ambitieniveau vergeleken worden. Ik krijg de indruk dat u die ambitie niet deelt.

Mevrouw VAN ULZEN (VVD): Mijnheer de voorzitter! Ik heb twee keer gezegd dat ik die ambitie wel deel. Ik vraag mij alleen af hoe wij dat gaan halen. Ik zeg dat de boden overgeprogrammeerd zijn als je deze relateert aan reële locaties.

De VVD heeft voor de zomer het amendement ingediend met als doel om het tweede deel van voorstel te schrappen. Het eerste deel vraagt enkel om instemming met het insturen van de boden. Overigens is dit allang gebeurd. Hierdoor kan landelijk gerekend worden aan de potentie van hernieuwbare opwek. Daarmee kan de VVD instemmen. Dat zegt nog niks over de hoogte van de boden en of wij deze omarmen. Dit hangt immers volledig samen met de locaties waar de molens en de zonnevelden voorzien zijn. Als er op dit moment niet voldoende locaties zijn met draagvlak, dan zou de VVD een lager bod een goede optie vinden. Als er wel draagvlak is voor voldoende locaties om deze boden gestand te doen, dan steunen wij deze ambitie. Wij vragen ons af of het zover is.

Het tweede deel van het voorstel lijkt meer op een blanco cheque. Is de plancapaciteit onvoldoende voor een hoog bod, dan zet de provincie haar eigen middelen in om haar wil aan de gemeente op te leggen. Wij vinden dit geen juiste werkwijze en heeft een enorm afbreukrisico voor de energietransitie. Daarover heb ik reeds betoogd. Wanneer de instemming voor de ruimtelijke inpassing in het voorstel blijft staan, dan kan de VVD niet instemmen met dit statenvoorstel.

Amendement A28 (VVD, FvD): inspanningsverplichting nut en noodzaak

*Provinciale Staten van Utrecht, in vergadering bijeen op 23 september 2020, voor de behandeling van het statenvoorstel Regionale energie strategieën (RES);
constaterende dat:*

- *de in te dienen Regionale Energiestrategieën een concept zijn;*
- *het proces van de Regionale Energiestrategieën geen inspanningsverplichting vereist op dit moment van bevoegde gezagen;*
- *de definitieve Regionale Energiestrategieën in hoogte van het bod kunnen verschillen met de concept Regionale Energiestrategieën;*

overwegende dat:

het koppelen van een inspanningsverplichting aan de concept Regionale Energiestrategieën op dit moment voorbarig is;

besluiten:

beslispunt 2: 'de benodigde inspanningen te leveren om de hoogte van de concept-boden uit deze concept- en ontwerp-RES'en ruimtelijk mogelijk te maken' te schrappen.

De VOORZITTER: De heer De Droog heeft een interruptie.

De heer DE DROOG (D66): Mijnheer de voorzitter! Voor het realiseren van de energietransitie, is de samenwerking tussen alle overheidslagen van belang. Is mevrouw Van Ulzen dat met mij eens?

Mevrouw VAN ULZEN (VVD): Mijnheer de voorzitter! Dat ben ik absoluut met u eens.

De heer DE DROOG (D66): Mijnheer de voorzitter! Bent u het met mij eens dat wij dan de inspanningsverplichting hebben om de samenwerking tot een succes te maken?

Mevrouw VAN ULZEN (VVD): Mijnheer de voorzitter! Ja, maar een inspanningsverplichting hoort bij een helder omschreven resultaat. De VVD is niet enthousiast over het resultaat: wij spannen ons in om locaties erdoor te duwen waarvan wij nog geen enkele weet hebben welke.

De heer BOSWIJK (CDA): Mijnheer de voorzitter! Ik span mij behoorlijk in om mijn kinderen uiteindelijk op een goede plek in de samenleving te laten komen, maar ik heb nog geen resultaatafspraken met hen gemaakt. Gaat het dan mis met mijn inspanningsverplichting?

Mevrouw VAN ULZEN (VVD): Mijnheer de voorzitter! Ik vrees van wel.

De VOORZITTER: Het is een mooi debatje en ik beschouw het als beëindigd. De heer Dercksen heeft een interruptie op hetzelfde punt.

De heer DERCKSEN (PVV): Mijnheer de voorzitter! Het is curieus dat de VVD in de provincie Utrecht zich keert tegen de plannen van de VVD in Den Haag. De RESsen zijn het gevolg van het Klimaatakkoord. Het zijn voorstellen als gevolg van de Klimaatwet. U zegt dat u er blij mee bent en zet ze vervolgens heel dicht bij de prullenbak. Hoe moet ik dat zien, met name in het licht van de verkiezingen?

Mevrouw VAN ULZEN (VVD): Mijnheer de voorzitter! Gelukkig dat de PVV altijd precies doet wat Den Haag wil als het om verkiezingen gaat. Dat argument kan ik niet erg serieus nemen. De VVD is een liberale partij en wij hebben vaak onze eigen mening. Dat gezegd hebbende, steunen wij de Haagse politiek van de VVD over het klimaatakkoord met verve. Wij denken eerder dat wij een van de weinige partijen zijn die echt de energietransitie wil. Daar kom ik op terug in mijn betoog.

De VOORZITTER: De heer Dercksen en de heer Bart hebben nog een vraag en dan kan mevrouw Van Ulzen tot de kern van haar betoog komen.

De heer DERCKSEN (PVV): Mijnheer de voorzitter! U zegt dat wij ons aan het Klimaatakkoord houden, maar u zet de RESsen als gevolg daarvan bij de prullenbak. Sterker nog, u komt met een batterij moties waarin u een warm pleitbezorger lijkt te zijn van kernenergie, terwijl in het Klimaatakkoord en de Klimaatwet staat dat er geen sprake is van kernenergie. Het lijkt erop dat u een andere partij bent gestart in de provincie dan de VVD in Den Haag.

Mevrouw VAN ULZEN (VVD): Mijnheer de voorzitter! Vandaag hebben wij vanuit Den Haag veel van dezelfde belangstelling meegekregen vanuit de VVD. Wij zijn volledig in lijn met de partij. Dank voor uw zorg over ons.

De heer BART (GroenLinks): Mijnheer de voorzitter! Het voordeel van het hebben van geen visie, is dat je met alle winden mee kunt waaien. Mevrouw Van Ulzen sprak over een lokale afweging. Daarin hoeft u het niet perse met de landelijke afweging eens te zijn. Er zijn allerlei gemeenten die dit RESbod met zijn allen gedaan hebben. Toch vindt u dat er een andere afweging moet komen dan het ambitieniveau dat de gemeenten zeggen aan te kunnen. Waarom durft u niet te vertrouwen op wat de gemeenten ons vertellen, namelijk dat zij het aankunnen.

Mevrouw VAN ULZEN (VVD): Mijnheer de voorzitter! De gemeenten hebben niet ingestemd dat er nu al bij voorbaat een inspanningsverplichting bij het college wordt neergelegd om het uit te voeren. De hoogte van het bod is duidelijk iets anders dan de plaats waar dit moet plaatsvinden. De plaats is niet bekend. Dat vinden wij geen zorgvuldige manier om daarmee om te gaan. Daarvoor hoeft je niet bij voorbaat een mandaat af te geven.

De VOORZITTER: De heer Boswijk heeft een interruptie.

De heer BOSWIJK (CDA): Mijnheer de voorzitter! De RESsen zijn van onderop georganiseerd en dat moeten wij serieus nemen. Ik vind niet dat wij met het instemmen van deze RES een blanco cheque

geven om overal willekeurig windmolens te plaatsen. Wij zeggen alleen dat wij ons best zullen doen om dit tot een succes te maken. Voor elke windmolen die geplaatst wordt zal een bestemmingsplan-procedure gelopen worden en de structuurvisie worden aangepast. Dit zal een aantal keren in de Staten terugkomen met allemaal insprekers, MER-rapportages enzovoorts. Dat zijn de momenten dat het spannend wordt. Ook voor het CDA, want onze zorg is of alle opgaves wel goed integraal bekeken worden en of windmolens woningen niet uitsluiten of andersom. Daarover hebben wij deze zomer vragen gesteld en goede antwoorden gekregen. Wij hebben daar vertrouwen in. Dat is de reden dat wij dit amendement niet zullen steunen.

De VOORZITTER: De heer Dercksen heeft een interruptie.

De heer DERCKSEN (PVV): Mijnheer de voorzitter! Mijn vraag aan de heer Boswijk is in welke MER-rapportages dit terugkomt.

De heer BOSWIJK (CDA): Mijnheer de voorzitter! Deze MER-rapportages zijn er nog niet, maar als er een aanvraag komt voor een windmolen, dan zul je een heel pakket moeten aanleveren. Op dit moment werk ik aan een project in Ankeveen naast een Natura 2000-gebied. Dat gaat over een tijdelijke bestemming. Daarvoor heb ik een stapel van 30 centimeter hoog aan rapportages. Bij windmolens is de impact veel groter, omdat het over een veel langere periode gaat. Ik heb er vertrouwen in dat daar keurig naar gekeken gaat worden. Dat is het verschil. Heb je wel of geen vertrouwen in het provinciaal bestuur. Wat het CDA betreft is dat vertrouwen er wel.

De VOORZITTER: De heer Dercksen krijgt nog een keer de gelegenheid om te reageren op de heer Boswijk en dan ga ik naar mevrouw Van Ulzen.

De heer DERCKSEN (PVV): Mijnheer de voorzitter! In het vastgoed moeten zulke stapels aangeleverd worden, maar voor windmolens wordt er alleen getoetst aan het activiteitenbesluit. Dat is heel globaal en minimaal. Dat is het probleem. Ik probeer hier al drie maanden onder de aandacht te brengen dat het Europese Hof heeft gezegd dat wij er een puinhoop van maken. U zegt dat er een MER-rapportage moet komen, maar die is er niet. Anders komen de windmolens er niet.

De VOORZITTER: Is dat voldoende mijnheer Boswijk?

De heer BOSWIJK (CDA): Mijnheer de voorzitter! Ik zal later reageren.

Mevrouw VAN ULZEN (VVD): Mijnheer de voorzitter! Dank aan de PVV voor de steun voor de motie van de VVD die daarover gaat. Zo begrijp ik deze oproep.

Graag horen wij van de gedeputeerde welke maatregelen het college inzet om dit schisma in de maatschappij te voorkomen en niet op eenzijdige wijze haar koers op te leggen aan de inwoners en ondernemers. Welke stappen heeft de gedeputeerde genomen in de extra tijd die hiervoor was om mensen te betrekken nu wij immers een aantal maanden extra hebben gehad? Hoe definieert het college draagvlak? Is dit enkel de helft plus een in de statenvergadering of is dit op een andere manier van onderop ook te definiëren, zoals de variant Nijpels en de variant Dercksen?

Uit de achterban van de VVD horen wij veel geluiden van mensen die zich overvallen voelen in een trechter van besluitvorming. Zij overzien niet goed wat er besloten wordt en zij vrezen dat zij later vastzitten aan zaken die zij anders bedoeld hadden. Dit geldt voor personen, gemeenten en bedrijven.

Het is niet helder welke kaders het college geeft waarbinnen een windmolen of een zonneveld vergund kan worden. Dat is een van de redenen waarom wij de inspanningsverplichting te voorbarig vinden. Het lijkt een belangrijke stap om helder te maken aan onze inwoners en bedrijven waarop zij kunnen rekenen in plaats van alles open te houden. Zoals het er nu voor staat, wordt het makkelijker om een windmolenvergunning te krijgen dan om een huis te kunnen bouwen, terwijl beide gebouwen effect hebben op de leefomgeving. Dit zal niet de bedoeling zijn. De VVD heeft moeite met de spagaat die het college weergeeft richting PS. Zij vraagt om een inspanningsverplichting en weigert tegelijkertijd

om de kaders te schetsen waarbinnen windmolens en zonnevelden ruimtelijk kunnen plaatsvinden. Ik noem een aantal kaders waaraan mensen behoefte hebben. Hoeveel meter van de bestaande bebouwing moet een windmolen minimaal gebouwd worden? Welke natuurgebieden worden uitgesloten en welke niet? Welke natuurbelangen gaan voor zon en wind?

De VOORZITTER: De heer De harder heeft een interruptie.

De heer DE HARDER (ChristenUnie): Mijnheer de voorzitter! De vraag aan mevrouw Van Ulzen is in hoeverre zij vindt dat de Omgevingsvisie dat onvoldoende regelt. Als ik de kansenkaarten bekijk van windmolens, dan zijn er niet veel plekken in onze provincie om windmolens te plaatsen. Dat is al heel beperkt. Waar vindt zij dat de Omgevingsvisie tekort schiet? Kan zij dat concreet in haar overwegingen meenemen? Bij alle bijeenkomsten over de RESsen waar ik mevrouw Van Ulzen telkens tegenkwam, heb ik gemerkt dat zij in verwarring raakt door het complexe stelsel waarin wij terecht gekomen zijn. Dat snap ik, maar ik raak in verwarring door uw interpretatie van het woord inspanningsverplichting. Ik merkte dezelfde verwarring bij mijn ambtsgenoten. Een inspanningsverplichting is geen resultaatverplichting. Ik werk bij de brandweer en wij hebben een inspanningsverlichting om een brand te bestrijden, maar wij kunnen niet beloven dat het uiteindelijk gaat lukken. Dat is afhankelijk van allerlei andere factoren. Met deze RES en wat wij vaststellen in het concept is het niet raar dat de provincie aangeeft dat wij ons inspannen om wat de regio's willen en de gemeenten aangeven te kunnen dragen in ons beleid waar te maken. Natuurlijk zitten daaraan beperkingen. Deze staan in de conceptomgevingsvisie.

Mevrouw VAN ULZEN (VVD): Mijnheer de voorzitter! Als de inspanningsverplichting dermate weinig om het lijf heeft, dan kan deze er wel uitgehaald worden. De inspanningsverlichting komt enigszins bedreigend over in combinatie met andere uitingen van het college. Zo wordt dit ook gevoeld in onze achterban. Verder vroeg u naar de ingewikkeldheid van de systematiek. Het klopt dat ik daarmee worstelingen heb. Daarom heb ik mevrouw De Man gevraagd om mij te helpen bij het leggen van de verbanden tussen de Omgevingsvisie en deze RES-kaders. Zij is ervan overtuigd dat er veel minder kaders zijn voor windmolens en zonnevelden dan voor andere bouwsels. Daar ben ik het mee eens.

Ik ga verder met de opsomming. Wij zijn in afwachting van een uitspraak over de leefbaarheidsvereisten door het hoogste Europese rechtcollege.

Dan de prioritering van de verschillende urgente provinciale belangen. Ik heb al vele malen gevraagd naar kaarten om het visueel te maken waar de kansen liggen en waar gebouwd kan worden. Ik vind de informatie daarover op een aggregatieniveau van Provinciale Staten niet helder genoeg. Het is heel erg ingewikkeld of heel erg oppervlakkig. Zijn de beeldkwaliteitsregels opgenomen voor windenergielocaties, zodat er duidelijkheid is voor inwoners en ondernemers? Deze missen wij.

Gezien deze achtergrond dienen wij twee moties in. Ten eerste een oproep aan het college om participatie 2.0 in te zetten waarbij het locatieniveau leidend is. Daarbij vragen wij om de provincie in te gaan en uit te leggen waar het de bedoeling is. Samenwerking door alle partijen is hierbij gewenst. Dit moet gemeentegrens- en provinciegrensoverschrijdend zijn. Ten tweede een motie om kaders op te stellen waarin windmolens, zonnevelden en eventuele andere bronnen van hernieuwbare energie vergoedbaar zijn.

Motie M56 (VVD): participeren doe je samen

Provinciale Staten van Utrecht, in vergadering bijeen op 23 september 2020, ter bespreking van het statenvoorstel Regionale Energie Strategieën (RES);

constaterende:

- dat tijdens het conceptbod er geen provinciale participatie of draagvlakpeiling heeft plaatsgevonden;
- dat Gedeputeerde Staten daarvoor steeds heeft verwezen naar gemeentelijke processen;

overwegende:

- dat niet alle gemeenten – mede door de maatregelen in verband met de corona-pandemie – voldoende invulling hebben kunnen of willen even aan de participatie bij de concept-RES;
- dat hier een taak ligt voor de provincie zeker gezien de gemeentegrensoverschrijdende impact van de plaatsing van windmolens en zonnevelden;

spreekt als zijn mening uit dat:

draagvlak onder inwoners voor de energietransitie randvoorwaardelijk is voor het slagen van de energietransitie;

verzoeken het college van Gedeputeerde Staten om:

de inwoners van de provincie Utrecht actief te betrekken bij het definitieve bod (RES 1.0) en hen in de gelegenheid te stellen hun mening over de impact van de Regionale Energie Strategie op hun eigen leefomgeving kenbaar te maken bij Provinciale Staten, vóórdat het definitieve bod ter instemming aan ons wordt voorgelegd.

En gaan over tot de orde van de dag.

Motie M57 (VVD): wind en zon, passend alom

Provinciale Staten van Utrecht, in vergadering bijeen op 23 september 2020, ter bespreking van het statenvoorstel Regionale Energie Strategieën (RES);

constaterende:

- dat er een tendens is bij gemeenten om bij behandeling van de concept-RES gebieden uit te sluiten van de plaatsing van windmolens en/of zonnevelden;
- dat er onrust is en in sommige gevallen gebrek aan draagvlak voor veel van de huidige zoekgebieden;
- dat de onrust onder meer voortkomt uit angst voor verlies van landschappelijke en cultuurhistorische kwaliteiten;
- dat de provinciale interim-verordening in artikel 5.4 spreekt van een beeldkwaliteitsparagraaf voor plaatsing van windenergie en zonnevelden, maar dat hier verder (nog) geen inhoudelijke invulling aan is gegeven;

overwegende dat:

- er een disbalans is tussen de eisen voor het realiseren van een woning en het realiseren van een windmolen (het lijkt moeilijker binnenstedelijk een woning te bouwen dan een windmolen in het buitengebied);
- inwoners en ondernemers (gemeenten overstijgend) duidelijkheid willen over de kaders en randvoorwaarden waarbinnen plaatsing van één of meerder windmolens of een zonneveld mogelijk is;
- draagvlak voor het beleid zowel bij de inwoners als ondernemers, waaronder initiatiefnemers van ruimtelijke plannen, vraagt om prioritering van belangen;

dragen het college van Gedeputeerde Staten op om:

- kwalitatieve randvoorwaarden op te stellen waarbinnen het plaatsen van windmolens en zonnevelden landschappelijk inpasbaar is;
- de consequenties van de conceptboden aan de hand van deze randvoorwaarden in beeld te brengen;
- Provinciale Staten vóór de behandeling van RES 1.0 in de commissie hierover te informeren of zoveel eerder als dit bij de Omgevingsvisie behandeld wordt.

En gaan over tot de orde van de dag.

Wij zoeken al lange tijd naar flexibiliteit in de mix van energie-opwekkers. Waarom spreken wij alleen over zon en wind? Zeker op de langere termijn missen wij ambitie. Waterstof, nuclear thorium en

geothermie. Wat doen wij ermee? Wij doen wel dingen, maar het is nog niet zo helder. Een goed bestuurder kijkt verder dan zijn eigen regeerperiode. Die is in dit geval niet eens 2030, maar 2050. Wij nemen deze stip op de horizon zeer serieus in het laten slagen van de energietransitie. De VVD wil een zo reëel mogelijk pad om de klimaatambities waar te maken. Ruimtelijk gezien zien wij geen haalbare kaart in Utrecht met enkel wind en zon. Hiertoe dient de VVD een motie in om belangstelling op te halen bij de gemeenten in onze provincie voor meerdere bronnen van energie als onderdeel van de energiemix in 2050.

De VOORZITTER: De heer De Droog heeft een interruptie.

De heer DE DROOG (D66): Mijnheer de voorzitter! Het klinkt heel mooi om te praten over regeren over je periode heen. Beseft de VVD dat 2030 in termen van de energietransitie de korte termijn is?

Mevrouw VAN ULZEN (VVD): Mijnheer de voorzitter! Dat beseft de VVD zeker. Daarom noemde ik 2050.

De heer DE DROOG (D66): Mijnheer de voorzitter! Vandaag bespreken wij de plannen die over de korte termijn gaan. De andere plannen bestaan en worden besproken in Den Haag en in Europa. Dit debat gaat over hoe wij op de korte termijn een klap kunnen geven.

Mevrouw VAN ULZEN (VVD): Mijnheer de voorzitter! Dat ben ik met u eens. Ik heb al veel vaker betoogd dat de toekomst nu begint. 2050 is hier zomaar. Als je dat nu niet serieus neemt, dan ontglipt je dat en zitten wij hier in 2030 nog steeds met elkaar met een andere korte en lange termijn. Dat willen wij voorkomen, want het begint nu.

De VOORZITTER: De heer Bart heeft een interruptie.

De heer BART (GroenLinks): Mijnheer de voorzitter! Wij spraken over eventuele voorbarigheid. U noemt kernenergie. Dat is landelijk een interessante discussie. Er is gevraagd om nog een keer een marktevaluatie te doen en te kijken of iemand geïnteresseerd is om een kerncentrale te bouwen in Nederland. Dit onderzoek is informeel gedaan door het AD en bijna iedereen zegt dat dit nooit gaat gebeuren. Wij krijgen hierover nog een marktonderzoek. Is het dan niet voorbarig om kernenergie hier in een programma te krijgen, terwijl wij de RESsen elke twee jaar gaan bijstellen? Is het niet slim om af te wachten tot er een marktevaluatie heeft plaatsgevonden?

Mevrouw VAN ULZEN (VVD): Mijnheer de voorzitter! Het is een beetje voorbarig om dat te vragen, want het woord kernenergie heb ik nog niet genoemd. Onze overtuiging is dat het grotere plaatje tot 2050 heden ten dage begint en niet kan wachten als je de energietransitie wilt laten slagen. Ik hoop dat dit voldoende helderheid geeft. Graag haakt de VVD daarom aan op de motie Dijkhoff die recent is aangenomen met een meerderheid van de Tweede Kamer. Wat zijn de opties voor kernenergie? Hiervoor is een financiële en emotionele business case nodig. Dit zijn mooie woorden die ik niet zelf verzonnen heb, maar waar ik wel achter sta.

Het lijkt alsof een deel van Nederland bij het woord kernenergie bij voorbaat alles uitsluit voor een verder gesprek. Een ander deel van Nederland wil hierover graag meer weten. Ruimtelijk is het een fijne oplossing. Als wij in Nederland kunnen samenwerken met meerdere provincies, dan lijkt het kansrijk. Het is bewezen technologie. 2030 zullen wij echter niet halen. Kernenergie is een stuk veiliger dan vele andere technologieën en heeft leveringszekerheid. Ik kan nog meer zaken noemen, maar ik denk dat u de discussie volgt.

De VOORZITTER: Mevrouw Lejeune heeft een interruptie.

Mevrouw LEJEUNE (PvdA): Mijnheer de voorzitter! Marktwerving en kernenergie gaan slecht samen. Zoals wij weten is kernenergie ongelooflijk duur en heb je daarvoor overheidssteun nodig, want er is geen enkele marktpartij die dit op eigen kracht kan uitwerken. Bovendien is kernenergie risicovol

en kun je dit niet makkelijk aan een marktpartij overlaten. Mag ik uw betoog opvatten als een pleidooi voor een sterkere overheid?

Mevrouw VAN ULZEN (VVD): Mijnheer de voorzitter! Op onderdelen kunt u mijn betoog zo opvatten.

De VOORZITTER: De heer De Harder heeft een interruptie.

De heer DE HARDER (ChristenUnie): Mijnheer de voorzitter! Mijn interruptie sluit aan op het punt van kernenergie. Mevrouw Van Ulzen heeft zojuist een pleidooi gehouden voor draagvlak en wat dit betekent. In de Tweede Kamer is een motie aangenomen met een kleine meerderheid om onderzoek te doen naar kernenergie. Hoeveel draagvlak moet daarvoor zijn om een kerncentrale in Utrecht te bouwen?

Mevrouw VAN ULZEN (VVD): Mijnheer de voorzitter! U vraagt naar het bouwen van een kernreactor. Ik weet niet of de Tweede Kamer daarover gaat. Wij gaan iets onderzoeken en kijken wat de realiteit is. Als wij spreken over meerderheden, dan nemen wij in de Staten genoeg met de kleinste mogelijke meerderheden. Vandaar mijn vraag aan het college of draagvlak de helft plus een is. Ik hoop het niet. In een democratie houd je tevens rekening met minderheden. Het is lastig om te zeggen welke meerderheid nodig is voor het bouwen van een kernreactor. Dan gaan de zaken door elkaar lopen. In reactie op mevrouw Lejeune: wij kunnen dagen vullen over de risicovolheid. Dat is een belangrijk deel van de discussie waarover heel verschillend gedacht wordt. Daarover kunnen wij wellicht op een ander moment spreken. Ik ben het niet per definitie eens met de stelling dat het heel erg risicovol is vergeleken met andere bronnen van energie. De toekomst begint nu en wij nemen de toekomst serieus.

Motie M58 (VVD, FvD): kernenergie omarmen in langetermijnmix

Provinciale Staten van Utrecht, in vergadering bijeen op 23 september 2020, ter bespreking van het statenvoorstel Regionale Energie Strategieën (RES); constaterende dat:

- *de provincie Utrecht een hoge ambitie heeft als het gaat om energieneutraliteit in 2040 en het behalen van voldoende op te wekken CO₂-arme energie in 2050 (de lange termijn van de RES-en);*
- *er in de Tweede Kamer een motie¹ is aangenomen voor een marktconsultatie naar kerncentrales en een verkenning voor belangstellende regio's;*

overwegende dat:

- *de ruimtelijke opgaven voor de provincie Utrecht voor de geambieerde duurzame energiewinning niet in te passen zijn in onze provincie, ook niet op termijn;*
- *de vraag naar energie eerder toe zal nemen dan af zal nemen tot 2050 ondanks de inzet op energiebesparing bij consumenten en bedrijven;*
- *wind- en zonne-energie onvoldoende leveringszekerheid bieden voor de Utrechtse energiebehoefte;*
- *deze bronnen wel voorzien worden van SDE-subsidie en kernenergie niet, hetgeen geen level playing field biedt voor marktpartijen en investeerders;*
- *kerncentrales weinig ruimte innemen en de ontwikkelingen snel gaan;*

spreken als zijn mening uit dat:

- *voor een CO₂-neutrale en duurzame energievoorziening kernenergie op de lange termijn een schone en regelbare bron van energie kan zijn voor onze energiemix naast andere bronnen;*

dragen het college op:

in navolging van de motie aangenomen door de Tweede Kamer en het gesprek dat naar aanleiding van die motie gaat plaatsvinden bij de gemeenten te inventariseren onder welke voorwaarden er be-

langstelling is om kernenergie onderdeel te maken van de langetermijnenergiemix en hierover terug te koppelen naar de Staten ruim voor de behandeling van de RES 1.0.

En gaan over tot de orde van de dag.

¹ <https://www.tweedekamer.nl/downloads/document?id=f8e4f8ed-6bad-4977-9284-27c641db6d7a&title=Motie%20van%20het%20lid%20Dijkhoff%20c.s.%20over%20een%20marktconsultatie%20onder%20welke%20voorwaarden%20marktpartijen%20bereid%20zijn%20te%20investeren%20in%20kerncentrales%20in%20Nederland.doc>

Ik heb veel geschrappt bij het maken van dit betoog. Het gaat ons aan het hart om de energietransitie zo kansrijk mogelijk te maken. Onze moties en bedenkingen zijn bedoeld om hier een kansrijk verhaal van te maken.

De VOORZITTER: Het amendement en de moties worden toegevoegd aan het statensysteem en maken deel uit van de beraadslaging.
Het woord is aan de heer Fiscalini.

De heer FISCALINI (FvD): Mijnheer de voorzitter! Van te voren reageer ik op de opmerking van mevrouw Lejeune over het gevaar van kernenergie. Bij kernenergie zijn in het laatste jaar in totaal 90 doden gevallen. Het aantal doden bij het opwekken van zonne-energie is 440, bij windenergie is 150, bij waterkracht 100, bij waterkracht inclusief rampen 1.400, bij gas 4.000, bij biobrandstof 12.000, bij olie 36.000, bij kolen in de Verenigde Staten 15.000 en bij een kolenfabriek in China 90.000.

De VOORZITTER: Mevrouw Lejeune wil daarop reageren.

Mevrouw LEJEUNE (PvdA): Mijnheer de voorzitter! Ik sprak over het risico dat het ontwikkelen van kernenergie met zich meebrengt.

De heer FISCALINI (FvD): Mijnheer de voorzitter! Dank u wel voor de opheldering.
Wij zijn vandaag bij elkaar om te spreken over de Regionale Energiestrategie (RES). De provincie Utrecht heeft een hoge ambitie voor energieneutraliteit in 2040 en het behalen van voldoende opwek van CO₂-arme energie in 2050. Dit zijn de lange termijnplannen van de RESsen. In de concept-RES wordt er gesproken over het opwekken van duurzame energie met windturbines en zonnepanelen om de uitstoot van CO₂ binnen enkele jaren met 49% te verlagen. Dat klinkt mooi en vooral duurzaam en goed. Wij gaan de CO₂-uitstoot verlagen door energie op te wekken uit zon en wind. Dat klinkt zo goed en prachtig; het lijkt wel een sprookje. Energie opwekken met de krachten die de aarde ons geeft zonder dat wij daarvoor zelf iets hoeven te doen, want zon en wind zijn er immers in overvloed. Dit doet mij denken aan wat mijn opa vroeger tegen mij zei. Hij zei: "Jongen, als het te goed klinkt om waar te zijn, dan is dat ook vaak zo." Wat mij betreft dekt de naam 'Regionale Energiestrategie' zeker niet de lading van waarover wij spreken. Als ik deze plannen een eerlijke naam zou geven, dan zou dat iets in de trant zijn van 'de regionale bebouwing van de natuur' of 'de regionale aantasting van de esthetiek van Utrecht'. Dit dekt veel meer de lading van waarover wij het hebben.

Wij spreken over hoe en waar wij duurzame energie willen opwekken. Wat gaan wij hiervoor opofferen en wat willen wij hiervoor opofferen? Waarover hebben wij het? Mogelijk honderden windturbines en duizenden hectares zonnepanelen in onze provincie. Er wordt met geen woord gerept over de kosten daarvan. In de drie RESsen is het euroteken helaas ver te zoeken. Er wordt van alles beloofd over participatie, maar in de praktijk lijkt het enorm tegen te vallen. Overal waar plannen voor windturbines en zonnevelden concreter worden, komen de inwoners in verzet. Willen wij straks op een mooie zondagmiddag een wandeling maken over een van de prachtigste stukken natuur van de provincie Utrecht, namelijk de Utrechtse Heuvelrug, en boven de bomen lelijke windmolens zien uitsteken?

Een natuurgebied bebouwen met windturbines gaat zomaar niet. Daaraan gaat een logistiek proces vooraf. Tijdens de bouw van deze 'groene' operatie komen tevens CO₂ en stikstof vrij. De bouw van

een 235 meter hoge windturbine waarvan de bladen nog niet recyclebaar zijn. Dat klinkt niet duurzaam. Dan spreken wij nog niet over de kosten. Wat zal dat een enorme schok zijn voor de flora en de fauna die de leefomgevingen daar hun thuis noemen. Het is niet voor niks dat er een waslijst aan natuurorganisaties bezwaar heeft gemaakt tegen de bouw van windturbines op verschillende locaties.

Het plaatsen van mogelijk honderden windturbines en duizenden hectares zonnevelden vraagt veel ruimte. Dat gaat ten koste van kostbare bouwgrond. Bouwgrond waar prima woningen gebouwd kunnen worden, zoals onder andere bij Rijnenburg en Reijerscop. Utrecht heeft te maken met een tekort aan woningen en er moeten meer woningen bij komen. Daarvoor is ruimte nodig. Als je voor het bouwen van woningen bent, dan ben je bepaalt geen fan van de RESsen. Op de ruimte die vrijkomt door geen windturbines of zonnevelden te bouwen, kunnen woningen gebouwd worden. Mensen willen niet dertig meter hoog in een klein hokje in de stad zitten. Zij willen een leuk huis met een tuintje. Zij willen een plek waar zij een gezin kunnen starten en waar zij na een lange werkdag tot rust kunnen komen. Ondertussen staren wij ons blind op doelen, terwijl de onderzoekers al hebben aangegeven dat de ambities van de provincie nooit gehaald zullen worden als wij op deze weg door blijven gaan. Beter ten halve gekeerd dan ten hele gedwaald. Ik ben benieuwd of wij zo stom zijn de doodlopende weg te blijven volgen of eindelijk tot inkeer te komen.

Er ontstaat al beweging in het debat over kernenergie. Kernenergie is schone energie en zorgt voor een constante aanlevering van energie. Ook als het windstil is of de zon niet schijnt. De tijd lijkt rijp om volop in te zetten en te stoppen met het pesten van onze inwoners en het verpesten van ons landschap. Het FvD is in mijn ogen de groenste partij van Nederland. Wij houden van de natuur in al haar prachtige glorie en wij willen die behouden. Wij zijn er trots op en zullen strijden voor het behoud van de prachtige natuur die ons land en deze provincie rijk is. Daarom zullen wij tegen de RESsen stemmen en pleiten wij voor een andere vorm van energie. Een bron van energie die niet afzwakt als het bewolkt of windstil is. Een bron van energie waarvoor wij niet een heel land of een hele zee vol hoeven te zetten met windturbines of zonnevelden.

De VOORZITTER: De heer Boswijk heeft een interruptie.

De heer BOSWIJK (CDA): Mijnheer de voorzitter! Zal het FvD altijd tegen alle plannen voor windmolens stemmen?

De heer FISCALINI (FvD): Mijnheer de voorzitter! Wel tegen de plannen die tot nu toe voorliggen.

De heer BOSWIJK (CDA): Mijnheer de voorzitter! Zal het FvD altijd tegen alle windmolenplannen stemmen?

De heer FISCALINI (FvD): Mijnheer de voorzitter! Dat ligt eraan waar deze windmolens gebouwd worden.

De heer BOSWIJK (CDA): Mijnheer de voorzitter! Het FvD heeft vorig jaar voor de begroting gestemd waarin grote doelen stonden geformuleerd. De heer Dercksen van de PVV heeft daar toen heel consequent tegen gestemd vanwege dat punt en het FvD heeft daar toen voor gestemd. Het is daardoor wat verwarrend. Het FvD in Brabant zet de doelstellingen hoger dan wat er landelijk wordt geëist. Uw inbreng vandaag verbaast mij daarom.

De heer FISCALINI (FvD): Mijnheer de voorzitter! Ik snap de verbazing van de heer Boswijk, maar wij zijn hier in Utrecht en niet in Brabant.

De VOORZITTER: De heer Bart en mevrouw Van Ulzen hebben een interruptie.

De heer BART (GroenLinks): Mijnheer de voorzitter! Ik heb een vervolgvraag op de vraag van de heer Boswijk. De heer Fiscalini zegt dat wij moeten inzetten op kernenergie. Kernenergie maakt ongeveer een kwart uit van de Europese energiemix. Bent u van plan om in de toekomst 100% van de ener-

gie in Nederland op te wekken met kernenergie? Heeft u enig idee hoeveel kerncentrales daarvoor gebouwd moeten worden? Wilt u deze allemaal laten bouwen in de provincie Utrecht?

De heer FISCALINI (FvD): Mijnheer de voorzitter! Wij kunnen ook gas gebruiken om energie op te wekken. Wij hoeven niet 100% afhankelijk te zijn van kernenergie. De kerncentrales hoeven niet allemaal in de provincie Utrecht te staan. Als wij een aantal kerncentrales over heel Nederland verspreiden, dan kunnen wij de energie daarvan naar Utrecht halen. Dat is hetzelfde als wat op dit moment gebeurt. Nederland koopt energie uit Frankrijk. Deze energie is waarschijnlijk opgewekt door kerncentrales.

De VOORZITTER: De heer Bart mag een korte vervolgvraag stellen.

De heer BART (GroenLinks): Mijnheer de voorzitter! Ik vind het gek dat de groenste partij van Nederland toch wil inzetten op gas. Gas is niet vrij van CO₂-uitstoot. Hoe ziet u dat voor zich?

De heer FISCALINI (FvD): Mijnheer de voorzitter! Ik zie het FvD als de groenste partij van Nederland, omdat wij een luchthaven op zee willen, zodat er een bos kan ontstaan op de plek waar Schiphol staat. Wij willen wegen onder de grond laten lopen, zodat wij op de grond meer natuur kunnen plaatsen. Wij zijn voor het behoud van de natuur en willen dat niet volgooien met windmolens of zonnepanelen. Daarom vind ik het FvD de groenste partij van Nederland.

De VOORZITTER: Mevrouw Van Ulzen heeft een interruptie.

Mevrouw VAN ULZEN (VVD): Mijnheer de voorzitter! De heer Fiscalini zal blij zijn dat ik mij heb voorgenomen om niet over de betaalbaarheid van zaken te praten op dit moment. Ik ben het eens met een hoop zaken die u zegt, maar de VVD is niet per definitie tegen windmolens. Wij willen graag dingen oplossen. Hoe ziet u dat op de kortere termijn? Wat kan er volgens u wel om ambities op de termijn van 2030 te halen?

De heer FISCALINI (FvD): Mijnheer de voorzitter! Wij zouden graag zien dat er geen windmolens worden gebouwd, maar wij zouden wel zonnepanelen op daken in bedrijventerreinen willen. Zolang het maar niet in de natuur ligt.

Mevrouw VAN ULZEN (VVD): Mijnheer de voorzitter! Het lijkt mij goed om daarop een haalbaarheidsanalyse los te laten. Alleen met zonne-energie is het maar een paar maanden per jaar mogelijk om te douchen.

De VOORZITTER: Ik stel voor dat de heer Fiscalini zijn betoog vervolgt.

De heer FISCALINI (FvD): Mijnheer de voorzitter! Het FvD zal samen met het CDA en de VVD een motie indienen om onderzoek te doen naar andere energiebronnen die geen CO₂ uitstoten. Ik hoop van harte dat iedereen bij zichzelf te rade gaat: zou ik dicht bij een windturbine willen wonen? Is het echt groene stroom als je een natuurgebied gaat bebouwen met windturbines van 235 meter hoog of hele weilanden gaat volleggen met zonnepanelen?

De VOORZITTER: De heer De Droog heeft een interruptie.

De heer DE DROOG (D66): Mijnheer de voorzitter! De motie klinkt heel sympathiek, maar tegelijkertijd ben ik benieuwd wat de motie verandert aan wat wij al doen. Er wordt enorm veel onderzoek gedaan naar allerlei mogelijkheden van energieopwekking waarbij de CO₂-uitstoot laag is. Wat voegt deze motie toe aan dat wat wij aan het doen zijn met elkaar?

De heer FISCALINI (FvD): Mijnheer de voorzitter! In de motie staat dat wij openstaan voor andere bronnen die geen CO₂ uitstoten, waaronder kernenergie.

De heer DE DROOG (D66): Mijnheer de voorzitter! De motie verandert dus niks aan wat wij binnen de provincie doen?

De heer FISCALINI (D66): Mijnheer de voorzitter! Wij benadrukken de urgentie. Als u vindt dat er niet veel gaat veranderen, dan neem ik aan dat u instemt met de motie.

De heer DE DROOG (D66): Mijnheer de voorzitter! Wij hebben het gebruik om te stemmen voor moties die iets willen veranderen.

De VOORZITTER: De heer Fiscalini vervolgt zijn betoog.

De heer FISCALINI (FvD): Mijnheer de voorzitter! Is dit bevorderend voor de biodiversiteit? Is dit duurzaam? Is het echt groen? Het lijkt mij van niet. Een vraag aan de gedeputeerde is: hoe kijkt u naar de veranderingen in Den Haag met betrekking tot kernenergie en hoe wil de gedeputeerde daarop inspelen?

Motie M59 (Fvd, VVD, CDA): omarm CO₂-arme energie

Provinciale Staten van Utrecht, in vergadering bijeen op 23 september 2020, ter bespreking van het statenvoorstel Regionale Energie Strategieën (RES);

constaterende dat:

de provincie Utrecht een hoge ambitie heeft als het gaat om energieneutraliteit in 2040 en het behalen van voldoende op te wekken CO₂-arme energie in 2050 (de lange termijn van de RES'en);

overwegende dat:

- *de ruimtelijke opgaven voor onze provincie niet in te passen zijn in onze provincie op termijn;*
- *de vraag naar energie eerder toe zal nemen dan afnemen tot 2050 ondanks goede bezuinigingsoperaties;*
- *wind- en zonne-energie onvoldoende leveringszekerheid bieden in Utrecht;*

verzoeken het college:

melding te maken bij het kabinet dat men in de provincie Utrecht openstaat voor andere vormen van energieopwekking waarbij van CO₂-uitstoot geen sprake is en toenadering te zoeken tot andere provincies waar van dezelfde grondhouding sprake is.

En gaan over tot de orde van de dag.

De VOORZITTER: De motie wordt toegevoegd aan het statensysteem en maakt deel uit van de raadsdeling.

Het woord is aan de heer Boswijk voor zijn inbreng in de eerste termijn.

De heer BOSWIJK (CDA): Mijnheer de voorzitter! De afgelopen jaren hebben wij meerdere keren gedebatteerd over de energietransitie. Vorig jaar hebben wij de startnotities van de verschillende RES-gebieden besproken en in januari van dit jaar stond het programmaplan Energietransitie op de agenda. Daarbij hebben wij uitgebreid stilgestaan bij het nut en de noodzaak van de energietransitie en de zin en de onzin daarvan. Ik ga mijn best doen om niet in herhaling te vallen.

Het totstandkomen van de RESsen is een bijzonder proces. Bijzonder, omdat het zo lokaal mogelijk is georganiseerd en er tegelijkertijd wat losse eindjes zijn. Het recent afvallen van een aantal potentiële windmolenlocaties, zoals de Leusderheide, is hiervan een goed voorbeeld. Op zich is het CDA een voorstander van een wat vrijere aanpak. Te dogmatisch hameren op een procent energiebesparing meer of minder of een jaar eerder of later een deadline halen zal de transitie alleen maar frustreren, draagvlak ondermijnen en ons op onnodige kosten jagen.

Wij zijn blij dat de CDA-fractievoorzitter Heerma vorige week bij de algemene beschouwingen de 'Haagse tekentafels' failliet verklaarde. Wij zien soms dat er ingewikkelde papieren oplossingen worden bedacht, terwijl men met gezond boerenverstand ziet dat dit in de praktijk niet gaat werken. Vanmorgen nog zag ik nog een dergelijk voorbeeld. Ik liep in de supermarkt en daar zag ik een vegan omelet liggen als duurzaam alternatief voor het ouderwetse ei. Ik heb niks tegen vegan eten, maar u ziet deze omelet in een plastic verpakking zitten. Het ouderwetse ei zit in een schil. Het mooie is dat je de schil kunt opeten, want daarin zit veel calcium. Dat geeft aan dat men haarfijn aanvoelt dat iets wat geproduceerd wordt als duurzaam alternatief niet gaat werken. Die manier van de aanpak bij de energietransitie moeten wij zien te vermijden. Elke transitie is een gammel en kwetsbaar proces. Als je niet eerlijk communiceert over de transitie, dan zal het op de lange termijn draagvlak ondermijnen.

Verder is het voor het CDA belangrijk dat mensen kunnen profiteren van deze energietransitie met bijvoorbeeld energiecoöperaties en met de verantwoording van de energietransitie zo laag mogelijk te organiseren. Tegelijkertijd ontstaat het 'not in my backyard-effect'. Om het bij CDA-begrippen te houden gaat deze energietransitie niet zozeer over rentmeesterschap, maar over solidariteit. Daarmee bedoel ik niet de solidariteit richting de generaties na ons, maar solidariteit tussen gemeenten. Navraag binnen CDA-afdelingen in onze gemeenten geeft wel vertrouwen. Niet iedereen vindt het leuk en ik vind windmolens erg lelijk, maar iedereen heeft het gevoel dat wij wat moeten doen en niet kunnen wachten met de aanpak van de energietransitie.

De VOORZITTER: De heer Fiscalini en de heer Dercksen hebben een interruptie.

De heer FISCALINI (FvD): Mijnheer de voorzitter! Mijnheer Boswijk sprak over duurzaamheid en dat hij windmolens niet mooi vindt. Vindt u windmolens wel duurzaam?

De heer BOSWIJK (CDA): Mijnheer de voorzitter! Ik heb van de week iets getweet over de wieken, dus ik zal niet ontkennen dat dit nadelige effecten heeft. Voor veel van jullie is dat het argument om te zeggen dat wij helemaal niks doen. Voor het CDA is dat een argument om aan te tonen dat het nog steeds ploeteren is op de aarde. Dat doen wij al sinds de zondevaak en dat zullen wij altijd blijven doen. Tegelijkertijd is de realiteit dat elke energievorm een nadeel heeft, of dat kernenergie is of windmolens zijn. Voor het CDA is de taak om nog meer in te zetten op innovatie en geen taboes te hebben. Voor andere partijen is dat om bij het oude te blijven. Bij het oude blijven is voor het CDA geen alternatief.

De heer FISCALINI (FvD): Mijnheer de voorzitter! Windmolens blijken niet duurzaam te zijn, los van de bladen. Kijk naar de bouw van windmolens en de plekken waar windmolens komen te staan. Andere energiebronnen zijn helaas wel duurzamer, als het alleen over duurzaamheid gaat.

De heer BOSWIJK (CDA): Mijnheer de voorzitter! Ik ben van mening dat het duurzamer is dan bruinkool en kolencentrales. Tegelijkertijd ben ik van mening dat wij ons niet alleen moeten blindstaren op windmolens en zonne-energie. Een moderne samenleving heeft een mix van verschillende energiebronnen. Gas is daarvan langer een onderdeel dan op dit moment is voorgenomen. Windmolens zijn daarvan zeker een onderdeel. Daarover verschillen wij van mening.

De heer DERCKSEN (PVV): Mijnheer de voorzitter! Wij gaan bruinkool importeren, omdat wij zelf zo dom zijn om een moderne kolencentrale te sluiten. Ik sluit aan op het punt dat wij eerlijk moeten zijn. Ik was tussen alle gele en oranje gebieden van corona door in Noord-Italië en in Griekenland. Daar heb ik geen windmolens gezien en een paar zonnepanelen, vooral in Griekenland waar ze 's avonds douchen van de zonneboilers. Als wij eerlijk moeten zijn en wij kijken naar de aardbol en zien dat Nederland een speldenprik is, is het dan eerlijk om te zeggen dat wij in Nederland denken dat wij het braafste jongetje van de klas zijn terwijl wij geen impact hebben. Sterker nog, heeft u enig idee welk aandeel de 35 TWh, die ons landschap definitief zal vernietigen, heeft in onze energiebehoefte? Hoe eerlijk is het om dat eens te communiceren.

De heer BOSWIJK (CDA): Mijnheer de voorzitter! De heer Dercksen dwingt mij om in herhaling te vallen. Aan het begin van dit jaar heb ik een aantal voorbeelden aangehaald. Het is een druppel op de

gloeiende plaat. Ik heb dit vergeleken met mensen die bij een collecte vragen of hun euro helpt om armoede te bestrijden. Nee, maar dat ontslaat ons niet van de morele plicht om bij te dragen aan de energietransitie. Tegelijkertijd moeten wij kijken naar de landen om ons heen en onze energie niet de wereld uit concurreren. De energieaanpak moeten wij zien op Europees niveau. Ik zie uw pleidooi voor meer Europese samenwerking. Ik ben geen voorstander van het voorbeeld van Italië, Spanje en Griekenland, want er zijn andere zaken waarin zij geen goed voorbeeld geven. Wellicht heeft u daarover een andere mening.

De heer DERCKSEN (PVV): Mijnheer de voorzitter! De laatste keer dat ik keek, waren deze landen onderdeel van de Europese Unie. Wat wij doen heeft geen impact voor het klimaat. Andere landen doen dit niet of veel minder. China heeft gezegd dat het meedoet met het klimaatakkoord, maar dit niet laat controleren. Ondertussen vernietigen wij ons landschap en zijn er veel mensen die hun energierekening niet meer kunnen betalen. U kunt zeggen dat wij een windmolen plaatsen, want dan doen wij iets. Dat heeft echter geen effect, behalve dat het mensen in armoede brengt en onze welvaart onder druk zet. Wij jagen bedrijven weg en mensen kunnen de energierekening niet meer betalen. 'Energie-armut' is in Duitsland al een begrip.

De VOORZITTER: De heer De Droog heeft een interruptie.

De heer DE DROOG (D66): Mijnheer de voorzitter! Ik irriteer mij aan het argument welk aandeel het heeft. Houd op. Welk aandeel van uw inkomen geeft u aan ons Nederlandse leger en moeten wij daarom het Nederlandse leger maar afschaffen? Wij hebben allemaal een verantwoordelijkheid om hier samen iets aan te doen. Er ligt een probleem en wij hebben een verantwoordelijkheid. Daarop moeten wij aanpakken. Laten wij ophouden met het gebruiken van dit soort non-argumenten in het debat, want dat heeft geen enkele zin.

De heer DERCKSEN (PVV): Mijnheer de voorzitter! Dan wil ik graag weten wat het probleem is en wat de impact is van wat wij doen. Die impact is nul. Wij hebben een probleem waar wij wat aan moeten doen, maar wat wij doen helpt niet. Dat is wat u voorstelt.

De heer DE DROOG (D66): Mijnheer de voorzitter! Wij hebben een heel klein aandeel. Dat klopt, maar wij hebben allemaal onze verantwoordelijkheid.

De VOORZITTER: Ik probeer dit debat af te maken en zie dat mevrouw Poppe wil reageren.

Mevrouw POPPE (SP): Mijnheer de voorzitter! Op een punt heeft de heer Dercksen gelijk. Ik probeer in mijn huis zoveel mogelijk te doen om zo min mogelijk gas te gebruiken. Zelfs als ik geen gas gebruik betaal ik een bak belasting. De belasting die ik betaal op mijn gasrekening is meer dan het verbruik van het gas. De energierekening is momenteel bijna niet meer op te hoesten.

De VOORZITTER: Ik kijk naar de heer De Droog die de aanstichter was van dit stukje debat. Ik zie dat hierover voldoende is gewisseld. De heer Boswijk vervolgt zijn betoog.

De heer BOSWIJK (CDA): Mijnheer de voorzitter! Het mooie van onze partij is dat wij echt in alle gemeenten zijn vertegenwoordigd. Recent was ik kort na elkaar bij twee afdelingen op bezoek. Het CDA Utrechtse Heuvelrug gaf aan geen windmolens te willen plaatsen en graag vol in te zetten op zonne-energie. Dit is overigens in lijn met de motie die wij samen met de SGP hebben ingediend 'verzilver-je-dak'. Daarmee is de gedeputeerde inmiddels voortvarend aan de slag gegaan. Daarna was ik op bezoek bij het CDA-raadslid uit Houten, Robert Pelleboer, die in zijn bijdrage het volgende schief: "Houten trekt op dit moment de kar en is koploper met twee windparken en 100 hectare aan zonnepanelen. Daarmee doen we al 12% van het bod van 1,8 TWh. Als iedere U16 gemeente maar de helft zou doen wat Houten nu al doet, dan zitten wij al ruimschoots aan het doel. Andere gemeentes in onze regio moeten nu dus ook over de brug komen. Het kan niet zo zijn dat elders de hete brij maar vooruitgeschoven wordt." Dat zijn woorden uit het hart. Dat heb ik overgebracht bij andere afdelingen en wat ik bedoel met solidariteit. Uiteindelijk staan wij gezamenlijk aan de kar.

Tot nu toe is de rol van de provincie vooral dienend en faciliterend geweest. Wat het CDA betreft blijft dit ook zo. Alleen in de uiterste noodzaak ligt er een rol voor de provincie om de gemeenten aan te spreken op hun solidariteit naar andere gemeenten. Ook zien wij een grote rol op de ruimtelijke inpassing en de integraliteit daartussen. In de zomer hebben wij daarover vragen gesteld. Het moet niet zo zijn dat de energietransitie woningbouw uitsluit of andersom. Dat moet goed in harmonie plaatsvinden. Dat zal soms ingewikkeld zijn, maar daarin hebben wij alle vertrouwen. Deze RES is geen plan om direct vijftig windmolens te plaatsen. Daarvoor wordt nog een hele afweging gemaakt. Die zien wij met vertrouwen tegemoet.

Het CDA zal instemmen met de RES. De grootste uitdaging zit niet op de middellange termijn, maar eerder voor de periode na 2030. Iedereen weet dat zonne-energie en windenergie niet voldoende zullen zijn. Stel dat wij alles op zonne-energie gooien, dan zouden wij per inwoner 330 vierkante meter aan zonnepanelen moeten neerleggen. De fysieke ruimte hiervoor is onvoldoende is en wij hebben andere energiebronnen nodig als de wind niet waait en de zon niet schijnt. Tegelijkertijd, zoals ik vorig jaar al zei, hebben wij niet de luxe noch de tijd om duurzame alternatieven uit te sluiten. Daarom zullen wij samen met het FvD en de VVD een motie indienen om andere CO₂-arme energiebronnen niet uit te sluiten. Daarbij maak ik de opmerking dat wij dat niet zien door de RES op de lange termijn te schuiven. Integendeel. Wat ons betreft gaat de ambitie omhoog en doen wij het allebei. Het is belangrijk dat wij een signaal afgeven naar Den Haag dat er wat ons betreft geen taboes zijn. Ik verwacht geen kerncentrale in Utrecht, aangezien daarvoor koelwater nodig is. Daarvoor moet je eerder denken aan Zeeland, de Maasvlakte of Groningen. Het is wel goed om aan te geven dat er draagvlak is in de Provinciale Staten van Utrecht en de inwoners van de provincie Utrecht.

De VOORZITTER: De heer De Harder en de heer Dercksen hebben een interruptie.

De heer DE HARDER (ChristenUnie): Mijnheer de voorzitter! De heer Boswijk is mede-indiener van een motie die gaat over andere vormen van energie. Hij linkt dit expliciet aan kernenergie, terwijl de andere indieners dat expliciet niet deden. Ziet de heer Boswijk deze motie wel als een oproep om kernenergie te ondersteunen?

Mijn tweede vraag is in lijn met de vraag van de heer De Droog aan het FvD. Vindt u dat de provincie kernenergie uitsluit op de lange termijn?

De heer BOSWIJK (CDA): Mijnheer de voorzitter! Ik maakte een bruggetje naar kernenergie, maar laat ik het algemener houden. Wij spreken over de tekst die in de motie staat. Wij hebben geen taboes. Wij zien het nut en de noodzaak en dat wij aan het werk moeten. Op voorhand sluiten wij niks uit. Dit kan gaan over een energiebron waarvan wij nog niet het bestaan weten. Deze motie laat zien dat wind en zon alleen niet voldoende is en dat wij serieus aan de bak moeten. Wij kunnen het ons niet veroorloven om oogkleppen op te hebben. Dan zult u zeggen dat het onbetaalbaar is. De markt gaat hier niet aan beginnen zolang de politiek continu de hete brij voor zich uitschuift. Voor de volksvertegenwoordigers is het tijd om leiderschap te tonen om andere alternatieven niet uit te sluiten. Ik zou graag willen dat zon en wind voldoende is, maar die luxe is er op dit moment niet.

De VOORZITTER: Er zijn verschillende mensen die willen interrumperen. Ik wil kijken of dit compact kan gebeuren. De heer Dercksen, de heer Bart, mevrouw Van Ulzen en mevrouw Poppe staan allemaal op de lijst. Ik ga hen achtereenvolgens het woord geven om te kijken of de heer Boswijk kan reageren.

De heer DERCKSEN (PVV): Mijnheer de voorzitter! Ik heb de heer Boswijk zojuist gevraagd of hij enig idee heeft wat de 35 TWh precies voor impact heeft ten opzichte van ons totale energieverbruik. De impact op het landschap is megagroot. Tienduizend vierkante meter zonnepanelen staat gelijk aan twee voetbalvelden. Dit levert 500 MWh aan stroom op. Dat is in twintig minuten opgewekt door de Eemshavecentrale. Is dat een duurzame afweging van hoe je met ons landschap omgaat?

De heer BART (GroenLinks): Mijnheer de voorzitter! Mijn vraag gaat over kernenergie. Ik vind het gek om moties in te dienen voor kerncentrales in een andere provincie. Daarnaast zei de heer Boswijk

dat hij gas duurzaam vindt. Dat importeren wij uit Rusland of wij creëren aardbevingen in Groningen. Ik hoor van u dat u eigenlijk een kerncentrale wilt neerzetten in Groningen, waar veel aardbevingen zijn vanwege de gaswinning. Denkt u echt dat dit een verstandige optie is?

Mevrouw POPPE (SP): Mijnheer de voorzitter! Ik ga inhaken op de kernenergie. Wij spreken over de RES van de provincie Utrecht. Bij kernenergie moet je zo eerlijk zijn om te kijken of dit in Utrecht kan. U zegt dat hiervoor koelwater nodig is. Er stroomt genoeg water door de Rijn, dus Wijk bij Duurstede zou een prima locatie zijn.

Mevrouw VAN ULZEN (VVD): Mijnheer de voorzitter! Ik hoor graag of er brede belangstelling is om het onderwerp kernenergie op een ander moment te bespreken. Hierover leven veel vragen en aannames. In antwoord op de vraag van de heer De Harder of het tot nu toe is uitgesloten: ja. Wij hebben zowel een financiële als een emotionele business case nodig. Dit is een onderwerp dat veel oproept. Laten wij daarover met z'n allen een keer een degelijk gesprek voeren.

De heer DE HARDER (ChristenUnie): Mijnheer de voorzitter! De heer Boswijk heeft geen antwoord gegeven op mijn vraag of de provincie Utrecht op de lange termijn allerlei vormen van energieopwekking uitsluit. Mevrouw Van Ulzen heeft deze vraag namens hem beantwoord. Niet naar mijn beeld op basis van het debat over het programmaplan energietransitie. Volgens mij wordt er juist geld gestoken in innovatie en wordt er onderzoek gedaan naar geothermie. Ik ben benieuwd naar de mening van de heer Boswijk hierover. Ik snap wat mevrouw Van Ulzen zojuist zei, maar ik denk niet dat RWE met spanning zit te kijken naar de Staten van Utrecht of zij hier kernenergie gaan omarmen om vervolgens een concreet plan uit te werken. Zij kijken naar de Tweede Kamer. Het is fijn dat u hier een mening heeft en stel u vooral verkiesbaar voor de Tweede Kamer.

De VOORZITTER: Wij houden het compact. Ik stel voor dat u een vraag stelt aan de heer Boswijk. De heer Fiscalini en de heer De Droog krijgen nog het woord voor een interruptie.

De heer FISCALINI (FvD): Mijnheer de voorzitter! De plaats van een kerncentrale in Nederland is niet erg relevant, want bepaalde evenementen worden ook interprovinciaal gehouden, zoals de Vuelta. Daarnaast is het een idee om een werkbezoek te plannen als er zoveel commotie is rondom kernenergie.

De heer DE DROOG (D66): Mijnheer de voorzitter! Ik hoorde de heer Boswijk zeggen dat er oogkleppen zouden zijn. Dat herken ik niet. Wij spreken vandaag over de korte termijn tot 2030. Die is gefocust op zonne- en windenergie. Wij zitten in een energietransitie die veel langer gaat duren en waarin allerlei mogelijkheden nog open staan. Hiervoor vinden allerlei onderzoeken plaats. Laten wij bij het onderwerp blijven en niet elkaar dingen aanmeten die wij niet herkennen. De meeste partijen staan open voor allerlei vormen van energie. Daarvoor wordt onderzoek uitgevoerd.

De VOORZITTER: Iedereen die het woord tot de heer Boswijk wilde richting is aan het woord geweest. Mevrouw Van Ulzen wil nog reageren.

Mevrouw VAN ULZEN (VVD): Mijnheer de voorzitter! Ik ben het niet eens met de heer De Droog hierover. De VVD heeft nog nooit een serieus antwoord gekregen op vragen over kernenergie. Daarom zou ik graag gezamenlijk het gesprek daarover aangaan, wellicht met het college. Het is een funeste redenering om alleen naar de korte termijn te kijken en in 2030 te zeggen dat 2050 niet haalbaar is en er weer niet over spreken. Dan blijven wij hetzelfde gesprek voeren en slaagt de energietransitie niet. Dat stel ik heel duidelijk.

De heer DE DROOG (D66): Mijnheer de voorzitter! Wij kunnen in deze zaal praten over tienduizenden woningen per jaar en over Rijnenburg. Rijnenburg is geen oplossing van de woningnood van morgen, maar mogelijk wel van de toekomst. Dat soort discussies moet van elkaar gescheiden worden. Bij de korte termijn spreken wij over de korte termijn en bij de lange termijn over de lange termijn.

De VOORZITTER: Als wij zo met elkaar in gesprek blijven, dan gaan wij 21.00 uur vanavond niet halen. Ik stel voor dat de heer Boswijk kort reageert op de interrupties en dan gaan wij over naar de volgende inbreng.

De heer BOSWIJK (CDA): Mijnheer de voorzitter! Ik had niet voorzien dat ik deze discussie zou opwekken. Mijn excuses daarvoor. Tegelijkertijd snijdt dit de relevantie van het debat aan. Mevrouw Van Ulzen geeft aan om in alle rust een moment te zoeken om met elkaar in gesprek te gaan. Wij zitten hier niet in de Tweede Kamer, maar wij hebben allemaal linken met onze Kamerfracties. Kernenergie leeft breed in het land, omdat iedereen ziet dat wij een opgave hebben. Het begint met draagvlak, tevens in de provincie Utrecht. Uiteindelijk gaan wij over de ruimtelijke inpassing. Ruimtelijk zie ik het niet snel gebeuren dat er een kerncentrale komt in de provincie Utrecht en er zijn andere provincies die hierover spreken. Wellicht dat het college hiermee kan optrekken. Ik zou het heel mooi vinden dat wij een informatiesessie hierover kunnen houden, zodat wij wat meer tijd hebben om over kernenergie te praten. Dat zou de motie wellicht overbodig maken.

De VOORZITTER: De suggestie voor een informatiesessie ligt op tafel en wordt door u ondersteund. Wellicht dat de gedeputeerde hierover straks nog wat kan zeggen. Bedankt voor uw inbreng. Deze heeft wat energie opgewekt. Het woord is aan de heer De Droog voor zijn inbreng in de eerste termijn.

De heer DE DROOG (D66): Mijnheer de voorzitter! Afgelopen weekend maakte ik een fietstocht door onze provincie. Ons Tweede Kamerlid Matthijs Sienot vertelde mij ooit dat hij op zulke momenten zonnepanelen telt. Dat deed ik dit keer ook en het viel mij op dat er nog heel wat daken te benutten zijn. Ook reed ik door de polder Rijnenburg en probeerde mij een beeld te vormen van de windmolens die daar straks fier in de wind zullen staan. Mijn gedachte dwaalde af naar Nederland die onderaan de lijstjes bungelt in Europa voor wat betreft hernieuwbare energie. Ook dacht ik aan de provincie Utrecht die onderaan bungelt in Nederland.

In 2016 heeft Nederland ingestemd met het akkoord van Parijs. In 2018 volgde de Klimaatwet en in 2019 werd het Klimaatakkoord vastgesteld. Met dank aan GroenLinks, PvdA, ChristenUnie, D66, VVD, CDA, SP en 50Plus. Dit was een mijlpaal voor Nederland. De maatregelen in dat akkoord moeten leiden tot 49% reductie van broeikasgas in 2030 en 95% in 2050. Het ziet ernaar uit dat het eerste doel binnenkort al naar 55% gaat.

De VOORZITTER: Mevrouw Hoek heeft een interruptie.

Mevrouw HOEK (50Plus): Mijnheer de voorzitter! De heer De Droog heeft gefietst en heeft daarbij veel zonnepanelen niet gezien. Als je langs mijn huis zou zijn gefietst, dan zou je mijn zonnepanelen niet hebben gezien, want die zitten aan de achterkant van mijn huis. Ik heb maar vijf zonnepanelen, maar over het hele jaar genomen heb ik gratis elektriciteit.

De heer DE DROOG (D66): Mijnheer de voorzitter! Wij zijn u dankbaar. Ik hoop dat veel mensen u volgen.

Gelet op onze ambities in het kader van de 55% en 49%, is het een hele opgave. Dat is in twee RESsen nog niet als uitgangspunt meegenomen. Wij zijn benieuwd hoe dat verder uitgewerkt wordt. Het Klimaatakkoord legt een deel van de opgave bij dertig regio's. De focus ligt hierbij op de gebouwde omgeving en elektriciteit: een opgave van 35 TWh hernieuwbare energie, een warmtestrategie voor de gebouwde omgeving en de daarvoor benodigde opslag en energie-infrastructuur.

Voor ons liggen drie conceptboden die naar toetsing door het Planbureau voor de Leefomgeving verder uitgewerkt kunnen worden tot RES 1.0. Het zijn drie mooie ambitieuze conceptboden. De rol van de provincie daarbij is wat D66 betreft meervoudig. Wij denken aan kennisdeling in de regio, het faciliteren van bijeenkomsten daaromtrent, ondersteunen waar mogelijk binnen onze bevoegdheden, ondersteunen in het draagvlak als die behoefte er is, toetsen of er voldoende ambitie in de plannen zit en

te zorgen dat deze afspraken worden nageleefd en bovenal de energietransitie mogelijk maken in de ruimte.

Over kennisdeling en het faciliteren van bijeenkomsten horen wij goede verhalen uit de regio. De provincie pakt haar rol, doet mee en ondersteunt waar mogelijk. Bij de ambitie wordt het al spannender. Vorige week leerden wij in een kennissessie dat de ambitie van de provincie hoog is. Misschien wel te hoog. D66 wil blijven benadrukken dat de urgentie op het hele klimaatdossier hoog moet blijven. Achteruit leunen kan en mag daar niet bij zijn. De urgentie en de schijnbare onmogelijkheid houden ons creatief. Daarom pleiten wij voor een ambitieuze en adaptieve strategie.

De VOORZITTER: De heer Fiscalini heeft een interruptie.

De heer FISCALINI (FvD): Mijnheer de voorzitter! Bij de kennissessie van vorige week is volgens mij gezegd dat wij de ambities niet gaan halen. Uit uw woorden begrijp ik dat u toch door wilt gaan. Klopt dat?

De heer DE DROOG (D66): Mijnheer de voorzitter! Bij de doorrekeningen van deze maatregelen zijn de doelen schijnbaar onhaalbaar.

De heer FISCALINI (FvD): Mijnheer de voorzitter! Volgens mij was dat niet 'schijnbaar'.

De heer DE DROOG (D66): Mijnheer de voorzitter! Dat laat onverlet dat er nog voldoende andere mogelijkheden zijn en er voldoende creativiteit is. Er moet voldoende druk op komen om samen te kijken hoe wij daar wel kunnen komen. Laten wij de ambitie niet lossen, want het klimaat laat niet op zich wachten.

De heer FISCALINI (FvD): Mijnheer de voorzitter! Als volgens de doorrekeningen blijkt dat het niet mogelijk is, dan hoor ik graag uw idee hoe de ambities wel gehaald kunnen worden.

De heer DE DROOG (D66): Mijnheer de voorzitter! Daar praat ik graag met u over verder.

De VOORZITTER: De heer Van den Dikkenberg heeft een interruptie.

De heer VAN DEN DIKKENBERG (SGP): Mijnheer de voorzitter! Ik houd altijd van realistische politiek. Daarom ben ik benieuwd of het nieuws was voor de heer De Droog dat vorige week verteld werd dat de doelstellingen niet realistisch zijn.

De heer DE DROOG (D66): Mijnheer de voorzitter! Toen wij bezig waren met het opstellen van ons coalitieakkoord en in de periode daarvoor, waren wij ontzettend nieuwsgierig hoe onze plannen uitwerken ten opzichte van dit soort ambities. Ik ben blij dat wij een doorrekening hebben en dat wij daarover een inhoudelijk debat kunnen voeren. Ik kijk ernaar uit om met alle Statenleden in de commissies door te denken over hoe wij dit wel gaan realiseren. Ik ga niet te ver naar achteren kijken. Hoe langer wij wachten, hoe warmer het zal worden.

De VOORZITTER: De heer Fiscalini krijgt tot slot het woord voor een interruptie.

De heer FISCALINI (FvD): Mijnheer de voorzitter! Ik heb nog geen concreet plan gehoord over hoe het wel kan gaan. Vorige week is gezegd dat het niet haalbaar is en u zegt dat u mogelijkheden ziet. Ik hoor graag wat die mogelijkheden zijn.

De heer DE DROOG (D66): Mijnheer de voorzitter! Daar gaan wij naar kijken, maar het is een goed begin als u het klimaatakkoord van voor tot achter leest. Daarin staan al veel mogelijkheden. Wij zien kansen in de verdere uitwerking van de motie 'drawdown'. In het debat voor de zomer hebben wij hierover gezegd dat daar kansen liggen die wij potentieel nog niet meenemen. Laten wij eens goed kijken wat daar uit komt en hoe wij dat kunnen aanpakken.

De VOORZITTER: De heer Van den Dikkenberg heeft een interruptie.

De heer VAN DEN DIKKENBERG (SGP): Mijnheer de voorzitter! Ik heb een reactie op het antwoord van de heer De Droog op mijn vraag. Hij wil graag snel aan de slag om de doelstellingen te realiseren. Waarom maakt hij dan net zo'n groot voorbehoud als het over kernenergie gaat op de lange termijn. Kernenergie is de enige energiebron die structureel bijdraagt aan CO₂-arme energie over een levensduur van 80 jaar waar een windmolen maar 20 jaar meegaat. Dit wilt u op de lange termijn schuiven. Is het niet noodzakelijk om dat naar de korte termijn over te hevelen en extra druk op het college en het kabinet te zetten?

De heer DE DROOG (D66): Mijnheer de voorzitter! U heeft mij nog niet horen zeggen dat ik kernenergie op de lange termijn wil schuiven. Ik heb gezegd dat het een onderdeel kan uitmaken van een langetermijnmix. Dat is wat D66 zeker blijft uitdragen. In de huidige vorm van kernenergie zien wij echter niet de variant die wij haalbaar achter. Er zijn wel voldoende ontwikkelingen, zoals thorium, kernfusie en de kleine kerncentrales. Dat soort dingen kunnen wij blijven benoemen, maar wij moeten op de korte en de middellange termijn handelen en onderzoek blijven doen naar wat er in de toekomst bij kan komen. Daarvoor staan wij open.

De VOORZITTER: Ik stel voor dat u uw betoog vervolgt. Ik wil u aan uw goede voornemen herinneren dat u samen een moment kiest om hierover door te praten. Het voorstel van mevrouw Van Ulzen was dat het niet dit moment is.

De heer Bart en de heer Dercksen hebben een interruptie.

De heer BART (GroenLinks): Mijnheer de voorzitter! Ik heb een hele kleine toevoeging op de heer De Droog, de heer Fiscalini en de heer Van den Dikkenberg. Als iemand mij een jaar geleden had verteld dat tijdens de algemene politieke beschouwingen de VVD zou pleiten voor een sterkere overheid, dan had ik diegene voor gek verklaard. Als wij met zulke stelligheid beweren dat wij een doel in 2040 niet gaan halen, dan moeten wij kijken naar de lessen die corona ons heeft geleerd. Er is veel meer mogelijk en veel meer veranderlijk dan dat wij tot nu toe voor ogen hebben gehouden.

De heer DERCKSEN (PVV): Mijnheer de voorzitter! Ik heb geen vraag over kernenergie, maar wel een opmerking over de paniek van de heer De Droog. Ik heb de metingen vanaf 1977. Per decennium stijgt de temperatuur met 0,0018 graden. Welke paniek put de heer De Droog uit deze enorme stijging van de temperatuur.

De heer DE DROOG (D66): Mijnheer de voorzitter! Los van de cijfers: het gaat niet over de omvang, maar over de impact van wat er gebeurt. In de wetenschap zijn voldoende dingen bekend met betrekking tot fasetransities. Je weet niet meer wanneer een verandering daadwerkelijk optreedt. Er wordt voldoende onderzoek gedaan naar allerlei mogelijke gevolgen. Deze zijn ernstig genoeg om serieus aan de slag te gaan.

De heer DERCKSEN (PVV): Mijnheer de voorzitter! Dan wil ik graag weten welke gevolgen het zijn dat ons noodzaakt om € 1.000.000.000.000 uit te geven, terwijl wij weten dat het geen impact heeft.

De heer DE DROOG (D66): Mijnheer de voorzitter! In dit debat hebben wij niet de ruimte om dat allemaal te beschrijven. Er is voldoende materiaal om te lezen.

De heer DERCKSEN (PVV): Mijnheer de voorzitter! Niet alle gevolgen hoeven beschreven te worden. Ik hoor al vijftien jaar dat er omslagpunten zijn, maar deze zijn er niet.

De VOORZITTER: U gaat door elkaar praten. De heer De Droog mag nog reageren op de heer Dercksen en dan vervolgt hij zijn betoog.

De heer DE DROOG (D66): Mijnheer de voorzitter! Ik vervolg mijn betoog en was gebleven bij de adaptieve strategie, omdat wij wel ambities willen halen. Wij moeten dit jaarlijks toetsen en bespreken waar wij staan, zodat wij tijdig kunnen bijsturen. Daarover willen wij verder in gesprek gaan. Pas spraken wij over het concreet houden van de ambities in een monitoring. Kan GS daar druk op houden? Dan hoeven wij niet te wachten op de monitoring, maar kunnen structureel het gesprek aangaan en inhoudelijk bijsturen. De conceptboden bieden voor onze regio een mooi ambitieniveau. Wat ons betreft gaan wij daar samen stevig op doorwerken.

De energietransitie zorgt voor nieuwe ruimtevrage. In onze provincie is iedere vierkante centimeter al bestemd. Het is daardoor een hele opgave om het in te passen. Niet voor niks lieten wij de ruimte voor energie vrij in onze PRS/PRV, zodat wij met een open blik naar de ruimte kunnen kijken. In de komende tijd zullen wij concreter moeten worden. Het risico bestaat dat wij vanuit oud denken naar een nieuwe opgave kijken en dat wij de nieuwkomer buiten sluiten. De kunst is om nieuwkomers te omarmen, te onderzoeken hoe zij onze leefomgeving verrijken. Wij moeten niet te snel nee roepen. In het vooruitzicht van de verkiezingen zal die verleiding groter worden.

Als bestuurders de moed niet hebben om te kiezen voor de ruimtelijke inpassing, is het klimaat de dupe. Het energielandschap zal zich met alle andere ruimtevragers moeten meten. Of het woningbouw, natuur, weidevogelgebied, stiltegebied of landbouw is. D66 ziet daarom een grote opgave voor de provincie om de dilemma's open te blijven benaderen en niet op voorhand combinaties uit te sluiten. Er moet altijd gekeken worden hoe functies samen kunnen gaan. Wij verzoeken GS om de PARK (Provinciaal Adviseur Ruimtelijke Kwaliteit) de opdracht te geven om voor ons een voortgaand verslag bij te houden van de dilemma's: een soort matrix van de mogelijke confrontaties van alle mogelijke functies. Hierdoor krijgen wij zicht op de onderliggende motivatie waarom in het ene geval wel en in het andere geval niet voor een energielandschap wordt gekozen en samen te leren wat wel en wat niet kan. Kunt u ons dat toezeggen? Wij begrepen dat de PARK binnenkort met een advies zal komen. Wellicht biedt dat een eerste aanknopingspunt.

De RES gaat niet alleen over schonere energie opwekken en inpassen, maar wat D66 betreft ook over energie besparen. De focus ligt op de korte termijn: op 2030. Bespaarde energie kent de laagste uitstoot. De aandacht gaat voor een groot deel naar de windmolens, zonneparken, opslag en distributie. Kunnen wij de komende tijd dieper ingaan op de ambitie om energie te besparen? Ziet GS vanuit ons programmaplan energietransitie nog kansen om daarin een grotere rol te spelen in de uitwerking naar RES 1.0? Vooral de isolatie van woningen blijkt daarin weerbarstig, mede als gevolg van de terugverdiencapaciteit.

In 2030 hoop ik nog steeds mijn rondjes te fietsen. In dat rondje zal ik heel wat meer zonnepanelen en windmolens tellen. Hopelijk een heel eind in lijn met wat bestuurders in deze conceptboden beogen en wat D66 betreft nog meer dan dat. Het klimaat laat niet op zich wachten. D66 wil groener uit de crisis komen en een anderhalvegradensamenleving. Onze complimenten voor de conceptboden. Wij moeten hiermee aan het werk gaan.

De VOORZITTER: De heer Fiscalini heeft een interruptie.

De heer FISCALINI (FvD): Mijnheer de voorzitter! Het is een wonderlijke opmerking van de heer De Droog dat hij hoopt dat de provincie er groener uitkomt, terwijl hij de provincie wel vol wil zetten met windturbines en zonnevelden.

De VOORZITTER: Bedankt voor de aanvulling. Het woord is aan mevrouw Lejeune voor haar inbreng in de eerste termijn.

Mevrouw LEJEUNE (PvdA): Mijnheer de voorzitter! In het AD las ik dat deze week de week van het werkgeluk is. "Van alleen erover praten word je niet gelukkiger", vervolgde het artikel. Ik dacht meteen aan de energiediscussie. Van alleen erover praten wordt dit land en deze provincie niet energie-neutraal. Wij praten met PS al meer dan een jaar over de RESsen. De PvdA is blij dat duurzaamheid

en een energieneutrale provincie hoger op de agenda staan dan ooit. Tegelijkertijd bekruipt ons steeds meer het gevoel dat er wel echt iets moet gebeuren en een beetje snel.

Een goede voorbereiding is belangrijk. Gemeenten hebben op lokaal niveau de participatie vorm gegeven. Door corona is het niet overal makkelijk geweest om iedereen te bereiken en veel inwoners hebben in de afgelopen maanden zorgen gehad over andere zaken. Toch zien wij dat in verschillende regio's flink is ingezet op participatie. Wij constateren helaas ook dat niet iedereen zich gehoord voelt en verwachten dat de participatie na vandaag niet stopt, maar dat gemeenten zich vol blijven inspannen om de inwoners die nog niet bereikt zijn bij het proces te betrekken en te luisteren naar wat zij te zeggen hebben.

De motie van de VVD over participatie stelt voor dat de provincie zich mengt in de participatie. Dit zou ten onrechte de suggestie wekken dat wij vinden dat gemeenten hierin tekort geschoten zijn. Bovendien is het niet aannemelijk dat de provincie inwoners bereikt die door hun eigen gemeente nog niet bereikt zijn.

In alle drie de concept-RESSen lezen wij dat de urgentie gevoeld wordt en dat het ambitieus is om doelen te halen. Dat is goed nieuws.

De VOORZITTER: Mevrouw Van Ulzen heeft een interruptie.

Mevrouw VAN ULZEN (VVD): Mijnheer de voorzitter! De VVD heeft veel feedback gekregen uit de gemeenten dat men zich niet gehoord voelde. Natuurlijk is het op een aantal plekken heel erg goed gegaan, maar zeker niet overal. Daarover gaat mijn opmerking en mijn zorg.

Mevrouw LEJEUNE (PvdA): Mijnheer de voorzitter! Ik constateerde zojuist dat veel mensen zich niet gehoord voelen. Daar zit tevens onze zorg. Daarom vinden wij dat de participatie nooit klaar is. De PvdA vindt het echter geen goed idee dat de provincie dit overneemt, terwijl wij vanaf het begin hebben gezegd dat de participatie thuis hoort bij de gemeenten. Zij staan het dichtst op hun inwoners en daar zal de bereikbaarheid het grootst zijn. De PvdA staat hier wellicht anders in dan de VVD.

Mevrouw VAN ULZEN (VVD): Mijnheer de voorzitter! Hoe staat u er dan tegenover op het moment dat er sprake zou zijn van een inpassingsplan? Wat moet er dan door de provincie gedaan worden? Moet er dan participatie op de inpassingsplannen gedaan worden? Hoe moet ik dat vergelijken met wat er momenteel gebeurt bij de gemeenten?

Mevrouw LEJEUNE (PvdA): Mijnheer de voorzitter! Als de provincie concreet aan zet is bij een inpassingsplan van de provincie, dan heeft de provincie uiteraard een rol in de participatie. Wij gaan er echter vanuit dat mensen niet voor de eerste keer kennis nemen van het feit dat er een windmolen of zonneveld wordt geplaatst als wij komen met een inpassingsplan. Daarvoor zijn wij in aanloop naar de uitvoering bezig.

De VOORZITTER: Mevrouw Poppe heeft een interruptie.

Mevrouw POPPE (SP): Mijnheer de voorzitter! De participatie ligt bij de gemeenten, maar er zijn gemeenten die dat niet goed doen. Wat is dan de taak van de provincie? Moet zij de gemeenten op het matje roepen en zeggen dat zij het beter moeten doen?

Mevrouw LEJEUNE (PvdA): Mijnheer de voorzitter! Overheidsorganen mogen elkaar altijd aanspreken. Er zijn gemeenten die een heleboel andere dingen niet zo goed doen. Dan komen wij in een andere discussie terecht.

Mevrouw POPPE (SP): Mijnheer de voorzitter! Dat klopt, maar dit is iets dat wij allemaal graag willen. Als een gemeente haar inwoners niet informeert en vervolgens drie computerspelletjes op het internet zet waarmee zij zonnepanelen en windmolens mogen plaatsen, dan is dat niet de vorm van participatie die wij voorstaan. De provincie wil de regie hebben en moet met een gemeente praten of dit een goede vorm is van participatie.

Mevrouw LEJEUNE (PvdA): Mijnheer de voorzitter! Dat is wat anders dan wat de motie van de VVD voorstelt. De VVD stelt voor dat wij een eigen provinciale participatieronde opzetten. Daarvan zijn wij geen voorstander. Overheden moeten elkaar op allerlei zaken kunnen aanspreken. Als gedeputeerde Van Essen van mening is dat de participatie niet voldoende is in een gemeente in onze provincie, dan neem ik aan dat hij de betreffende gemeente hierop aanspreekt.

De VOORZITTER: Mevrouw Van Ulzen en de heer Van den Dikkenberg hebben een interruptie.

Mevrouw VAN ULZEN (VVD): Mijnheer de voorzitter! Er zit een verdiepingsslag achter. Als de provincie de ruimtelijke inpassing doet en daarvoor mandaat vraagt, dan moet zij zich van tevoren verwittigen hoe de plannen plaats moeten vinden. Het gaat over de grensoverschrijdende zaken. De gemeente gaat alleen in haar eigen gemeente iets doen. Op het moment dat de ene gemeente iets op de grens van de andere gemeente zet die expliciet in zijn of haar gemeente heeft gezegd dat zij geen windmolens willen, dan zit daar een rol voor de provincie. De provincie wil dat er mandaat komt om er een PIP op los te laten. Dat kun je niet loskoppelen. Je kunt er niet tegen zijn, maar ik ben voor een bredere rol om het beter mogelijk te maken.

De heer VAN DEN DIKKENBERG (SGP): Mijnheer de voorzitter! Mijn vraag valt in twee delen uiteen. Ik hoor mevrouw Lejeune zeggen dat de participatie lokaal goed geregeld is en dat de gemeenten de mensen beter bereiken. Waarom trekt u bij de energietransitie dat oordeel en steekt u wel tijd en geld in de Omgevingsvisie om dat via participatie vorm te geven op provinciaal niveau? Dat is dezelfde uitdaging waarmee je dezelfde mensen bereikt. Als u vindt dat de participatie goed is vormgegeven, waarom mogen mensen dan niet meepraten over de hoogte van het bod, maar wel over de locatie waar de maatregelen getroffen worden? In veel gemeenten is er minimaal geparticipeerd over de hoogte van de ingediende ambitie. Dat is waarover wij vandaag spreken.

Mevrouw LEJEUNE (PvdA): Mijnheer de voorzitter! Mevrouw Van Ulzen wekt ten onrechte het beeld dat alle gemeenten nog net niet hun windmolens over de schutting gooien, maar pal tegen de schutting aan bouwen zodat buurgemeenten daarvan last hebben zonder hierover te praten. In mijn eigen omgeving in het Groene Hart zitten de gemeenten heel intensief met elkaar om tafel om dit soort thema's rondom de Omgevingswet en de aanloop daarnaartoe te bespreken. Veel gemeenten zijn op die manier goed met elkaar in gesprek, ook binnen de energieregio's. Ik sluit niet uit dat het wel gebeurt dat een gemeente geen rekening houdt met de buurgemeenten. Daar blijf ik niet van weg, maar het is niet zo dat het overal zo gaat.

De heer Van den Dikkenberg heeft mij iets horen zeggen wat ik niet gezegd heb. U heeft mij horen zeggen dat ik vind dat alle gemeenten de participatie fantastisch hebben ingericht. Ik heb gezegd dat er flink is ingezet op participatie, maar dat wij helaas constateren dat niet iedereen zich gehoord voelt en dat wij verwachten dat het niet stopt na vandaag. Gemeenten blijven zich vol inspannen om de inwoners die nog niet bereikt zijn te bereiken. Dat zit vaak wel aan twee kanten. Als inwoners niet bereikt zijn, dan kan het zijn dat de gemeente onvoldoende inspanning heeft geleverd of dat de inwoners niet goed hebben opgelet of de focus hadden op andere zaken. Wat ons betreft is dat een doorlopend proces.

U vraagt waarom de inwoners geen invloed hebben gehad op de hoogte van het bod. Uiteindelijk hebben de inwoners allemaal een stem in hun gemeente en hebben zij indirect invloed op alles wat er besloten wordt in de gemeenten, zo ook in de energieregio.

De VOORZITTER: Dit is voldoende op het punt over participatie. Kan mevrouw Lejeune de vraag van de heer Van den Dikkenberg over de Omgevingsvisie nog beantwoorden?

Mevrouw LEJEUNE (PvdA): Mijnheer de voorzitter! Kan de heer Van den Dikkenberg de vraag kort herhalen?

De heer VAN DEN DIKKENBERG (SGP): Mijnheer de voorzitter! In reactie op de motie van de VVD trekt u het oordeel om de participatie bij de gemeenten te laten liggen, omdat zij hun inwoners beter bereiken dan de provincie. De Omgevingsvisie is veel belangrijker en omhelst alles. Ik vroeg waarom u bij de Omgevingsvisie wel het oordeel heeft getrokken dat de provincie mensen zelf benadert.

Mevrouw LEJEUNE (PvdA): Mijnheer de voorzitter! De Omgevingsvisie is veel breder. Daarbij zijn veel 'stakeholders' en organisaties betrokken die gemeentegrensoverschrijdend zijn in heel veel zaken. Ik ben het overigens met u eens dat het aanleggen van een windpark gemeentegrensoverschrijdend is, ook al wordt deze binnen de eigen gemeente aangelegd. Wat betreft de Omgevingsvisie start de participatie op lokaal niveau in de gemeenten. In dit proces is vanaf het begin afgesproken dat de participatie plaatsvindt in de gemeenten in de regio's. Ik zou het als een motie van wantrouwen beschouwen als wij in dit stadium zeggen dat de gemeenten het niet goed genoeg hebben opgepakt en de provincie het overneemt. Dat is een verkeerd signaal.

De VOORZITTER: Ik probeerde dit debat zojuist af te ronden. Alleen als er nog nieuwe argumenten op tafel komen mag mevrouw Van Ulzen een interruptie plegen.

Mevrouw VAN ULZEN (VVD): Mijnheer de voorzitter! De VVD ziet deel 2 van het dictum als een motie van wantrouwen, want wij moeten mandaat geven om het in te passen waar gemeenten nog aan bod zijn. Dat is niet congruent.

Mevrouw LEJEUNE (PvdA): Mijnheer de voorzitter! Wij zijn het niet met elkaar eens op dit punt.

De VOORZITTER: Mevrouw Hoek heeft een interruptie.

Mevrouw HOEK (50Plus): Mijnheer de voorzitter! Voor zover ik het weet, staat in de structuurvisie dat alleen windmolens geplaatst mogen worden als er draagvlak is van onderaf. Daardoor zijn ooit de windmolens tegengehouden bij de stad Utrecht die daar een batterij molens wilde plaatsen bij Lage Weide.

18 jaar geleden was in Nieuwer ter Aar bedacht om windmolens te plaatsen onder de gemeente Breukelen. Dit was zo op de grens dat ze eigenlijk in de gemeente Loenen zou komen te staan. De inwoners van Nieuwer ter Aar hadden een actiegroep opgericht en wendden zich tot de raad van Loenen. Wij hebben toen de windmolens voor dat moment tegen kunnen houden. Ik begrijp niet dat in de planning nog steeds de windmolens van Nieuwer ter Aar staan, terwijl daarvoor absoluut geen draagvlak is. Waarom worden die bewoners niet serieus genomen en die locatie geschrapt in de plannen van de provincie?

De VOORZITTER: Dit is meer een vraag aan de gedeputeerde. Een interruptie plegen wij op het betoog van degene die aan het woord is. U krijgt nog uw termijn en dit is alvast gezegd. Mevrouw Lejeune vervolgt haar betoog.

Mevrouw LEJEUNE (PvdA): Mijnheer de voorzitter! Mevrouw Hoek vraagt mij nogal wat, want 18 jaar geleden kwam ik nog maar net van de kleuterschool. Daardoor ken ik dat hele dossier niet. Uw opmerking onderstreept mijn oproep tot participatie en het zorgen dat er geluisterd wordt naar mensen.

Mevrouw HOEK (50Plus): Mijnheer de voorzitter! Mag ik hierop reageren.

De VOORZITTER: Nee.

Mevrouw HOEK (50Plus): Dat is het voordeel van de mensen die langer in de politiek zitten.

De VOORZITTER: U krijgt straks volop de gelegenheid om dat te etaleren. Mevrouw Lejeune vervolgt haar betoog.

Mevrouw LEJEUNE (PvdA): Mijnheer de voorzitter! In alle drie concept-RESsen lezen wij dat de urgentie wordt gevoeld en dat men ambitieus is om doelen te halen. Dat is goed nieuws. De regio's zien mogelijkheden voor de fysieke ruimte als ruimte op het elektriciteitsnet waarmee zij op korte termijn aan de slag kunnen. Er is echter ook weerstand en er leven zorgen. Zorgen over het uitzicht, geluids-overlast, slagschaduw en over de verdeling van de ruimte. Waar windmolens of zonnepanelen staan, kunnen geen huizen gebouwd worden. Huizen die wij keihard nodig hebben.

Dat de discussie over kernenergie weer oplaait is logisch. Er zijn veel vraagtekens bij nadrukkelijk aanwezige windmolens en ruimtevreterende zonneparken. De PvdA wil geen enkele vorm van hernieuwbare energie taboe verklaren, maar vindt het geen taak voor de provincie Utrecht om daar zelf onderzoek naar te doen. Onderzoek naar veilige kernenergie vindt volop plaats en dat is prima. Op dit moment is er nog geen afdoende oplossing voor de afvalproblematiek, dus op korte termijn is kernenergie geen alternatief voor wind- en zonne-energie.

De VOORZITTER: Ik herhaal dat wij net hebben afgesproken dat wij nog een keer doorspreken over kernenergie.

De heer FISCALINI (FvD): Mijnheer de voorzitter! Ik zal het woord niet gebruiken.

De heer DERCKSEN (PVV): Mijnheer de voorzitter! Ik ook niet.

De VOORZITTER: Verras mij. De heer Fiscalini krijgt kort het woord, gevolgd door de heer Dercksen.

De heer FISCALINI (FvD): Mijnheer de voorzitter! Hoe kijkt u aan tegen de duurzaamheid van de bladen van de windmolens? Er blijft nogal wat afval achter. Hetzelfde geldt voor zonnepanelen.

Mevrouw LEJEUNE (PvdA): Mijnheer de voorzitter! Dat is zeker afval, maar dat is wat anders dan nucleair afval.

De heer FISCALINI (FvD): Mijnheer de voorzitter! Ik vraag mij af hoe wij de bladen van windmolens en zonnepanelen gaan recyclen.

Mevrouw LEJEUNE (PvdA): Mijnheer de voorzitter! Dat is niet mijn expertise, maar iets waarvoor aandacht moet zijn. Ik ontken niet dat het afval is, maar nucleair afval is van een hele andere orde.

De heer FISCALINI (FvD): Mijnheer de voorzitter! Nucleair afval behelst nog geen kubieke vierkante meter, terwijl woestijnen worden volgegooid met bladen van windmolens.

De VOORZITTER: U tuimelt in uw eigen val. Mevrouw Lejeune heeft uw vraag over afval beantwoord. Het woord is aan de heer Dercksen.

De heer DERCKSEN (PVV): Mijnheer de voorzitter! Mevrouw Lejeune zegt dat wij nog gaan nadenken over het afval van de zonnepanelen. Uit onderzoek blijkt dat er in 2050 78.000.000 ton aan afval van zonnepanelen is. Het is handig om hier vooraf over na te denken in plaats van achteraf. U zei dat het niet de rol van de provincie is om onderzoek te doen naar duurzame energie. Dit college waarvan u onderdeel uitmaakt, is onderzoek gaan doen naar biomassa. Veel overbodiger dan onderzoek naar biomassa is er niet. Waarom doet uw college dat dan wel?

Mevrouw LEJEUNE (PvdA): Mijnheer de voorzitter! Om te beginnen ben ik geen groot fan van biomassa, omdat het niet zo duurzaam is als sommige mensen het laten lijken. Ik heb overigens niet gezegd dat wij geen onderzoek doen naar hernieuwbare energie. Ik heb gezegd dat het onderzoek naar veilige kernenergie geen taak is van provinciebestuur.

De heer BOSWIJK (CDA): Mijnheer de voorzitter! Wij spreken nog steeds over de RES toch?

Mevrouw LEJEUNE (PvdA): Mijnheer de voorzitter! Wij spreken inderdaad over de RES. Het is goed om een aparte sessie over kernenergie te houden.

De VOORZITTER: Dat hebben wij reeds afgesproken. Er staan nog twee interrupties voor mevrouw Lejeune. Het woord is aan de heer Bart.

De heer BART (GroenLinks): Mijnheer de voorzitter! Mevrouw Lejeune heeft net aangegeven dat de recycling van windmolens niet haar expertise is. Ik zal daaraan een steentje bijdragen. Er is namelijk inmiddels een Europese doelstelling geformuleerd dat wij gaan naar 100% recycling van windmolens. Sterker nog, wij zitten al op 85%. Aan het begin was dit een probleem, maar daar wordt al hard aan gewerkt. Het is een relatief klein probleem ten opzichte van kernenergie.

De VOORZITTER: Het woord is aan de heer Boswijk.

De heer BOSWIJK (CDA): Mijnheer de voorzitter! Afgelopen zomer was ik in Eindhoven bij Solarge, een Nederlandse startup. Het maakt zonnepanelen helemaal circulair en die worden in elkaar gezet door mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt. Laten wij eens iets positiefs noemen.

De VOORZITTER: Dit lijkt mij een mooi moment voor mevrouw Lejeune om haar betoog te vervolgen.

Mevrouw LEJEUNE (PvdA): Mijnheer de voorzitter! Ik durf bijna niet meer te spreken over kernenergie, maar ik ga hier toch iets over zeggen. Het gesprek over kernenergie is wat ons betreft geen alternatief voor wind- en zonne-energie. Het gesprek over kernenergie mag geen afleidingsmanoeuvre zijn en mag niet leiden tot het vertragen van het proces. Over tien jaar moet onze CO₂-uitstoot gehalveerd zijn. Dat betekent dat wij aan de bak moeten met de mogelijkheden die wij nu hebben. Intussen mogen onderzoeken naar alle veilige manieren om duurzame energie op te wekken wat ons betreft op volle kracht doorgaan.

De PvdA staat niet bij voorbaat afwijzend tegenover de motie van de VVD en het FvD over kernenergie op de lange termijn. Wij hebben daar wel een kanttekening bij, want die motie mag niet gebruikt worden om een alternatief te zijn om zon- en windenergie op korte termijn verder te ontwikkelen. Daarop moeten wij onverminderd blijven inzetten. De PvdA ziet windmolens van meer dan 200 meter hoog als een beschikbare, effectieve, maar tijdelijke oplossing. Vergelijk het met een huis in Groningen dat op instorten staat en wordt gestut met balken aan de buitenkant. Dat is niet mooi, maar het huis stort in als je niks doet. Zodra er een betere oplossing is, dan wordt die toegepast. Ons klimaat staat op instorten en wij moeten nu stutten. Hopelijk vertel ik over 20 jaar aan mijn kleinkinderen over windmolens, zoals mijn kinderen met verbazing kijken naar de draaischijftelefoon waarmee ik opgegroeid ben.

Naast dat katten, vele auto's die zich met hoge snelheid verplaatsen en industrie onze lucht vervuilen, zijn windmolens verantwoordelijk voor de sterfte van vogels, vleermuizen en insecten. Dit kunnen wij wellicht beperken met een zwarte wijk. Laten wij dat onderzoeken. Daarbij verwijs ik naar de motie die de PvdA samen met GroenLinks indient.

De doelen uit de RESsen staan op gespannen voet met de natuur. Enerzijds zet de provincie zich stevig in op het herstel en de aanleg van nieuwe natuur. Anderzijds zijn er grote zorgen over de schade die windmolens en zonnepanelen aanrichten aan de natuur. Beschermd natuurgebieden zijn geen zoeklocaties voor de opwek van wind- en zonne-energie, maar liggen daar wel dicht bij. Bovendien is het begrip natuur veel breder. Daar ligt de zorg van actiegroepen en natuurorganisaties. Een windmolen staat er niet zomaar. Die moet naar die plek worden vervoerd, worden opgebouwd, aangesloten op het energienet en onderhouden. Zonnepanelen beïnvloeden de bodem en het leven daarop en daarin in negatieve zin. Wat zijn de effecten hiervan op de natuur? Daarover maakt de PvdA zich zorgen en daarin hebben wij onvoldoende inzicht. Kan de gedeputeerde ons in de aanloop naar de RES 1.0 daarover meer inzicht verschaffen?

De PvdA legt de nadruk op de betaalbaarheid van de energietransitie voor iedereen. Duurzame maatregelen vergen een investering die niet voor iedereen haalbaar is of zelfs een bedreiging. Mensen voelen zich door de ambities van de overheid gedwongen tot een investering die zij niet kunnen betalen. Velen kunnen nu al amper hun energierekening betalen. De bedoeling is toch dat iedereen op de lange termijn profiteert van de energietransitie. Daarvoor moeten wij oog houden. In het ondersteunen van die groep ligt niet alleen een taak voor het Rijk, maar ook voor de provincie.

Wat ons betreft kunnen de concept-RESSen door naar de volgende fase. De focus zien wij graag op participatie, betaalbaarheid en de natuur.

De VOORZITTER: Het woord is aan de heer De Harder van de ChristenUnie.

De heer DE HARDER (ChristenUnie): Mijnheer de voorzitter! Dit is een bijzondere situatie in de korte periode dat ik Statenlid ben. Maar liefst vier maanden na de behandeling in de commissie spreken wij eindelijk over de vaststelling van deze conceptbiedingen. Het zijn tevens beraadslagingen in een hybride statenbrede voorbereidende commissie. Dit is een unieke situatie die veel zegt over de bizarre periode waarin wij ons bevinden. Ik ben vooral heel blij dat het gelukt is om op deze wijze iedereen de kans te bieden om mee te doen vanuit dit huis of vanuit hun eigen huis. Een speciale groet aan de ambtsgenoten die via het scherm aanwezig zijn. Dank aan iedereen die dit mogelijk maakt.

Tijdens de vergadering over het ondertekenen van het Klimaatakkoord heeft de ChristenUnie duidelijk gemaakt dat wij niet twijfelen aan de noodzaak van een koerswijziging. Wij hebben deze aarde te leen. Tijdens de commissiebehandeling van deze concepten hebben wij uitgesproken dat wij het vaststellen van de RESSen van harte ondersteunen. Niet voor niks had de Regionale Energiestrategie een plek in ons verkiezingsprogramma en pleitten wij er daar al voor dat de provincie regionale energietafels organiseert om afstemming tussen gemeenten, waterschappen en netbeheerders te faciliteren over de manier om aan de energie- en klimaatambities te voldoen. Deze RESSen geven prima invulling aan dat streven.

De ChristenUnie benadrukt in deze vergadering dat wij grote waarde hechten aan de regionale samenwerking in de totstandkoming van de RESSen. Wij zien dat er vanuit de regio's serieus is gewerkt aan een bod dat recht doet aan de mogelijkheden van deze regio's. Wij waarderen het dat de regio Amersfoort wil vasthouden aan de hoogte van het bod, terwijl blijkt dat het zoekgebied voor veertien windmolens geheel of deels wegvalt.

De ChristenUnie geeft de gedeputeerde een aantal aandachtspunten mee in de ontwikkeling van de RES 1.0. Hoewel het niet direct in de opdracht van de RESSen zit, zien wij in het concept van de regio Foodvalley een hoge ambitie voor energiebesparing. De regio Amersfoort geeft aan daar in latere versies aandacht aan te willen besteden. Bij de regio U16 lezen wij hierover weinig. Wat onze fractie betreft zou het een gemiste kans zijn om op dit punt niet de kracht van de regionale samenwerking te benutten. Wij verzoeken de gedeputeerde om in de regio's de aandacht te blijven vestigen op energiebesparing.

De ChristenUnie vindt het van groot belang dat er voor iedereen kansen zijn om een bijdrage te leveren aan deze energietransitie. Ik heb tien jaar in een Vogelaarswijk gewoond buiten onze provincie. Daar heb ik met eigen ogen gezien hoe moeilijk het kan zijn voor veel gezinnen om financieel het hoofd boven water te houden. Deze gezinnen zijn niet in staat om een investering in isolatie of zonnepanelen extra te doen. Daarnaast zijn wij van mening dat het belangrijk is om mensen die de lasten ervaren van grootschalige opwek, bijvoorbeeld door middel van windmolens, te laten profiteren van de opbrengsten hiervan. Wij doen daarom de oproep aan de gedeputeerde om het streven uit het Klimaatakkoord van 50% lokaal eigendom bij alle drie de RES-regio's continu onder de aandacht te brengen en als uitgangspunt te hanteren voor het vervolg. Daarbij moet specifiek gezocht worden naar de mogelijkheden om financieel kwetsbare gezinnen te laten profiteren van de baten van grootschalige opwek.

De ChristenUnie vraagt aandacht voor het inpassen van zonnepanelen als daarvoor wordt gekozen. Allereerst door het goed toepassen van de zonneladder en te beginnen bij het realiseren van zonnepanelen op het dak. Wij zien dat de noodzaak zal zijn om zonnepanelen op het land te realiseren. Het is van groot belang dat hierbij niet alleen wordt gekeken naar het maximaal financieel rendement, maar dat er gezocht wordt naar een opstelling die mogelijk zelfs kansen biedt voor de natuur en de biodiversiteit. In de commissie hebben wij verwezen naar onderzoeken die de kansen daarvoor laat zien. Voor de RESsen betekent dit dat de maximale opbrengst van een zonnepaneel lager zal zijn. Benoemt de gedeputeerde dit aan de bestuurlijke tafels van de RES-regio's en wordt daar rekening mee gehouden?

De ChristenUnie heeft ervoor gekozen om op deze punten geen motie in te dienen. De redenen daarvoor zijn dat het gevraagde besluit op dit moment nog beperkt is en wij vinden dat de regio's hard aan het werk moeten met de oplevering van de RES 1.0. Wij hechten extra veel waarde aan een heldere reactie van de gedeputeerde op deze punten.

De VOORZITTER: De heer Dercksen heeft een interruptie.

De heer DERCKSEN (PVV): Mijnheer de voorzitter! De ChristenUnie pleit voor het ontzien van de laagstbetaalden. Wie gaat die subsidie dan wel betalen?

Mijn tweede vraag is: heeft u enig idee welk aandeel van onze energievraag wij met 35 TWh gaan dekken?

De heer DE HARDER (ChristenUnie): Mijnheer de voorzitter! De subsidie zullen wij met zijn allen betalen. Ik vraag de gedeputeerde daarom ook om de ontwikkeling van grootschalige opwek vooral te gebruiken om mensen financieel te helpen, mogelijk door gedeeld eigenaarschap. Misschien dat mensen die de lasten ervaren juist een lagere energierekening kunnen ontvangen. Ik wil de gedeputeerde niet op slot zetten in allerlei mogelijkheden, maar hem de mogelijkheden geven om daarnaar te zoeken.

Uw tweede vraag gaat over de totale energievraag. Ik denk dat 35 TWh 5% van de totale energievraag zal zijn.

De heer DERCKSEN (PVV): Mijnheer de voorzitter! Mijn complimenten. Het is 7%. Wij halen ons hele landschap overhoop voor 7% van onze energievraag.

In antwoord op mijn eerste vraag zegt u dat wij het grootschalig moeten aanpakken zodat de lage inkomens gecompenseerd kunnen worden. Echter, hoe grootschaliger het wordt aangepakt, hoe meer subsidie er betaald moet worden. In zonnepanelen en windmolens gaat twee keer meer subsidie dan dat er aan stroom uit komt. Hoe ziet uw rekensom eruit om de laagste inkomens te ontzien? Wie gaat het dan betalen?

De heer DE HARDER (ChristenUnie): Mijnheer de voorzitter! Ik heb antwoord gegeven op de eerste vraag van de heer Dercksen. Dat is misschien niet het antwoord dat de heer Dercksen wil horen. Ik zoek vooral naar de mogelijkheden om mensen mee te laten profiteren van waar de grootschalige opwek wordt geplaatst. Dat is een van de uitgangspunten van het Klimaatakkoord. Daarin zit de mogelijkheid om de mensen met de laagste inkomens te ondersteunen en begeleiden.

De VOORZITTER: Het woord is aan de heer Dercksen voor zijn bijdrage.

De heer DERCKSEN (PVV): Mijnheer de voorzitter! De volgende quote wordt toegeschreven aan de voormalig president van de Verenigde Staten. Abraham Lincoln zou gezegd hebben: 'Je kunt alle mensen een keer in de maling nemen. Je kunt sommige mensen zelfs altijd in de maling nemen. Je kunt echter niet alle mensen altijd in de maling nemen.' Dat is aan de hand is bij deze energietransitie. De luchtballon wordt doorgeprikt. Elke dag worden mensen zich realiserend wakker welke hel en verdoemenis zich over dit land uitspreidt, zowel ecologisch als financieel.

Mijn eerste tweet over de onzin van biomassa stamt van 11 mei 2011. Ik ging op Twitter, omdat de provincie mij dat vroeg voor de verkiezingen. De KNAW volgde vier jaar later in 2015 en nu staat het

land vol met milieuvervuilende, ziekmakende en bossenslopende biomassacentrales. De collega's hier zaten tien jaar lang met hun vingers in de oren en de hun handen voor de ogen. Tien jaar lang hebben zij weggekeken en heeft niemand aan mij gevraagd hoe ik achter deze informatie ben gekomen. Zelfs voormalige leden van GroenLinks zijn fervent actievoerders geworden tegen biomassacentrales. Had-den zij maar geluisterd in 2011.

Datzelfde geldt voor de RESsen: de Regionale Energiestrategieën die zijn bekostigd aan klimaattafels. Alleen het woord al. Alsof wij als speldenprik op de aardbol aan de tafels wat aan het klimaat zouden kunnen doen. Hoe dom zijn jullie eigenlijk? Een geselecteerd gezelschap gelovigen en zij die hieraan verdienen zaten aan die tafels. Waarom zat de activistenclub Greenpeace aan tafel? Met welke democratische legitimiteit? Waarom zaten de voorstanders van kernenergie, thorium enzovoorts niet aan tafel? Wie wat gezegd heeft bij deze fantastische sektarische bijeenkomsten is geheim. Ondertussen wordt er geklaagd over Polen en Hongarije. Een parafrase van een van de sprekers luidt: "Het moeten subsidiemolens en subsidiepanelen worden, anders gaat men zelf nadenken." Welkom in Havana aan de Noordzee. Hoewel, zee? De enige natuur van Nederland is getransformeerd in een industrieterrein.

De hypocrisie heeft onmetelijke vormen aangenomen. Daar waar bouwprojecten niet mogen beginnen of zelfs een bouwstop krijgen vanwege de aanwezigheid van een blauwe brilnikker of blaasvarens, daar komen rode lijstdieren massaal om bij de exploitatie van windmolens. Dan maakt het allemaal niet uit. Unesco-erfgoed maakt niet meer uit. Maar kijk uit. Zorg ervoor dat het reclamebord van een agrariër niet vijf centimeter te groot is, want dan gaat de provincie handhaven. Men wil immers een mooi en open landschap. Echter, in het collegeakkoord staat geschreven dat windmolens door de strot van gemeenten worden geduwd, ook als zij daar geen zin in hebben. Molens van 235 meter hoog, want wij houden zo van een mooi en open landschap.

Een Europese richtlijn uit 2001 wordt genegeerd door de Raad van State, want de klimaatagenda moet en zal doorgaan. Prosteer je tegen deze ellende, dan loop je de kans dat een arrestatieteam je achter je bureau vandaan plukt, zoals Jan Nieboer overkwam; een buitengewoon keurige man uit Drenthe. En maar klagen over Polen en Hongarije.

Veel bewoners tekenden bezwaar aan tegen de klimaatminaretten, maar zij stranden allemaal bij de Raad van State. De Raad van State van Ad Melkert, van Fortuyn demoniserende Thom de Graaf, van Marijke Vos en van Nico Schrijver van de PvdA. Allemaal links of linkser. Hoe denk je daar je recht nog te kunnen halen? De Raad van State heeft, in strijd met het Europese recht, al deze rampzalige windmolenplannen door de strot van de bewoners geduwd. Er werd nooit echt naar de milieu-impact gekeken. De huidige toets van het activiteitenbesluit is namelijk veel te summier. Echter, de ideologie weegt zelfs bij de Raad van State zwaarder dan het recht.

In deze zaal heb ik het jaarverslag van de windmolens in Houten een keer gepresenteerd. Wat bleek: er gaat twee keer meer subsidie in dan dat er aan stroomopbrengst uitkomt. Twee keer meer. D66-gedeputeerde Van den Berg keek ernaar en zei dat hij erop terug zou komen. Hij was verbaasd, maar ik heb er nooit meer wat van gehoord. Dan de cijfers van zonnepark Vlagtwedde. De opbrengst van de verkoop van stroom is € 4.000.000 als de zon schijnt en de subsidie bedraagt € 9.000.000. De consument betaalt € 4.000.000 voor stroom en daarachteraan wordt er € 9.000.000 subsidie betaald aan buitenlandse investeerders die de natuur van ons land slopen. Dan wordt er gezegd dat het arbeidsplaatsen oplevert. Hoe dom kun je zijn?

Zelfs in Spanje kunnen subsidiepanelen niet zonder subsidie en in onze omgeving gaat er meer energie in het produceren en plaatsen van zonnepanelen dan er ooit uit zal komen. Hiernaar wordt niet gekeken, want dat komt niet uit. Dan heb ik het nog niet over het recyclen van spullen van lood, lithium, cadmium enzovoorts. Het college schreef dat de panelen ingezameld en verwerkt worden. Op de website van deze stichting staat echter dat de kabels en het aluminium eraf worden gehaald en dat de rest wordt afgevoerd. Waar naartoe? Dat mogen wij zelf verzinnen.

Ik hoorde een collega zeggen dat zonnevelden goed kunnen zijn voor de biodiversiteit. In het rapport staat echter dat zonnevelden rampzalig zijn voor de biodiversiteit, behalve als de zonnepanelen worden aangelegd op voormalige industrieterreinen of intensieve landbouw. Dan zou het weleens mee kunnen vallen. Iedereen met een beetje gezond verstand begrijpt dat het niet goed is voor de natuur als een akker wordt afgedekt met lood, cadmium en lithium. Dat zou je niet hoeven uitleggen aan volwassen mensen.

Overall is intussen nogal wat opstand ontstaan tegen de zonnevelden. Ik zag zelfs dat het CDA en de SP in Cothen en Wijk bij Duurstede zich tegen deze velden verzetten. De heer Boswijk had op Twitter ontdekt dat molenwieken in Amerika massaal begraven worden.

Zonnevelden kosten twee keer zoveel subsidie als ze opbrengen aan stroom en toch wordt er gezegd dat de omgeving moet meeprofiteren. Waarvan dan? Dat noemt men participatie. De omwonenden moeten een voordeel hebben. Dat is ook wel omkopen. Van welke opbrengst moeten zij voordeel hebben? Wie gaat de subsidie betalen? Is dat het 'behapbaar' van de VVD? De inspraakmogelijkheden zijn op Wit-Russische communistische leest geschoeid. De inspraak vond pas plaats nadat de besluiten genomen waren. Dat is overigens in strijd met het Verdrag van Aarhus.

De PVV gaat een aantal moties indienen. Een motie om een referendum te houden over deze RESsen. Een motie over het stilleggen van de molenplannen, omdat dit strijdig is met het Europese recht en een motie om geen subsidievelden aan te leggen op landbouwgrond. Dat is een motie die in tal van provincies met een ruime meerderheid is aangenomen.

Motie M60 (PVV): referendum over de RES-en

Provinciale Staten van Utrecht, in vergadering bijeen op 23 september 2020, ter bespreking van de regionale energie strategieën;

constaterende:

- *dat de voorstellen van de Regionale Energiestrategieën ongekend grote impact zullen hebben op het landschap en de leefomgeving;*
- *dat in geen enkel verkiezingsprogramma een dergelijk gedetailleerd voorstel is gedaan;*
- *dat het van belang is de bevolking een stem te geven in het proces dat hun leven ingrijpend gaat beïnvloeden;*

dragen het college van Gedeputeerde Staten op:

om over RES-sen via een referendum de bevolking te raadplegen en waarbij vooraf wordt aangegeven dat GS zich zal committeren aan het daaruit voortvloeiende advies van de bevolking.

En gaan over tot de orde van de dag.

Motie M61 (PVV): leg windmolenplannen stil

Provinciale Staten van Utrecht, in vergadering bijeen op 23 september 2020, ter bespreking van de RES;

constaterende:

- *dat de huidige wet en regelgeving in strijd is met het Verdrag van Aarhus;*
- *dat sinds 2001 er een Europese richtlijn is die vroegtijdige beoordeling door middel van een uitgebreide MER verplicht stelt;*
- *dat huidige toetsing via het activiteitenbesluit veel te marginaal is volgens het Europese Hof;*
- *dat er thans zaken lopen bij de civiele rechter en dat het niet uitgesloten is dat bestaande, maar ook in ontwikkeling zijnde, windmolenparken zullen worden stilgelegd bij gebrek aan deugdelijke milieutechnische onderbouwing;*

dragen GS op:

alle vergunningverlening voor de bouw van windmolens stil te leggen in afwachting van een uitspraak van de rechter.

En gaan over tot de orde van de dag.

Motie M62 (PVV): geen zonneakker op landbouwgrond

Provinciale Staten van Utrecht, in vergadering bijeen op 23 september 2020, ter bespreking van de RES;

constaterende:

- *dat steeds meer (landbouw-)grond wordt opgekocht om er zonneakkers op te realiseren veelal door buitenlandse investeerders;*
- *dat zonneakkers een zeer negatief effect hebben op de grondkwaliteit, de natuur, de biodiversiteit en dat het tevens zorgt voor lokaal hogere temperaturen;*
- *dat door het afdekken van de bodem het aanwezige groen nauwelijks nog CO₂ opneemt;*
- *dat bij beschadiging van de zonnepanelen, door bijvoorbeeld storm of hagel, lood, koper, tin en cadmium de bodem zeer ernstig en langdurig kunnen vervuilen;*

overwegende:

dat het ongewenst is dat gronden door buitenlandse investeerders worden opgekocht ten behoeve van het realiseren van zonneakkers.

dragen GS op:

- *geen plaatsing van zonnepanelen op landbouwgrond toe te staan en gemeenten op te roepen geen plaatsing van zonnepanelen op landbouwgrond toe te staan;*
- *per direct lood- en cadmium houdende zonnepanelen te verbieden voor projecten waarin de provincie op welke wijze dan ook een rol speelt;*
- *gemeenten te waarschuwen voor de risico's van deze panelen en hen te wijzen op de effecten voor natuur, biodiversiteit, stikstof, CO₂ en verminderde groei van vegetatie.*

En gaan over tot de orde van de dag.

Motie M63 (PVV): communiceer de RES met de burger

Provinciale Staten van Utrecht, in vergadering bijeen op 23 september 2020, ter bespreking van de regionale energie strategieën;

constaterende:

- *dat de RES-sen ongekend grote impact hebben op het landschap en de leefbaarheid;*
- *dat in geen enkel verkiezingsprogramma een dergelijk gedetailleerd voorstel is gedaan;*
- *dat het van belang is de bevolking vóór het besluitvormingsproces te informeren en niet er na;*

dragen het college van Gedeputeerde Staten op:

om de impact van de plaatsing windmolens en zonneakkers te visualiseren (zoals bijvoorbeeld reeds wordt gedaan door www.resinbeeld.nl) en deze door middel van plaatsing van paginagrote advertenties in de huis aan huisbladen met de inwoners van de provincie te communiceren.

En gaat over tot de orde van de dag.

Dan over de kosten. Het aanpassen van het netwerk kost € 40.000.000.000. Het MKB gaat in 2030 € 3.400.000.000 betalen; weg banenmotor. Huishoudens gaan net zoveel betalen; weg koopkracht. Er zijn al honderdduizenden mensen die de energierekening niet kunnen betalen. Het interesseert de linkse bubbel helemaal niks. Bedenk dat wij dit doen om het klimaat minder te laten opwarmen met 0.007 graad, want het klimaat zou op instorten staan. Dat zouden wij voorkomen met 0.007 graad. In welk circus zijn wij terechtgekomen?

Elke dag begrijpen gelukkig steeds meer mensen dat deze plannen krankzinnig zijn. Zelfs jonkvrouw Ollongren heeft gezegd dat wij dit niet meer op het land moeten doen, maar op de zee. Ik vraag graag aan de gedeputeerde of deze RES al langzaam op weg is naar de prullenbak.

De RESsen zijn rampzalig voor de leefomgeving, het landschap, de natuur, biodiversiteit, de gezondheid van mens en dier, de woningwaarde, de ondergrond, de bodemkwaliteit, de koopkracht en de werkgelegenheid. Zonder betaalbare energie is er geen welvaart.

De VOORZITTER: De heer De Droog heeft een interruptie.

De heer DE DROOG (D66): Mijnheer de voorzitter! Ik ben zo benieuwd waar de heer Dercksen voor is.

De heer DERCKSEN (PVV): Mijnheer de voorzitter! Waarom zouden wij ergens voor moeten zijn? Wij hebben stroom, buitengewoon efficiënte gascentrales, kernenergie en de modernste kolencentrales van de wereld. Als wij deze sluiten, dan moeten wij bruinkool uit Duitsland importeren. Daar ben ik geen voorstander van. Wij zijn buitengewoon gesteld op onze huidige energievoorziening. Goedkope stroom is de basis van welvaart.

De VOORZITTER: De heer Boswijk heeft een interruptie.

De heer BOSWIJK (CDA): Mijnheer de voorzitter! Begrijp ik het goed dat u niet af wilt van de fossiele brandstof?

De heer DERCKSEN (PVV): Mijnheer de voorzitter! Dat is onmogelijk. In heel Europa krijg je subsidie als je een gasaansluiting neemt en in Nederland moeten wij van het gas af. Gas is een buitengewoon schone vorm van energie, dus ik zou niet weten waarom wij af moeten van fossiele brandstoffen. Het is een flexibele vorm van energie die gebruikt kan worden op het moment dat je dit nodig hebt en niet als de zon schijnt of de wind waait.

De heer BOSWIJK (CDA): Mijnheer de voorzitter! Dat verbaast mij. De heer Dercksen stuurt mij vaak artikelen en YouTube-filmpjes door. Ik lees en kijk deze altijd en waardeer het heel erg. Ik las een boek van Marcel Crok. Hij is een groot pleiter voor kernenergie, maar zegt dat wij van de fossiele brandstoffen af moeten. Het verbaast mij dat u wel allemaal informatie van hem deelt, maar niet alles onderschrijft.

De heer DERCKSEN (PVV): Mijnheer de voorzitter! Waarom zou ik alles van Marcel Crok moeten onderschrijven? Marcel Crok is lid van het FvD, niet van de PVV.

De VOORZITTER: Dit lijkt mij voldoende op dit punt. De heer Bart en mevrouw Lejeune hebben een interruptie.

De heer BART (GroenLinks): Mijnheer de voorzitter! Ik begrijp dat de heer Dercksen altijd grote bezwaren heeft tegen subsidie, met name voor schone energie. Wij horen de heer Dercksen echter nooit over de subsidie die gaat naar fossiele brandstoffen. Sterker nog, uit een brief van minister Wiebes van dit jaar is gebleken dat wij dit jaar weer meer hebben uitgegeven aan subsidies aan fossiele brandstoffen. Bovendien landt dat voor een deel in Rusland, omdat wij vanuit daar gas gaan importeren. Als wij spreken over banen of subsidies die echt iets opleveren voor Nederland, dan kunnen wij veel beter in-

vesteren in duurzame energie in plaats van fossiele subsidies weggoeien die uiteindelijk naar het buitenland stromen. Dat is een terecht punt van kritiek van de heer Dercksen.

De heer DERCKSEN (PVV): Mijnheer de voorzitter! Laten wij eerst eens afstappen om windmolens en zonnepanelen 'schone energie' te noemen. Er is niks schoons aan een windmolen. Windmolens worden gemaakt met zeldzame metalen waardoor in China bij de winning hiervan gifmeren ontstaan. Voor zonnepanelen worden vooral metalen gebruikt die in China worden gewonnen. 80% van de metalen komt daarvandaan. Wij worden afhankelijk van China. Als ik ergens niet afhankelijk van wil worden, dan is dat wel van China.

De andere vraag van de heer Bart is wel grappig. Mevrouw Dik-Faber van de ChristenUnie stelde mij deze vraag in het vorige provinciehuis. Ik vraag mij af waar de subsidie voor fossiele brandstoffen blijft. De gasrekening is onbetaalbaar door belastingen en als ik ga tanken, dan betaal ik mij blauw. Waar zit die subsidie dan? Wat blijkt: die subsidie is een soort fantoom van links om te zeggen dat fossiele brandstof CO₂ oplevert en daarom belast moet worden. Doordat zij die belasting niet betalen, is het subsidie. U vindt het toch niet erg dat ik daar niet aan mee doe?

De heer BART (GroenLinks): Mijnheer de voorzitter! Ik kan daarover uitweiden.

De VOORZITTER: Dat mag heel kort, want mevrouw Lejeune mag ook nog iets inbrengen.

De heer BART (GroenLinks): Mijnheer de voorzitter! Dit is niet iets wat ik verzonnen heb, maar komt van het ministerie van Economische Zaken. Er is een brief ondertekend door minister Wiebes. Er zijn verschillende definities van subsidie. Dit is een vast proces. De G20 heeft afgesproken hoe zij het meet. Daaruit komt het bedrag van € 4.500.000.000.

Mevrouw HOEK (50Plus): Mijnheer de voorzitter! Kan de heer Bart dichterbij de microfoon gaan zitten of de microfoon dichterbij hem toe brengen, want het is bijna niet te verstaan.

De VOORZITTER: Dat gaat de heer Bart doen en hij komt tot een afronding van zijn interruptie.

De heer BART (GroenLinks): Mijnheer de voorzitter! Het punt wat ik maak is helder. Het staat vast dat de subsidies betaald worden. Er is genoeg aan te merken op de materialen voor zonnepanelen en windmolens. Zoals ik al zei: er zijn geen perfecte oplossingen in de energietransitie. Dat weten wij met z'n allen. De materialen komen uit verschillende plekken op de wereld, zoals Zuid-Amerika. Bij duurzame energie proberen mensen zich in te zetten voor een betere wereld. Daarvoor worden convenanten afgesproken over hoe er wordt omgegaan met de winning. Bij de fossiele brandstoffen is dit niet het geval, terwijl hiervoor dezelfde materialen worden gebruikt. Als u zich zorgen maakt over de winning van de materialen, dan kunt u beter voorstander zijn van duurzame energie in plaats van voor fossiele brandstoffen.

De VOORZITTER: Dit is voldoende. Mevrouw Lejeune krijgt tot slot het woord voor een interruptie.

Mevrouw LEJEUNE (PvdA): Mijnheer de voorzitter! Ik begrijp de opmerking van de heer Dercksen over de Polen en de Hongaren niet zo goed. U zegt: "En maar klagen over de Polen en de Hongaren." Was het juist geen lid van uw partij die een meldpunt op internet opende over Polen zodat wij daarover konden klagen?

De heer DERCKSEN (PVV): Mijnheer de voorzitter! Dat had betrekking op een ander onderwerp. Dat ging over arbeidsmigranten die overlast bezorgen op allerlei plekken en niet over energie. Wij maken ons heel druk over de rechtsstaat van Hongarije en Polen, terwijl die van Nederland aan alle kanten rammelt.

Ik heb nog een opmerking tegen de heer Bart over een betere wereld. Door het Parijsakkoord vallen 4.000.000 mensen van de wereldbevolking terug in armoede. U mag zelf uitrekenen hoeveel miljoen mensen u de armoede in drukt.

De VOORZITTER: Ik sluit hiermee de inbreng van de heer Dercksen en geef het woord aan mevrouw Keller.

Mevrouw KELLER (PvdD): Mijnheer de voorzitter! Eindelijk ligt het statenvoorstel Regionale Energie Strategieën voor ons ter bespreking. De RESsen vormen een langdurig proces dat zorgvuldig uitgevoerd moet worden en corona heeft voor de nodige uitdagingen en vertraging gezorgd. Hierbij waren er terecht zorgen om het democratische gehalte van het proces. Horende de reacties bij onze achterban, hebben wij de indruk dat de gemeenten dit inmiddels weer beter kunnen waarborgen.

Onze fractie heeft zorgen over de reductie van de Utrechtse CO₂-uitstoot ten opzichte van de landelijke doelstelling. In de infosessie 'Scenario's en monitoring van Energietransitie', van 16 september jongstleden, gaf onderzoeksbureau Ecorys aan dat onze provincie mogelijk slechts 35% CO₂-reductie realiseert in 2030, in plaats van de afgesproken 49%. De PvdD vindt het te makkelijk om te zeggen dat andere provincies het Utrechtse tekort wel zullen compenseren. Het verschil van 14% is daarvoor veel te groot. De gedeputeerde heeft eerder al aangegeven meer te willen doen. Vorige week werd bekend dat de Europese Unie een hogere reductie-opgave van haar lidstaten gaat vragen, namelijk 55% in plaats van 49% CO₂-reductie in 2030. Wij vragen ons af in hoeverre de RES-regio's hiermee rekening houden bij de verdere uitwerking van het RES-proces. Kan de gedeputeerde toezeggen 55% reductie in 2030 als ondergrens af te spreken met de drie RES-regio's?

Wij zien dat vooral de RES regio Amersfoort de rol van biomassa in de toekomstige energiemix onderzoekt. Echter, biomassa is niet duurzaam. Alleen met frituurvet redden wij het niet. Er worden bomen gekapt in Canada en het hout wordt hierheen vervoerd. Ondertussen wordt het meer en meer onderschreven dat biomassa niet duurzaam is. De PvdD blijft daarom aandringen dat biomassa geen deel zou moeten uitmaken van de energiemix van welke RES-regio dan ook.

Er zal daarom gekeken moeten worden naar andere vormen van het duurzaam opwekken van energie zoals geothermie en waterstof, naast de bewezen technologieën zon en wind. Hoewel er fors ingezet zal moeten worden op zon- en windenergie, betekent dat niet dat er windmolens en zonnepanelen in natuurgebieden moeten worden aangelegd. Ongeacht of er aan bepaalde strenge voorwaarden wordt voldaan. In onze kleine drukke provincie staan wij voor grote ruimtelijke opgaven en is het van groot belang dat natuur niet verder opgeofferd, maar versterkt wordt. Door meer bomen te planten kan immers ook CO₂ uit de lucht opgenomen worden. Onze fractie is voorzichtig optimistisch dat Defensie heeft aangegeven dat er geen veertien windmolens op de Leusderheide gebouwd kunnen worden. Als alternatief wordt gesproken over zeven windturbines op een aangrenzend terrein langs de A28 en spoorlijn Amersfoort-Utrecht. Kan de gedeputeerde toezeggen dat het voornemen voor grootschalige energie-opwekking op de Leusderheide niet ter sprake komt voordat alle alternatieven zijn uitgeput en dat hij over die andere mogelijkheden met natuur- en andere belangenorganisaties in gesprek gaat?

Wanneer er wel windmolens en zonnepanelen gebouwd worden, verwachten wij dat hierbij rekening wordt gehouden met dier en natuur. We pleiten daarom voor zoveel mogelijk zonnepanelen op beschikbare daken. Wat windmolens betreft moet er gekeken worden of er een minimale tiphoogte gerealiseerd kan worden. Dit omdat veel vogels en vleermuizen op dagelijkse basis vaak maar tot een hoogte van ongeveer 80 meter vliegen. Daarboven vormen windmolens een minder groot gevaar voor hen. Verder kan het schelen windmolens stil te zetten tijdens de vogeltrek. De PvdD heeft met interesse kennis genomen van het Noorse onderzoek waaraan GroenLinks refereert. Wij onderschrijven de vraag aan de gedeputeerde of hij bereid is hiernaar aanvullend onderzoek te doen.

Naast het duurzaam opwekken van energie, is energie die je niet gebruikt natuurlijk de meest duurzame optie. Waar wij zien dat het plaatsen van duurzame energiebronnen planning en tijd kost, weten wij van besparen dat dit op korte termijn kan. Wij horen graag een reactie hoe het college zijn inspanningen wil intensiveren. Besparen betekent dat het percentage duurzame opgewekte energie in 2030 aanzienlijk verhoogd kan worden.

De PvdD is tegen kernenergie. Elke motie die hint op een onderzoek naar kernenergie zullen wij niet steunen. Kerncentrales brengen onnodige risico's met zich mee en zorgen voor afval dat honderdduizenden jaren levensgevaarlijk blijft. Daarnaast is kernenergie afhankelijk van eindige grondstoffen en daarom geen goed alternatief voor fossiele energiebronnen.

Als laatste de vraag van de heer Fiscalini van het FvD of er belangstelling is voor een werkbezoek. Mijn laatste werkbezoek aan een kerncentrale was heel wat jaren geleden en is mij zeer slecht bevalen. Ik ben daar namelijk weggesleept, dus ik ga niet mee.

De VOORZITTER: De heer Dercksen heeft een interruptie.

De heer DERCKSEN (PVV): Mijnheer de voorzitter! Ik heb aangegeven welke energievoorziening ik buitengewoon betrouwbaar en goedkoper vindt. In de inbreng van mevrouw Keller hoor ik dat niks goed is. Windmolens, kernenergie, gas, kolen en windmolens zijn allemaal niet goed. Gaan wij in het donker zitten met de PvdD of heeft u nog een bron ontdekt die ik niet gehoord heb?

Mevrouw KELLER (PvdD): Mijnheer de voorzitter! Ik heb geothermie genoemd en voorwaarden waaronder windmolens wel geplaatst kunnen worden. Over zonnepanelen heb ik gezegd dat deze in eerste instantie op daken geplaatst moeten worden. Zonnenvelden moeten een laatste alternatief zijn en deze moeten niet in de natuur geplaatst worden.

De VOORZITTER: Het woord is aan mevrouw Poppe voor haar inbreng.

Mevrouw POPPE (SP): Mijnheer de voorzitter! De SP is er goed van doordrongen dat de voorliggende RESsen een concept zijn. Er moet nog heel veel worden uitgezocht en bepaald. Halleluja, wij hebben een akkoord. Hoe wij het uitwerken, dat zullen wij nog wel zien.

De SP vindt dat alle inwoners van onze provincie veel te laat zijn ingeschakeld. Het gaat over de inwoners, maar het zou met de inwoners moeten zijn. Uiteindelijk zijn het deze burgers, ondernemers en fabrikanten die het voor het grootste deel moeten betalen. Hoe de regelingen eruit gaan zien om het voor iedereen betaalbaar te houden, dat weten wij niet. Waar komt wat? Wij weten het niet. Worden de woningen met de slechtste energielabels eindelijk verduurzaamd? Wij weten het niet. Gaan wij eindelijk op alle sociale huurwoningen, appartementengebouwen en andere daken die geschikt zijn, zonnepanelen plaatsen? Wij weten het niet. Welk deel van de opbrengst komt ten goede aan de inwoners? Wij weten het niet.

Wat wij wel weten, is dat de regering belasting wil heffen. Dan heb je eindelijk zonnepanelen op je dak bij elkaar gespaard, ga je stroom terugleveren aan het energiebedrijf en dan mag je belasting betalen. Alsof wij nog niet genoeg belasting betalen. Voorlopig lijkt het erop dat de meeste duurzaam opgewekte stroom naar de grote datacentra gaat in plaats van naar onze inwoners. Waar zeggen wij ja tegen als deze Regionale Energiestrategie wordt aangenomen? Wij weten het niet.

Wat te denken over opslag? De zon schijnt niet altijd en de wind waait niet altijd. Laten wij meer denken en doen aan methoden om energie op te slaan, bijvoorbeeld met waterstof. De RES van de U10 leunt zwaar op de polder Rijnenburg. Alle weidevogels die daar leven moeten plaats maken, terwijl er geen compensatie bekend is.

De SP zou graag zien dat er veel meer wordt ingezet op verduurzaming van woningen en bedrijfsgebouwen. Wanneer er nieuw wordt gebouwd, dan moet dit duurzaam en er moeten verplicht zonnepanelen op het dak.

Dan de zoeklocaties. Wij hebben een aantal belangrijke gebieden in kaart gebracht als belangrijke natuur- of cultuurlandschappen. Komen deze gebieden in aanmerking als zoeklocatie? Ik denk bijvoorbeeld aan het gebied langs het riviertje de Gein waar ongeveer een 500.000 mensen per jaar gebruik maken van recreatie. Een deel van de Stelling van Amsterdam ligt daar in Utrecht. Wat doen wij met de Nieuwe Hollandse Waterlinie? Kunnen wij daar zomaar windturbines plaatsen en is de plaatsing op de UNESCO erfgoedlijst opeens een stuk minder belangrijk?

Sprekend over onze buurprovincie Noord-Holland: hoe gaan wij om met de grensgebieden van de provincie en het plaatsen van zonnevelden en windturbines? Zijn of gaan wij met de buurprovincies in overleg of schuiven wij alles zoveel mogelijk vooruit en het liefst naar de grens waar wij er zelf het minste last van hebben? Naast het Geingebied denk ik daarbij aan het Groene Hart en de grens bij Wijk bij Duurstede. Er zijn tevens andere belangrijke gebieden die meetellen, zoals het militair belang in Leusden. Kortom, er is nog heel veel te doen en de SP stelt voor om te beginnen bij de inwoners. Participatie betekent niet alleen luisteren naar de burger.

De VOORZITTER: De heer Boswijk heeft een interruptie.

De heer BOSWIJK (CDA): Mijnheer de voorzitter! Het CDA heeft vorig jaar vragen gesteld over de grenslocaties tussen provincies. In dat geval ging het over de polder Arkemheen bij Bunschoten. Aan de Utrechtse kant van de provinciegrens kunnen zonnevelden worden gepland en aan de andere kant van de grens in Gelderland niet. Toen hebben wij de toezegging gekregen van de gedeputeerde dat hij actief contact gaat zoeken met de omliggende provincies. Daardoor ga ik ervan uit dat uw vraag al beantwoord is. De gedeputeerde kan dit in zijn beantwoording wellicht bevestigen.

Mevrouw POPPE (SP): Mijnheer de voorzitter! Ik heb goede redenen om aan te nemen dat er niet geluisterd wordt naar de bewoners van het Geingebied.

De VOORZITTER: De gedeputeerde zal in zijn beantwoording reageren op deze vraag.

Mevrouw POPPE (SP): Mijnheer de voorzitter! Dat is prima.

Er is nog heel veel te doen. De SP stelt voor om te beginnen bij de inwoners. Participatie is niet het luisteren naar de burger en dan toch doen wat je zelf wilt. Participatie is niet de keuze van een molen in zee waar je niks aan verdient of een molen om de hoek waarbij je in de opbrengst deelt. Dat is omkopen. Participatie is geen computerspelletje waar je molens en zonnepanelen mag plaatsen. Dit kan namelijk overal in Nederland en in de wereld gebeuren en mijn buurmeisje van 9 jaar is daar hele dagen druk mee. Voor de SP is participatie: meedoen. Burgers vanaf het allereerste begin betrekken en hun ideeën helpen uitwerken. Participatie is meedoen en luisteren op basis van gelijkheid. Bij de infosessie van vanmorgen heb ik geluisterd naar een wethouder uit Breda. Hij had van zijn vader een wijze raad meegekregen: een mens heeft twee oren en een mond. Luisteren doe je in dezelfde verhouding: met twee oren en een mond.

De VOORZITTER: De heer De Droog heeft een interruptie.

De heer DE DROOG (D66): Mijnheer de voorzitter! Mevrouw Poppe houdt een prachtig betoog over participatie, maar er is nog geen windmolen gepland en nog geen zonneveld neergelegd. Wij zitten zo ver voor in het hele traject. In de woorden van de heer Dercksen: onder welke steen moet je geleefd hebben om niet te weten dat er een energietransitie plaatsvindt? Sluit je daarbij aan. Praat mee en doe mee. Wij nodigen iedereen uit.

Mevrouw POPPE (SP): Mijnheer de voorzitter! In mijn gemeente wordt daar niks aan gedaan. Mensen zijn bezig met hun boodschappenbriefje, de kinderen naar school brengen en of zij volgende week nog een baan hebben. In mijn omgeving zijn mensen weinig bezig met de energietransitie en dat moet veranderen. Als zij over een half jaar of jaar wel concrete plannen te horen krijgen, dan zeggen zij: 'Jammer, ik mag alleen maar tekenen bij het kruisje en heb hier niks meer over te zeggen.'

De VOORZITTER: Mevrouw Van Ulzen heeft een interruptie.

Mevrouw VAN ULZEN (VVD): Mijnheer de voorzitter! Ik heb een reactie op de interruptie van de heer De Droog. Het is wat aanmatigend. Ik ken best wat mensen in de provincie. Zij zijn niet bezig met de energietransitie zoals wij dat zijn en volgen de vorm van besluitvorming niet. Daarvan kun je wat vinden. Ik zou willen dat iedereen alle dagen de kranten bijhoudt, maar zo werkt dat niet. Deze

mensen gaan zich in een later stadium roeren. Daar kunnen wij wat van vinden, maar het is een feit waar wij rekening mee willen houden als wij over draagvlak spreken.

De VOORZITTER: De heer De Droog heeft het woord.

De heer DE DROOG (D66): Mijnheer de voorzitter! Mijn vraag is of u wilt dat wij mensen met briefjes aan de deur gaan uitnodigen om in een Stadion Galgenwaard te gaan zitten en te debatteren. Wij zijn toch met elkaar gekozen en wij betrekken mensen? Er zijn allerlei bijeenkomsten en er wordt van alles georganiseerd waar mensen langs kunnen komen. Wij kunnen niet turven of wij iedere inwoner van deze provincie gesproken hebben om te vragen wat hij vindt van de energietransitie.

De VOORZITTER: Mevrouw Poppe geeft antwoord en vervolgt haar betoog.

Mevrouw POPPE (SP): Mijnheer de voorzitter! Ik zou het toejuichen dat wij Stadion Galgenwaard vol krijgen met mensen die zich hierover druk maken, maar ik vrees dat je dat niet voor elkaar krijgt. Op kleinere schaal moeten de inwoners van de gemeenten een uitnodiging krijgen om hierover te praten. Dat gebeurt niet. Wat gebeurt er wel bij een bepaalde gemeente? Die zet drie computerspelletjes op het internet. Dat noem ik geen participatieproces. Als zij over een half jaar komen met het plan waar de zonnevelden en windturbines komen in de gemeente, dan hebben mensen het gevoel dat zij bij het kruisje moeten tekenen en dat zij geen inbreng hebben gehad. Als je mensen wel uitnodigt, dan zul je er verbaasd van staan te kijken hoeveel mensen goede ideeën hebben in hun eigen omgeving als zij met de neus op de feiten worden gedrukt. Daar zijn zij op dit moment niet mee bezig.

De VOORZITTER: Mevrouw Poppe, het is ons duidelijk. Ik geef het woord aan de heer Van den Dikkenberg voor zijn bijdrage.

De heer VAN DEN DIKKENBERG (SGP): Mijnheer de voorzitter! Ik heb een kleine opmerking voor D66. Ik ken veel mensen waaraan de energietransitie volledig voorbijgaat. Deze mensen leven niet onder een steen. De provincie pakt de participatie altijd behoorlijk klein aan. In Nederland is participatie een ondergeschoven kindje. Ik was ooit in Nantes. Daar trokken zij voor het energiedebat een jaar uit voor het maatschappelijk debat over hoe dit wordt vormgegeven. In deze stad met 600.000 inwoners namen 55.000 mensen deel aan de discussie. Komen wij aan met 600 deelnemers voor de Omgevingsvisie op een populatie van 1.200.000 mensen.

Dan kom ik bij mijn eigen inbreng. Aan het begin van mijn inbreng bedank ik de heer Boswijk hartelijk voor zijn opstelling in de commissie M&M, waarin hij een goede suggestie deed voor de agendering van dit voorstel om dit vandaag te behandelen. In de tussentijd hebben wij gezien wat er in gemeenten en regio's gebeurt. Wat ons betreft heeft die periode verrijkend gewerkt. Wij zitten op een ander niveau ten opzichte van de situatie toen. Wie de discussies in de raden gevolgd heeft en de artikelen in het Openbaar Bestuur gelezen heeft, kan constateren dat bijna iedere raad zoekt naar de democratische borging van het proces. Daarnaast heeft de regio Amersfoort haar bieding zelfs grondig gewijzigd door onder meer groeiende tegenstand vanuit de samenleving. In andere gemeenten, zoals Utrechtse Heuvelrug en Veenendaal, zijn interessante initiatieven ingediend en interessante debatten geweest. Al deze ontwikkelingen geven ons extra input die wij benutten in onze beeld- en beleidvorming. Al blijft de basis natuurlijk hetzelfde.

De SGP-fractie heeft vorig jaar tegen het Klimaatakkoord gestemd, omdat er geenszins inzicht was in de 27 bijlagen met acties. Tevens heeft de SGP in Den Haag tegen de Klimaatwet gestemd. Vandaag zullen wij stemmen tegen de conceptbiedingen van de drie Utrechtse RES-regio's. Het is een aantal keren genoemd dat dit proces van onderop is georganiseerd: 'bottom up'. Als je dit echter doorziet, dan is het een ondemocratisch geheel waarin veel te weinig wordt gedaan met de terechte kritiek op de doelstellingen. Dit zal ik toelichten. Aan klimaattafels maken wij afspraken over de inrichting van de RES-regio's. Er worden bestuurders in de RES-regio's uitgenodigd om een plan van aanpak te maken voor hoe wij het gaan doen en vervolgens komt het richting de raden. Het is 'topdown' georganiseerd dat de

opdracht van de klimaattafels direct in de RES-regio's ligt en is er geenszins een 'bottom up' actie geweest.

De kritiek die wij steeds gehad hebben is nog steeds terecht. De doelen zijn onhaalbaar en de plannen onbetaalbaar. Gelukkig werd er vorige week in de Tweede Kamer een prachtige motie aangenomen om te gaan werken aan een andere soort energie. Dat is een oplossing voor de toekomst. Vandaag spreken wij vooral over de rol van de provincie, want de provincie is een relevant middenbestuur. Op dit moment lijkt de provincie vooral als participant aan te schuiven aan de RES-tafels om de regio's op te stuwen om de doelstellingen van het klimaatakkoord te halen. Wij zouden veel liever zien dat de provincie de bewaker is van de Utrechtse kwaliteit en gaat toezien op de randvoorwaarden die belangrijk zijn voor onze inwoners. De provincie zou bijvoorbeeld aandacht moeten vragen voor de gezondheid van inwoners en het beperken van geluidsoverlast.

De VOORZITTER: Mevrouw Van Ulzen heeft een interruptie.

Mevrouw VAN ULZEN (VVD): Mijnheer de voorzitter! De heer Van den Dikkenberg zegt dat de provincie zich gedraagt als toeschouwer of participant. De gedeputeerde zit echter in elke stuurgroep, dus in de besluitvorming. Bedoelt u dat ook? Het lijkt mij een belangrijke aanvulling.

De heer VAN DEN DIKKENBERG (SGP): Mijnheer de voorzitter! Ik kwam tot de inkleuring waarom ik beweer dat de provincie vooral als participant de voorstellen gepresenteerd krijgt. Wij moeten zorgen voor voldoende spreiding en het beperken van geluidsoverlast voor onze inwoners. Wij zien graag dat de provincie er zorg voor draagt dat er voldoende spreiding plaats vindt van bijvoorbeeld windmolencusters. Regio's dienen allemaal hun eigen plannen in en hoe gaan wij voorkomen dat windmolens teveel clusteren waardoor bepaalde inwoners midden in de windmolens gezet worden? Hier ligt een cruciale rol voor het middenbestuur voor hoe zaken gaan landen. Daarmee kunnen wij ervoor zorgen dat draagvlak behouden wordt en dat niet een bepaalde groep mensen geconfronteerd wordt met de gevolgen van democratische besluiten. Hoe gaat de gedeputeerde hierop toezien? Kan de gedeputeerde ons toezeggen dat wij een nadere duiding krijgen van de rol van het middenbestuur bij de definitieve biedingen, waarin hij met aandacht voor de hiervoor genoemde onderwerpen zijn rol invult?

Wij zien vrij weinig zonnevelden ingepland in natuurbestemde gebieden. Onze vraag is: waarom is dat zo? Waarom liggen daar zo weinig zoekgebieden? Wij begrijpen van een aantal partijen in deze zaal dat zonnevelden behoorlijk goed zijn voor de biodiversiteit. Wij horen in natuurdiscussies dat het slecht gaat met de biodiversiteit. Mijn voorstel is om zonnepanelen in deze gebieden te leggen. Als je ziet hoe hoog de urgentie is, dan zou je verwachten dat iedere mogelijkheid benut wordt. Ik heb vanmiddag gehoord dat het klimaathuis op instorten staat en er gestut moet worden. Als wij gronden in bezit hebben, zoals de groene contour, is er dan geen verdienmodel met de energietransitie te maken? Daarbij aansluitend vraag ik om voor de definitieve biedingen, alvorens de vaststelling plaatsvindt in de regionale overleggen, alvast te toetsen aan de provinciale zonneladder. Zo voorkomen wij dat bij de definitieve biedingen kansrijke locaties vervallen en zonnepanelen op het dak vergeten worden in de greep naar landbouwgrond. Kan de gedeputeerde dit toezeggen?

De VOORZITTER: Het woord is aan mevrouw Hoek voor haar inbreng.

Mevrouw HOEK (50Plus): Mijnheer de voorzitter! Ooit heb ik gezegd dat ik een klimaatvluchteling ben van de planeet Pluto. Toen moest iedereen lachen, maar inmiddels lijkt het zo dat de waarheid steeds dichterbij komt. Ik heb laatst een filmpje gezien van Natuurmonumenten over de klimaatveranderingen in periodes van miljarden jaren. Ik was verbijsterd over de grafiek. Eerst was het zoals vandaag de dag, daarna kwam de ijstijd, toen de zonnetijd, vervolgens de ijstijd, gevolgd door de zonnetijd. De huidige stijgende lijn van de opwarming van de aarde is niet nieuw. Dat is een cyclus van miljarden jaren.

De heer DE DROOG (D66): Mijnheer de voorzitter! Op Pluto is het 203 graden onder 0. Wat brengt een klimaatvluchteling van Pluto ertoe om naar een planeet te gaan waar de temperatuur zoveel hoger is.

Mevrouw HOEK (50Plus): Mijnheer de voorzitter! Het enige wat blijvend is, is je DNA. Daarin zit je geheugen en dat blijft altijd. Toen heb ik gezegd dat ik misschien een klimaatvluchteling van Pluto ben. Wat men ontdekt vanuit het heelal gaat steeds sneller.

De VOORZITTER: De heer De Droog heeft u uitgedaagd, maar ik vraag u om uw betoog te vervolgen.

Mevrouw HOEK (50Plus): Mijnheer de voorzitter! Ik wil aangeven dat de situatie waarin wij verkeren niet nieuw is. Het begin van de industriële revolutie, 120 jaar geleden, is nieuw en versnelt de situatie waarmee wij te maken hebben. Wij weten niet waar dit zal eindigen.

Er is vanmiddag veel gezegd wat ik niet ga herhalen. Met de meesten ben ik het eens en met sommigen niet, maar daar komt u vanzelf wel achter. 50Plus wil geen windmolens en geen zonnevelden op bouwgrond. Bouwgrond is de voedingsbodem voor ons voedsel. Dat moeten wij niet verpesten door zonnevelden.

50Plus vindt de bewonersparticipatie heel belangrijk. In de structuurvisie is al gezegd dat draagvlak van onderaf moet komen. Dat geldt nog steeds. Zonder draagvlak van onderaf kunnen wij veel dingen niet doen. De participatie is heel belangrijk.

De VOORZITTER: Mevrouw Lejeune heeft een interruptie.

Mevrouw LEJEUNE (PvdA): Mijnheer de voorzitter! 50Plus wil geen windmolens en zonnevelden. Waarvoor is dan participatie nodig?

Mevrouw HOEK (50Plus): Mijnheer de voorzitter! Om windmolens en zonnevelden tegen te houden als de bewoners het niet willen. 50Plus wil geen windmolens en zonnevelden. Als de bewoners echter in een collectief zeggen dat zij vier windmolens willen, dan krijgen zij deze windmolens. Zij hebben hiervoor dan zelf gekozen.

In een interruptie op mevrouw Lejeune heb ik een voorbeeld gegeven van windmolens die gepland staan bij een gemeentegrens. In het Gein is grote paniek. Dit is een grens tussen Amsterdam, de provincie Utrecht en de provincie Noord-Holland. Zij moeten er niet aan denken dat daar windmolens komen, want het is een prachtig gebied. Het is Amsterdam die het over de schutting gooit. Dat moeten wij niet willen.

De halve wereld staat in brand. In de afgelopen periode is heel Australië afgebrand en op dit moment is de brand in Zuid-Amerika niet te blussen. In Siberië is er sprake van veenbranden. Het vuur verdwijnt daar onder de grond en gaat langzaam sluipend onder de grond door en komt ergens anders weer omhoog. Dit komt allemaal door de opwarming van de aarde. Dit is een cyclus. Het komt en het gaat.

50Plus is wel voor kernenergie en ik zal de voordelen noemen.

De VOORZITTER: In een latere informatiesessie gaan wij doorpraten over kernenergie.

Mevrouw HOEK (50Plus): Mijnheer de voorzitter! Ik ga toch de voordelen opnoemen. De voordelen van kernenergie zijn geen directe CO₂-uitstoot, grootschalig inzetbaar, hoge elektriciteitsproductie, veel veiliger dan traditionele kerncentrales, een kernramp is uitgesloten, bijna geen afval, grote voorraden beschikbaar en een thoriumreactor kan geen plutonium produceren voor het gebruik van kernwapens.

De VOORZITTER: De heer De Harder mag de slotvraag stellen van de eerste termijn.

De heer DE HARDER (ChristenUnie): Mijnheer de voorzitter! Mevrouw Hoek zegt dat het een cyclus is en dat de industriële revolutie invloed heeft op deze cyclus waardoor de aarde meer opwarmt. Klimaatwetenschappers zeggen dat wij onderweg waren naar een ijstijd, maar de temperatuur loopt de andere kant op. Bent u ervan overtuigd dat de aarde opwarmt door menselijke invloeden?

Mevrouw HOEK (50Plus): Mijnheer de voorzitter! De mens draagt bij aan de opwarming van de aarde, bijvoorbeeld door in de winter de kachel hoog op te steken en in een T-shirt en op blote voeten door het huis te lopen. Laten wij beginnen bij onszelf.

De VOORZITTER: Dat is een helder antwoord. Wij zijn aan het einde gekomen van de inbreng van de Staten in de eerste termijn. Ik schors de vergadering om de gedeputeerde de gelegenheid te geven zijn beantwoording door te lopen. Daarna hervat ik de vergadering. Ik geef wel aan dat wij een betrekkelijk optimistische planning hebben afgesproken. Vanmorgen waren wij nog vol goede moed. U weet dat ik om 20.00 uur de beraadslagingen in deze vergadering moet beëindigen om u allen in staat te stellen om naar de plek te gaan waar u om 21.00 uur deel kunt nemen aan de digitale vergadering. Als wij niet klaar zijn met de beraadslagingen om 20.00 uur, dan gaan wij morgenavond verder. Dan open ik wel de digitale besluitvorming om deze daarna onmiddellijk te verdagen naar morgenavond. Dat is de afspraak. Ik vraag u om de schorsing te gebruiken om na te gaan hoe omvangrijk uw inbreng in de tweede termijn zal zijn en om te kijken of wij het tijdstip van 20.00 uur kunnen halen. Dat gezegd hebbende schors ik de vergadering tot 16.50 uur.

Schorsing van 16.37 uur tot 16.54 uur.

De VOORZITTER: Ik heropen de vergadering. Ik geef het woord aan gedeputeerde Van Essen.

De heer VAN ESSEN (gedeputeerde): Mijnheer de voorzitter! Het is fijn dat wij vandaag uitgebreid over dit onderwerp kunnen spreken. Dit agendapunt stond aangekondigd als groot debat en daarvan maken wij volop gebruik. Dat is goed, want het betreft een belangrijk onderwerp dat tot veel discussie leidt in de Staten en de samenleving. Het is goed dat wij daarvoor de tijd nemen. In de fase voor het zomerreces heeft u in de commissievergaderingen veel vragen gesteld. Deze vragen heb ik uitgebreid beantwoord en ik zal vandaag opnieuw de vele vragen beantwoorden. Vergeeft u mij als ik daarbij enkele vragen mis. Gezien de hoeveelheid is dat niet helemaal te voorkomen, vrees ik.

Het is mij opgevallen dat u een breed debat heeft gevoerd. Het ging soms over veel meer dan wat er vandaag voorligt. In mijn antwoorden leg ik de focus op hetgeen dat vandaag voorligt, namelijk het statenvoorstel over de concept-RESSen van de drie regio's: Foodvalley, U16 en regio Amersfoort. Dit zijn concepten die tot stand zijn gekomen in nauwe samenwerking tussen gemeenten, met waterschappen, de netbeheerder en de provincie. In die samenwerking lag een belangrijke sleutelrol voor gemeenten. Het is goed dat het voorstel tevens in de colleges van alle gemeenten aan de orde is geweest. Alle 26 colleges hebben ingestemd met deze conceptboden. Dit ligt tevens voor in de raden en veel raden hebben hiermee ingestemd. Soms hebben zij daarbij zaken meegegeven en dat is goed, want dit is een concept. Alle zaken die worden meegegeven kunnen een plek krijgen in de uitwerking richting RES 1.0.

Waarom doen wij dit? De discussie ging soms over de hele energietransitie of het hele Klimaatakkoord. De RESSen vinden hun oorsprong in het Klimaatakkoord. Dat is een uitwerking van het klimaatakkoord van Parijs waaraan Nederland zich gecommitteerd heeft. De provincie en alle gemeenten in onze provincie hebben zich gecommitteerd aan het Klimaatakkoord. Dat is een gemeenschappelijke basis met als doel om voor Nederland de 49% CO₂-reductie in 2030 ten opzichte van 1990 te bewerkstelligen. Daarvoor zijn veel afspraken gemaakt op allerlei onderwerpen. Een van die afspraken behelst de aanpak rond Regionale Energiestrategieën. Dit gaat over warmte en de opwek van elektriciteit op het land. Dat gaat over het gedeelte duurzame elektriciteit. Om de opgave van het verduurzamen van elektriciteit mogelijk te maken, hebben wij in het Klimaatakkoord afgesproken dat 49 TWh op de zee opgewekt wordt en 35 TWh op het land. De vraag is waar wij dit gaan doen. Dertig regio's hebben de opdracht gekregen om met een bod te komen. De regio's worden uitgedaagd door de vraag: waar

denkt u dat dit in uw gemeente het beste kan landen en in welke verhouding tussen zon en wind. Het is vanaf het begin helder dat de 35 TWh ingevuld moet worden met grootschalige opwek van zonne- en windenergie. Het voorliggende voorstel is het resultaat van dat hele proces in deze drie regio's. Dit is zeker een complex proces door de vele partijen die hierbij betrokken zijn. Aan de andere kant is dat goed. Doordat er zoveel partijen betrokken zijn, wordt de zaak van vele kanten bekeken en komen er veel belangen op tafel. Zeker, omdat de samenleving erbij betrokken wordt.

In het verleden bent u betrokken geweest bij de besluitvorming rond het Klimaatakkoord, de startnotities van de RESsen en momenteel de concept-RESsen. Niet alle provincies leggen de concept-RESsen voor aan Provinciale Staten. Er zijn provincies die de concept-RESsen enkel door het college laten vaststellen en de RES 1.0 pas door de Staten. Wij hebben er bewust voor gekozen om de concept-RESsen ter besluitvorming aan u voor te leggen.

Zelf heb ik gemerkt dat gemeenten de handschoen oppakken. Zij hebben zich gecommitteerd aan deze doelstellingen. U heeft een aantal goede typeringen gemaakt van wat het vraagt in de samenwerking van gemeenten. De heer Boswijk sprak onder andere over solidariteit en dat wij het met zijn allen kunnen fiksen. Dat is de kern van de RES. Het is een grote opgave, maar als iedereen naar vermogen een steen bijdraagt, dan kunnen wij het een goede plek geven.

Eerst zal ik ingaan op de moties en het amendement en daarna ga ik nog een aantal andere zaken uitlechten. Het amendement A28 van de VVD gaat over het tweede besluitpunt. U stemt in met het inzenden van de concepten naar het NPRS en het tweede besluitpunt gaat erover dat de provincie zich eraan committeert dat wij deze boden ruimtelijk mogelijk maken. Het ruimtelijk mogelijk maken is waarover het gaat. Ik begrijp dat mevrouw Van Ulzen het anders leest. Zij leest het alsof de provincie voor de gemeenten gaat bepalen waar het komt. Dat is echter niet wat er staat en niet de juiste interpretatie. Voor gemeenten is het heel belangrijk dat de provincie in haar ruimtelijk beleid meewerkt aan het ambitieniveau en de locaties waarmee zij komen. Gemeenten zijn er beducht voor dat zij in een zorgvuldig participatieproces tot locaties komen en dan bij de provincie voor een dichte deur komen. Dit beslispunt is opgenomen op verzoek van gemeenten die vroegen wat de rol van de provincie is. Zij zeggen: "Provincie, zorg dat jullie medewerking verlenen aan de plannen waar wij mee komen." Uiteraard is dit binnen de kaders die de provincie stelt. Dit is op hoofdlijnen de gedachte achter het tweede beslispunt. Mevrouw Van Ulzen ziet daar bijna een inpassingsplan staan. Dat is absoluut niet de bedoeling. In het coalitieakkoord staat dat er ooit een inpassingsplan als een ultiem middel aan de orde zou kunnen komen, maar het gaat in die volgorde. Dat is niet waarover dit beslispunt gaat en op doelt.

De VOORZITTER: Mevrouw Van Ulzen heeft een interruptie.

Mevrouw VAN ULZEN (VVD): Mijnheer de voorzitter! De gedeputeerde zei precies wat ik wilde zeggen. Er staat luid en duidelijk in het coalitieakkoord dat er een provinciaal inpassingsplan (PIP) zou worden ingezet.

De heer VAN ESSEN (gedeputeerde): Mijnheer de voorzitter! Er staat niet dat een PIP zal worden ingezet, maar dat het als een ultiem middel in beeld kan komen. Het is goed dat een PIP in beeld kan komen als dat nodig is. Het ruimtelijk mogelijk maken is voor ieder plan nodig. Voor grote windlocaties heeft de provincie zelfs bevoegd gezag. Initiatiefnemers kunnen rechtstreeks bij ons aankloppen. De provincie heeft daarin een rol en gemeenten hebben ons nodig. Gemeenten vragen of de provincie een betrouwbare partner is en een belangrijke bijdrage zal leveren om dit bod gestand te doen. Met dit beslispunt zeggen wij dat wij dat gaan doen.

Mevrouw VAN ULZEN (VVD): Mijnheer de voorzitter! Ik kan het alleen maar zo begrijpen dat het een overbodig beslispunt is. Daarom zeggen wij dat wij met het statenvoorstel instemmen, maar wel zonder dit beslispunt. Anders lijkt het op een motie van wantrouwen richting de gemeenten. Op het moment dat de provincie een duidelijk kader heeft gesteld en een gemeente heeft een locatie gevonden die daarin past, dan spreekt het voor zich dat het ruimtelijk inpasbaar is. Ik snap niet waarom deze in-

spanningsverplichting op dit moment hier hoort zonder dat er een locatie bekend is. Ik hoor de gedeputeerde nog steeds niet zeggen waarom dat zo is.

De heer VAN ESSEN (gedeputeerde): Mijnheer de voorzitter! Het is voor gemeenten heel belangrijk dat wij onze bijdrage hiermee uitspreken en dat zij niet bij ons voor een dichte deur staan als zij met veel moeite en afstemming tot locaties zijn gekomen. Dat vraagt iets van de provincie in het proces naar de RES 1.0 en de conceptboden. De kaders en de kaartjes vanuit de ontwerpomgevingsverordening zijn uiteraard gedeeld met de regio's en betrokken bij de analyse om te komen tot deze conceptboden. In de RES Amersfoort staan locaties voor na 2030, zoals het Eemmeer dat een Natura 2000-gebied is. Daarvan hebben wij expliciet aangegeven dat Natura 2000-gebieden in de ontwerpomgevingsverordening zijn uitgesloten. Het is een risicovolle locatie. Daarmee moeten zij rekening houden.

Er zijn allerlei zaken waarmee rekening gehouden moet worden. De belangen rondom de natuur zijn al genoemd, zoals bij de Nieuwe Hollandse Waterlinie. In de ontwerpomgevingsverordening zeggen wij niet dat niks kan, maar dat er belangen zijn waarmee grondig rekening gehouden moet worden. Het wordt een gezamenlijke puzzel hoe het bij een bepaalde zoeklocatie kan worden ingepast zodat het mogelijk wordt. Met dit tweede beslispunt zeggen wij dat de provincie hierin een actieve rol zal spelen om dat mogelijk te maken. Wij gaan niet als een schoolmeester overal een kruis doorheen zetten waardoor gemeenten zich in de steek gelaten zouden kunnen voelen.

De VOORZITTER: Dit debat gaan wij afronden. Mevrouw Van Ulzen krijgt nog een keer de gelegenheid en dan vraag ik aan de gedeputeerde om door te gaan met zijn beantwoording.

Mevrouw VAN ULZEN (VVD): Mijnheer de voorzitter! Het is een heel belangrijk punt, anders hadden wij hiervoor geen amendement gemaakt. Ik hoor nog niet wat ik wil horen, namelijk dat het niet nodig is of dat het een stok achter de deur is. Wat de gedeputeerde zegt, wat ik heel belangrijk vindt, is de verwijzing naar de kaders. Die kaders vindt de VVD echter niet heel helder. Werk dan aan heldere kaders, want dan weten wij wat wij daarmee doen als wij instemmen met een ruimtelijke inpassing.

De VOORZITTER: De heer Van den Dikkenberg heeft een interruptie op hetzelfde punt.

De heer VAN DEN DIKKENBERG (SGP): Mijnheer de voorzitter! Ik heb een vraag ter verduidelijking op de vraag van mevrouw Van Ulzen. Als de provincie dit straks uitspreekt, kunnen gemeenten dan zeggen: "Gedeputeerde, wat doet u moeilijk over de locatie die wij aandragen. Uw Staten hebben immers uitgesproken dat de provincie een inspanningsverplichting heeft om dit mogelijk te maken?" Moet ik het zo lezen dat wij het heft uit handen geven en bij een aanvraag het lot verbinden aan de inspanningsverplichting voor het oordeel over een bepaalde locatie?

De heer VAN ESSEN (gedeputeerde): Mijnheer de voorzitter! Er is geen sprake van uw laatste opmerking. De provincie heeft deze rol bij wet en heeft deze te spelen. Wij hebben onze Omgevingsvisie en Omgevingsverordening en van daaruit maken wij ruimtelijke keuzes en inpassingen. Het punt is echter dat gemeenten en de provincie deze opgave gezamenlijk moeten oppakken. Voor de locatiekeuzes hechten wij er waarde aan dat gemeenten zelf met locaties komen. Daartoe dagen wij hen uit. Dit is het moment om dat te doen. In die zin zeg ik tegen gemeenten dat zij serieus moeten kijken naar alle mogelijke geschikte locaties. Als zij dat niet doen en constateren dat zij te weinig hebben, dan laten zij hun beurt voorbij gaan. Die rol moeten gemeenten pakken. Zij hebben de provincie daarbij nodig. De provincie heeft een verantwoordelijkheid en door dit beslispunt expliciet toe te voegen laten wij zien dat wij ons daaraan committeren en zullen zoeken naar een juiste inpassing. Dat vraagt actief iets van onze provincie. In het kader van de Omgevingsvisie hebben wij dit soort gesprekken gevoerd. Daarin hebben wij gezegd dat het belangrijk is dat er afwegingsruimte is en niet alles dichtgeregeld is. Zo hebben wij onze Omgevingsvisie en -verordening opgesteld. Het is niet zo dat het een blanco cheque is en de provincie tekent bij het kruisje. Wij spreken onze inzet uit richting het bod. Wij hebben gekeken of dit bod past binnen onze regels en of daarvoor voldoende ruimte is. Daarbinnen zijn nog veel keuzes mogelijk. Met dit beslispunt spreken wij uit dat de provincie haar bijdrage levert om tot een goede inpassing te komen en dat wij ons daaraan committeren.

De VOORZITTER: Ik stel voor dat de gedeputeerde zijn beantwoording vervolgt.

De heer VAN ESSEN (gedeputeerde): Mijnheer de voorzitter! Nog een laatste opmerking hierover. Als wij dat niet zouden doen, dan zouden gemeenten het gevoel hebben dat zij zich committeren aan het bod en zich afvragen wat zij van de provincie kunnen verwachten. De vrees die ik van veel gemeenten hoor is dat zij bij de provincie voor een dichte deur komen te staan. In de stuurgroepen hebben gemeenten laten weten dat zij blij zijn dat de provincie haar rol daarin pakt.

De VOORZITTER: De gedeputeerde moet zijn beantwoording afronden, anders blijven wij hierover doorgaan. Mevrouw Van Ulzen heeft een interruptie.

Mevrouw VAN ULZEN (VVD): Mijnheer de voorzitter! Ik voelde mij uitgedaagd om te zeggen dat sommige gemeenten graag die steun voelen, maar dat net zoveel gemeenten een reden hebben om een locatie niet te willen, terwijl de provincie doorzet. Dat blijf ik lezen in dit beslispunt. Ik begrijp de goede bedoelingen van de gedeputeerde, maar dit geeft mij niet de geruststelling die ik naar de achterban wil uitstralen.

De VOORZITTER: Dat is duidelijk. De heer De Droog heeft een interruptie op hetzelfde punt.

De heer DE DROOG (D66): Mijnheer de voorzitter! Zegt de gedeputeerde dat wij niet op zoek gaan naar de onmogelijkheden, maar dat wij op zoek gaan naar de mogelijkheden om het in te passen?

De heer VAN ESSEN (gedeputeerde): Mijnheer de voorzitter! Dat is een goede typering. Dat is waarop dit beslispunt doelt. Ik begrijp van mevrouw Van Ulzen beducht is dat zij zich hiermee vastlegt op inpassingsplannen of projectbesluiten rondom de Omgevingswet. Dat is niet wat wij uitspreken. Ik kom straks op onze rol bij het bewaken van de solidariteit tussen gemeenten. Dan is het goed dat in het coalitieakkoord staat dat het instrument van een PIP in beeld kan komen. Dat is niet wat in dit beslispunt staat. Het is goed om dat helder uit elkaar te halen.

Ik zal mijn betoog voortzetten door de moties te bespreken. De PVV heeft een motie aangekondigd over geen zonnevelden op landbouwgrond. Dat zijn voorwaarden voor de opwek die u opneemt. Deze horen thuis in de Omgevingsvisie en -verordening. Daarin zeggen wij wat de voorwaarden zijn waaronder wij zonnevelden toestaan. Daarover hebben wij informatiesessies gehad en bij de conceptontwerpomgevingsvisie hebben wij hierover met u en veel andere organisaties van gedachten gewisseld. Dat heeft zijn beslag gekregen in de ontwerpomgevingsverordening. Het gesprek over deze regels hoort daar thuis. Het lijkt mij vreemd om hier via de achterdeur daarover een uitspraak te doen, terwijl er een omgevingsverordening ter visie ligt.

De VOORZITTER: De heer Dercksen heeft een interruptie.

De heer DERCKSEN (PVV): Mijnheer de voorzitter! Dit is de voordeur. De lobbycratie waarover u spreekt is de achterdeur. Daarvan moet u zich wat minder aantrekken dan van de volksvertegenwoordiging. De volksvertegenwoordiging moet u zien als voordeur. Daarnaast zegt u dat dit moet worden opgenomen in de structuurvisie, de PRS/PRV. Dat is prima. Mijn voorstel is dat u dat doet. Deze motie is overigens in Friesland en in Gelderland met ruime meerderheden aangenomen, omdat men daar niet wil dat grote buitenlandse investeerders onze landbouwgrond opkopen.

De heer VAN ESSEN (gedeputeerde): Mijnheer de voorzitter! Veel gemeenten hebben kaders voor de opwek van zonne-energie op het land. Daar speelt deze discussie ook. Zij willen een bijdrage leveren aan de opgave van de RES. De gemeente Wijk bij Duurstede heeft daarvoor een kader ontwikkeld met een uitgebreid participatieproces. Zij stelt heel duidelijk beperkingen aan waar en onder welke voorwaarden dat mogelijk is. Ik ontraad deze motie vanwege twee redenen. Ten eerste laat de motie weinig speelruimte over voor gemeenten. Dit is niet gewenst door gemeenten. Aan de andere kant is het een

debat. In maart 2021 stelt u de Omgevingsverordening vast. Als u zegt dat u dit in de Omgevingsverordening wilt opnemen, dan is dat het moment om daarover een besluit te nemen.

De heer DERCKSEN (PVV): Mijnheer de voorzitter! De gedeputeerde noemde de casus van Wijk bij Duurstede. Kunt u mij uitleggen hoe dat procedureel loopt? Als gemeenten ergens een paar woningen willen bouwen en dat ligt in een groene contour, dan mag dat niet. Welke vrijheid heeft de gemeente dan om wel zonnepanelen in een weiland te plaatsen?

De heer VAN ESSEN (gedeputeerde): Mijnheer de voorzitter! Daarvoor gelden veel regels, zoals op het gebied van de natuur en de Nieuwe Hollandse Waterlinie in de regio Kromme Rijngebied.

De heer DERCKSEN (PVV): Mijnheer de voorzitter! Mijn vraag is wat de provincie kan en doet.

De heer VAN ESSEN (gedeputeerde): Mijnheer de voorzitter! In onze Omgevingsverordening stellen wij allerlei voorwaarden en instructieregels op het gebied van zonnevelden. Daarmee sturen wij de mogelijkheden en onmogelijkheden. Dat is onderdeel van de Omgevingsverordening. Net zo goed als wij dat doen voor andere typen ontwikkelingen, staan in de Omgevingsverordening regels voor woningbouw, bedrijventerreinen en zonnevelden. De besluitvorming hierover zal in maart 2021 plaatsvinden bij het vaststellen van de Omgevingsvisie.

De VOORZITTER: De heer Van den Dikkenberg heeft een interruptie op dit punt.

De heer VAN DEN DIKKENBERG (SGP): Mijnheer de voorzitter! De ruimtelijke structuurvisie geeft veel ruimte voor zonnevelden. Deze gedeputeerde is een groot voorvechter van de bescherming van ons landschap. Is hij het met mij eens dat wij de ontwikkelaars zoveel mogelijk naar de daken moeten jagen met de instrumenten die wij hebben, om ervoor te zorgen dat alles nog niet verkocht is voordat wij een definitieve RES hebben vastgesteld? Het charmante van de motie is dat wij ons ruimtelijk instrumentarium de uitspraak laten doen dat het hier niet gebeurt.

De heer VAN ESSEN (gedeputeerde): Mijnheer de voorzitter! Er zitten verschillen en grote overeenkomsten tussen deze drie concept-RESSen. Een grote overeenkomst, is dat alle drie regio's zeggen dat zij maximaal willen inzetten op zonnepanelen op daken van agrarische bedrijven, sporthallen en bedrijventerreinen. Vanuit het energieprogramma van de provincie ondersteunen wij dit actief, mede naar aanleiding van de motie van de SGP en het CDA. In het Kromme Rijngebied loopt het project 'New Grid on the Block' op dat vlak. Daar zijn wij volop bezig. De ambitie in alle drie regio's is om maximaal in te zetten op zonnepanelen op daken. Wij weten dat niet alle daken hiervoor geschikt zijn in relatie tot het elektriciteitsnet. Er is gekeken wat er verder nodig is als je maximaal inzet op de daken. Dan is er nog meer nodig, namelijk de opwek van wind- en zonne-energie op het land. Gemeenten hebben hierover gezegd dat zij voldoende mogelijkheden zien. Een heel aantal gemeenten heeft daarvoor zelf kaders. Als u deze motie aanneemt en vertaalt in de Omgevingsverordening, dan zet je een streep door de kaders die de gemeenten zelf ontwikkeld hebben. Dan zijn wij terug bij af als de provincie de afwegingsruimte van gemeenten op dit onderwerp bewerkt. Dat kan een keuze zijn, maar dat is niet in lijn met de manier waarop wij onze rol proberen te pakken in de Omgevingsvisie.

De VOORZITTER: De heer Van den Dikkenberg mag tot slot een interruptie plegen over dit onderwerp, want de gedeputeerde heeft nog meerdere onderwerpen te benoemen.

De heer VAN DEN DIKKENBERG (SGP): Mijnheer de voorzitter! U heeft zojuist de inspanningsverplichting van de provincie toegelicht om de biedingen mogelijk te maken. De beste inspanning met het meeste rendement, is dat wij in plaats van 'ja, mits' gaan voor 'nee, tenzij'. Dat kunt u op dit moment nog regelen in de visie, zodat de provincie via de 'nee, tenzij-houding' de kaders van de provincie prima kan inpassen als daarvoor een gedragen verzoek komt. In principe gebeurt het hier niet. Daarmee voorkom je de grootschalige speculaties en dat Chinese beleggers in Nederland zonnesubsidie gaan innen. Dat zou ik graag met u verder uitwerken om de zonneladder beter in te zetten qua ruimte in de planologische instrumenten.

De heer VAN ESSEN (gedeputeerde): Mijnheer de voorzitter! Ik ken de heer Van den Dikkenberg als een ruimhartig voorvechter van de autonomie van gemeenten en dat gemeenten op veel vlakken goed in staat zijn om zelf afwegingen en keuzes te maken. Waarom zou dat op dit vlak niet zo zijn? Waarom kunnen gemeenten niet zelf met de participatieprocessen van onderop restricties geven? Veel gemeenten doen dat. De gemeente Wijk bij Duurstede heeft gezegd dat zij ruimte wil bieden binnen bepaalde voorwaarden. Daarbij horen dit soort processen om het cowboygedrag te voorkomen. Daarbij kunnen wij elkaar helpen. In de Omgevingsverordening hebben wij daarover iets opgenomen. Laten wij de gemeenten op dat vlak in positie houden en daar niet als een schoolmeester een tik uitdelen. Gemeenten zijn daar op een goede manier mee bezig.

Ik ga door naar de motie M60 van de PVV over een referendum over de RESsen. Dat raakt aan de referendumverordening die aangeeft wanneer het mogelijk is om een referendum te houden, bijvoorbeeld dat 45.000 kiesgerechtigden daartoe een verzoek moeten hebben gedaan. Voor de concept-RESsen is dat niet aan de orde. Ik kom dadelijk op het onderdeel participatie en de relatie met de gemeenten. Deze route adviseer ik u niet.

Dan kom ik bij de motie M61 van de PVV. Deze motie is ingediend in relatie tot het activiteitenbesluit. Hierover hebben wij eerder van gedachten gewisseld. Toen heb ik gezegd dat dit momenteel door het Rijk onderzocht wordt. In het uiterste geval kan dat betekenen dat de vergunningverlening op grond van het besluit stilgelegd moet worden. Die actie ligt bij het Rijk. Laten wij dat afwachten. Dat is nog steeds ons standpunt hierin.

De motie M63 van de PVV over visualisaties voor energieprojecten. Het is een goede suggestie om visualisaties toe te passen. De provincie heeft visualisatietools ontwikkeld en deze stellen wij ter beschikking aan gemeenten, zodat zij daarvan gebruik kunnen maken bij het participatieproces. De motie vraagt om advertentieruimte te kopen in huis-aan-huisbladen en daar de foto's te plaatsen. Dat is niet onze rol en niet de juiste samenwerking met gemeenten. Wij ondersteunen het idee van visualisatie en maken daar gebruik van, maar niet op deze manier.

De motie M55 van onder andere GroenLinks gaat over het zwart verven van een wiek. U vraagt daarin om een proef te doen met de ervaringen uit Noorwegen om te kijken of wij de impact op vogels kunnen verminderen. Dat Noorse onderzoek is een langjarige studie die is uitgevoerd op het Noorse eiland Smøla. Eerst is daar de nulsituatie opgesteld door jarenlang de dode vogels te tellen bij drie witte bladen. Vervolgens is er een blad zwart geverfd en gekeken wat daarvan het effect was. Het is heel zinnig om dat ook in Nederland te doen en er wordt gekeken of er een pilot uitgevoerd kan worden. Het is wel cruciaal dat dit wordt toegepast op een plek waarvan je de nulsituatie weet, dus waar een molen staat met drie witte bladen. Dat geldt voor de meeste molens in Nederland. Het is het meest logisch om dat te doen op een locatie waar de impact op vogels substantieel is. Er wordt gekeken of er een pilot gedaan kan worden in de Eemshaven. Dat lijkt een logische locatie. De intentie van de motie om dit in Nederland te onderzoeken ondersteunen wij volledig. Het is daarbij de vraag of de provincie Utrecht hiervoor de meest logische locatie is. Vandaar dat ik deze motie toch ontraad.

De VOORZITTER: De heer Bart heeft een interruptie.

De heer BART (GroenLinks): Mijnheer de voorzitter! Ik begrijp dat de gedeputeerde mij verteld dat je niet altijd kunt krijgen wat je graag wilt. Ik begrijp de logica van zijn antwoord. Zou de gedeputeerde ons dan wel kunnen informeren over de pilot in de Eemshaven of andere initiatieven die wij kunnen ontplooiën om vogelsterfte te beperken bij de duurzame opwek van windenergie in de provincie Utrecht?

De heer VAN ESSEN (gedeputeerde): Mijnheer de voorzitter! Deze Noorse casus en een mogelijke test daarvan in Nederland kan ik onder de aandacht brengen, bijvoorbeeld in een IPO-commissie of in de ambtelijke lijn. Daarbij zal ik de oproep doen om te kijken waar wij dat in Nederland het beste kunnen uitvoeren. De resultaten daarvan zal ik aan u terugkoppelen.

De VOORZITTER: De heer Dercksen heeft een interruptie.

De heer DERCKSEN (PVV): Mijnheer de voorzitter! Ik heb de stukken gelezen die ten grondslag liggen aan windpark Goyerbrug. In die stukken staat dat tal van dieren die op de Rode Lijst staan daar allemaal de dood vinden. Waarom zouden wij naar een andere provincie moeten als alle beesten hier de dood vinden bij de windmolens?

De heer VAN ESSEN (gedeputeerde): Mijnheer de voorzitter! Het gaat erom dat wij de nulsituatie weten. Windpark Goyerbrug staat er nog niet. Als je het effect van deze maatregel in beeld wilt krijgen, dan is dat minder handig. Je zou de wiek dan later weer wit moeten verven om het verschil te meten. Het is bekend dat in Eemshaven gekeken wordt of daar een pilot gedaan kan worden. Ons advies is om daarbij aangehaakt te blijven en op basis daarvan te kijken wat het effect is van een zwarte wiek. Dat lijkt ons logischer dan dat wij dat in de provincie zelf ook gaan doen. Nogmaals, ik zal dit in IPO-verband aan de orde stellen en wat daaruit komt hier terugkoppelen. Die toezegging heb ik zojuist gedaan.

De heer DERCKSEN (PVV): Mijnheer de voorzitter! Het is toch voor ons en de inwoners van Utrecht buitengewoon interessante informatie wat daar gebeurt bij de molens. Willen wij niet weten hoeveel dieren daar de dood vinden? Overigens zijn de wieken niet wit, maar een speciaal soort grijs waardoor zij minder zouden opvallen in het landschap. Ik pleit voor een meting in Utrecht.

De heer VAN ESSEN (gedeputeerde): Mijnheer de voorzitter! Voor de effecten van windmolens op de natuur en op soorten, moeten windmolens voldoen aan de Wet natuurbescherming. Bij Goyerbrug worden analyses gedaan van de potentiële impact op vogels. Daarvoor is zeker aandacht. Deze motie geeft aan dat er een innovatie is die potentieel interessant is. Dat delen wij. De vraag in de motie is of wij dat kunnen testen. Dat delen wij ook. De vraag is alleen of het handig is om dat in Utrecht te doen of elders in Nederland. Daarvan zeg ik dat wij dat in IPO-verband bekijken. Er wordt al gekeken om dat elders te doen. Het is wellicht logisch om daarbij aan te sluiten.

Ik kom bij de motie M59 van het FvD over het omarmen van CO₂-arme energie. Deze motie zegt dat wij melding maken bij het kabinet dat de provincie Utrecht open staat voor andere vormen van energieopwekkingen dan zonne- en windenergie. Dat is wel een open deur, want uiteraard staan wij open voor andere vormen van duurzame energie dan zon en wind. Sterker nog, wij zijn daar hard mee bezig. Wij zijn bezig met geothermie. Wij kijken naar warmte- en koudeopslag, aquathermie en eventueel groen gas. Wij zijn breed aan het kijken hoe andere vormen van duurzame energie een plek kunnen krijgen. Om bij het kabinet aan te kloppen en te zeggen dat wij iets willen met geothermie lijkt ons overbodig, omdat wij hier al mee bezig zijn. Ik kan mij voorstellen dat u met name kernenergie bedoelt, maar daarvoor is een andere motie ingediend. Als dat het signaal is wat u wilt geven, dan is het goed om duidelijk te zijn. Het dictum van de motie is overbodig. Dit is een overbodig signaal om aan het kabinet en alle anderen te geven, want wij zijn hier al mee bezig.

Mevrouw VAN ULZEN (VVD): Mijnheer de voorzitter! Begrijp ik het goed dat het college bezig is om het hele palet, inclusief kernenergie, interprovinciaal met elkaar te bespreken? Dan heb ik nog een andere vraag. Wilt u bij de gemeenten in onze provincie een rondgang maken om te vragen hoe men staat tegenover kernenergie en andere vormen van energieopwekking?

De heer VAN ESSEN (gedeputeerde): Mijnheer de voorzitter! Dat is wat in de motie M58 gevraagd wordt. In deze motie spreken de Staten uit dat kernenergie een schone en regelbare bron kan zijn. Dat is een oordeel van de Staten. Als u die uitspraak wilt doen, dan moet u daarin een eigen afweging maken. Het dictum luidt: "in navolging van de motie aangenomen door de Tweede Kamer en het gesprek dat naar aanleiding van die motie gaat plaatsvinden bij de gemeenten te inventariseren onder welke voorwaarden er belangstelling is om kernenergie onderdeel te maken van de langetermijnenergiemix en hierover terug te koppelen naar de Staten." Met de RES hebben wij een duidelijke opdracht, namelijk bijdragen aan de 35 TWh met zon en wind op het land. In dat kader is de motie verwarrend. Als u

zegt: inventariseer of gemeenten interesse hebben in kernenergie, eventueel op hun eigen grondgebied, en koppel dat terug naar het kabinet, dan weet ik niet of dat toegevoegde waarde heeft, maar ik laat het oordeel over deze motie bij de Staten. U moet bekijken of u dat signaal wilt geven. Als u daartoe besluit, dan zal het college dat uitvoeren.

De VOORZITTER: De heer Fiscalini heeft een interruptie.

De heer FISCALINI (FvD): Mijnheer de voorzitter! Hoorde ik de gedeputeerde zeggen dat wij de opgave van 35 TWh alleen moeten voldoen met zonne- en windenergie?

De heer VAN ESSEN (gedeputeerde): Mijnheer de voorzitter! Tot 2030 is de opgave om energie grootschalig op te wekken via de zon en de wind. Kleinschalige opwek door zon op het dak valt daarbuiten. Het is niet dat dit niet belangrijk is, maar valt in het vakje van 7 TWh dat moet bijdragen aan de verduurzaming van de elektriciteitsopwekking.

Een aantal van u vraagt naar het ambitieniveau van de RESsen. Wat ik hierover ga zeggen is tweeledig. Aan de ene kant ligt er een serieus bod waarmee de provincie een stevige bijdrage levert. Wij hebben Ecorys en TNO dit laten doorrekenen. In de informatiesessie in mei bent u hierover geïnformeerd in relatie tot de RESsen. Dat liet zien dat iets meer dan de helft van het elektriciteitsgebruik in onze provincie in 2030 duurzaam wordt opgewekt. Voor elektriciteit is dat best fors. Landelijk is dat nog wat meer, ongeveer 70% in 2030 door de uitvoering van het Klimaatakkoord. Dat heeft te maken met wind op zee, wat een groot deel is van de landelijke energieopwek. In dat licht bezien, was de conclusie van Ecorys dat deze boden passend zijn. Uiteindelijk is dat een politiek oordeel dat wij moeten vullen.

Het feit dat de regio's en de gemeenten dit een passend bod vinden waaraan zij zich committeren, verdient ondersteuning. Zeker, omdat wij zien dat onze ambities en de ambities van het Klimaatakkoord zeer uitdagend zijn. Alles wat wij hiervan afhalen maakt dat deze ambities nog verder uit het beeld verdwijnen. De drie regio's hebben zelf ambities gesteld. Voor de regio's U16 en Amersfoort is dat 49% en voor de regio Foodvalley 55% CO₂-reductie in 2030. De regio's concluderen dat zij dit nodig hebben op het gebied van elektriciteit om in de buurt te komen van de eigen doelstellingen. Dat is de afweging waarom wij denken dat dit een ambitieus en haalbaar passend bod is voor alle drie de regio's.

Dan kom ik bij het onderwerp dat velen van u terecht hebben aangestipt, namelijk participatie. Het is goed om aan te geven dat de regio's hier zelf mee bezig zijn. In de ene regio is dat sneller en voortvarender opgepakt in dit voorjaar dan in de andere regio. De regio Foodvalley heeft in de opzet van dit proces veel aandacht voor participatie. Bij de andere twee regio's is dit in de steigers gezet, maar net iets later dan in Foodvalley. Je ziet wel dat bijna alle gemeenten bezig zijn om een proces hiervoor op te tuigen. Een heel aantal gemeenten heeft hierin al concrete stappen gezet of al in uitvoering. Participatie is een belangrijk onderdeel, maar de gemeente is het eerste aanspreekpunt voor inwoners en staat daarvoor primair aan de lat. Dat betekent niet dat de provincie stil zit, integendeel. Wij denken nadrukkelijk mee en ondersteunen de regionale participatieprocessen. Waar mogelijk ondersteunen wij gemeenten middels een visualisatietool en op andere manieren. Het kan soms goed zijn om over gemeentegrenzen heen te kijken. Er is een aantal denkrichtingen langs infrastructuur. Dat beslaat al snel meerdere gemeenten. Er zijn ook meerdere gemeenten die bij de provincie aankloppen en vragen of wij gemeenteverstijgend kunnen adviseren en ondersteunen bij de participatie en de verdere planvorming. Die handschoen pakken wij op.

De provincie brengt samen met het Rijk in kaart wat de mogelijkheden zijn om lokaal eigenaarschap te bevorderen. Dat is niet iets wat tussen vandaag en de RES 1.0 voor alle locaties geregeld hoeft te zijn, maar het is wel zaak dat gemeenten weten hoe dat moet als zij de komende tijd met concrete initiatieven komen. Wij zullen hen daarover tijdig adviseren.

De VOORZITTER: Mevrouw Poppe heeft een interruptie.

Mevrouw POPPE (SP): Mijnheer de voorzitter! U zegt dat participatie hoog in het vaandel staat en dat veel gemeenten daar iets aan doen. Wat vindt u van een paar computerspelletjes op het internet? Mijn buurmeisjes spelen hele middagen die spelletjes, maar dat is niet de reden waarom de gemeente deze spelletjes op het internet heeft geplaatst. In Kazachstan, Groningen en België kan men deze spelletjes spelen. Als de gemeente telt hoeveel mensen dit spelen en zij concluderen dat er draagvlak is voor een windmolen, dan weet ik niet wat de bedoeling daarvan is. Dat vind ik een rare vorm van participeren. Energiecollectieven zijn prima. Als wij echter de regering mogen geloven dan moet je belasting gaan betalen als je stroom gaat terug leveren aan het energienet.

De VOORZITTER: Mevrouw Van Ulzen heeft een interruptie op hetzelfde punt.

Mevrouw VAN ULZEN (VVD): Mijnheer de voorzitter! Ik heb een korte toelichting op de woorden van mevrouw Poppe. Ik heb begrepen dat het een vorm van participatie is om mensen windmolens en zonnepanelen in een bepaalde gemeente een plek te laten geven. Ik hoorde de zorg dat iedereen alles daarheen schuift waar niemand woont. Die mensen konden niet meedoen aan het spelletje, omdat zij met zo weinig waren. Dat is het soort participatie waarover wij zorgen hebben, want dan ontstaat er een probleem bij de grenzen.

De heer VAN ESSEN (gedeputeerde): Mijnheer de voorzitter! De vraag van mevrouw Poppe en mevrouw Van Ulzen is of een computerspelletje een goede vorm van participatie is. Ik ken de tool niet, maar ik kan mij voorstellen dat dit een manier kan zijn om mensen erbij te betrekken. Als dit alles is, dan lijkt mij dat geen zorgvuldige participatie. Ik ken de casus onvoldoende, dus ik zal niet te diep ingaan op het spelletje dat wellicht niet de volwaardige wijze van participatie is.

De VOORZITTER: De heer Fiscalini heeft een interruptie.

De heer FISCALINI (FvD): Mijnheer de voorzitter! Kan de gedeputeerde precies vertellen waar de zonnepanelen komen per gemeente. Dit gaat over participatie. Hoe kunnen mensen ergens een mening over hebben als zij niet weten wat precies waar komt?

De heer VAN ESSEN (gedeputeerde): Mijnheer de voorzitter! Dit is een goede vraag van de heer Fiscalini. Ga je met de vage vraag naar inwoners dat je zonnepanelen en windmolens wilt plaatsen, maar nog niet weet waar. Dan zeggen de inwoners dat het heel abstract is en de gemeente terug moet komen als het concreter is. Aan de andere kant: als het concreter is, dan hadden inwoners graag aan tafel gezeten bij het kiezen van de locaties. Dat is complex. Voldoende concreetheid is belangrijk. Het is daarom niet zo vreemd dat een aantal gemeenten het nog niet zo zinvol vond om het met heel de samenleving te bespreken. Zodra het concreter wordt, is dat wel aan de orde. Sterker nog, van alle gemeenten verwachten wij dat zij concrete zoeklocaties en zoekgebieden benoemen. Daarom ben ik blij dat veel gemeenten die handschoen oppakken en het gesprek daarover met de inwoners voeren. Dat is de fase waarin inwoners betrokken worden bij de locatiekeuze. Is dat langs infrastructuur, op bedrijventerreinen en andere grote landschaplijnen, zoals in de concept-RESsen staat? Of denken de inwoners daar heel anders over? Ik heb de indruk dat de inwoners dat soort uitgangspunten voor een groot deel kunnen volgen. In deze periode is dit gesprek in veel gemeenten gaande.

U heeft allerlei reacties gekregen en vraagt zich af wat er gebeurt op het gebied van participatie. De gemeente Leusden had een ambitieus onderdeel van de concept-RES van de regio Amersfoort. Zij heeft in de zomer een uitgebreid participatieproces doorlopen. Zij heeft bijvoorbeeld met Defensie gekeken naar de mogelijkheden en onmogelijkheden. De conclusie daaruit is dat de plannen moeten worden aangepast. Andere organisatie hebben daarover zaken meegegeven. Dit laat zien dat het niet in beton gegoten is, maar dat wij met elkaar kijken dat de uitkomst een plek krijgt en meegewogen wordt. Dat betekent dat je naar andere locaties moet kijken. Daartoe doen wij de oproep naar alle gemeenten in de regio. Dat is de rol van de provincie, in lijn met hoe de heer Boswijk deze rol typeerde.

Velen van u vestigden de aandacht op de rol van de provincie in dit hele proces. U noemde de grenszaken, wanneer gemeenten de windmolens en zonnepanelen naar de grens met de burenschuiven. Als

dat in goed overleg met de buren gebeurt, dan is dat prima. Dat is cruciaal. Het is een van de kernrollen van de provincie in de regionale processen. Het is niet voor niks een regionale energiestrategie. Dat is meer dan 16, 7 of 8 lokale energiestrategieën met een nietje erdoorheen. Het proces waar wij in zitten is aan de ene kant lokaal: met inwoners moeten locaties onderzocht worden. Aan de andere kant kijken wij op regionale schaal of dit leidt tot een samenhangend verhaal en of het past op het elektriciteitsnet. Als het enorm versplintert in kleine projecten, dan wordt het heel duur en ingewikkeld om het op het net aan te sluiten. Daarom is het zo goed dat de netbeheerders direct aan tafel zitten. Het borgen van die samenhang is een belangrijke rol van de provincie. Daarom dagen wij gemeenten uit om vroegtijdig denkrichtingen met ons te delen, zodat wij vroegtijdig kunnen meedenken.

De VOORZITTER: De heer De Droog heeft een interruptie.

De heer DE DROOG (D66): Mijnheer de voorzitter! Dat klinkt als een zorgvuldig en verstandig proces.

De heer VAN ESSEN (gedeputeerde): Mijnheer de voorzitter! Het is tevens een complex proces. Wij zitten midden in de fase om tot een RES 1.0 te komen. Dank voor deze typering van de heer De Droog. Wij proberen dit zorgvuldig te doen, maar het is complex. Dat is wat ik zeker wil aangeven. Wij moedigen gemeenten aan om voor kansrijke locaties processen te starten. Op het moment dat wij het gevoel hebben dat gemeenten hun rol onvoldoende pakken, dan staan wij niet meteen klaar met een PIP. Wel zal ik een wethouder bellen om te vragen wat er speelt. Dat is een rol die gemeenten van ons verwachten en die wij moeten pakken.

De heer De Droog noemde dat monitoring belangrijk is en vraagt of ik de druk hierop wil houden. Dat ga ik zeker doen. Bij de begroting komen wij te spreken over de indicatoren. Daarbij is dit een onderwerp. Het eindrapport van Ecorys en TNO krijgt u nog en uiteraard zal ik daarbij aangeven hoe wij opvolging zullen geven aan de monitoring.

De VOORZITTER: De heer De Droog heeft een interruptie.

De heer DE DROOG (D66): Mijnheer de voorzitter! De monitoring zie ik op een adaptieve wijze. Het is iets waarover wij het debat kunnen blijven voeren om te zorgen dat wij de doelstelling blijven bereiken. Dan wordt de monitoring functioneel.

De heer VAN ESSEN (gedeputeerde): Mijnheer de voorzitter! Dat is zeker waar. Het is een groeimodel en iets waarvan wij moeten leren.

Dan kom ik bij de suggestie van D66 om de PARK te laten volgen waar ruimtelijke spanning zit en te kijken wat goed werkt. Welke combinatie van functies in de praktijk werken wel en welke werken niet. Ik kan geen opdracht geven aan de PARK, want het is een onafhankelijke adviseur. Wel kan ik toezeggen dat ik dit aankaart en samen ga kijken hoe hij dit in zijn werkprogramma kan opnemen.

Dan kom ik bij het onderwerp energiebesparing. Velen van u hebben terecht het belang van energiebesparing benadrukt en gevraagd wat de provincie daaraan doet. Dat is een integraal onderdeel van ons programma energietransitie. Ik ga niet het hele programma opnieuw met u doorlopen. Voor energiebesparing door bedrijven zijn wij mensen aan het opleiden bij de RUD en de ODRU om te zorgen dat zij die rol kunnen pakken. Bij gemeenten kijken wij of zij hierin een rol kunnen pakken, want zij zijn ook opdrachtgevers. Wat daarover in het programmaplan staat, wordt momenteel opgepakt. Hetzelfde geldt voor zorginstellingen. In de begroting staat op hoofdlijnen op al deze onderdelen wat wij gaan doen. Wij zijn bij meerdere zorginstellingen langs geweest en het is inspirerend om te zien wat daar gebeurt.

De VOORZITTER: Mevrouw Poppe heeft een interruptie.

Mevrouw POPPE (SP): Mijnheer de voorzitter! Zijn er plannen voor sociale woningen? De slecht geïsoleerde sociale huurwoningen zijn de huizen die de meeste energie gebruiken en deze mensen beta-

len de meeste energiebelasting. Hiervan hebben veel woningen het energielabel D, E en nog slechter. Wat gaan wij daaraan doen?

De heer VAN ESSEN (gedeputeerde): Mijnheer de voorzitter! Dat is zeker een belangrijk aandachtspunt. Het is wel een traject dat wij samen met gemeenten doorlopen, want gemeenten zitten daar dicht bij. Als u een concreter antwoord wil, dan zal ik op een ander moment daarop terugkomen.

Een aantal van u vroeg aandacht voor 50% lokaal eigendom. Er zijn meerdere manieren waarop wij daarmee bezig zijn. Wij helpen energiecoöperaties via een ontwikkelbureau, zodat zij expertise en professionalisering kunnen ontwikkelen. Het versterken van energiecoöperaties kan bijdragen aan de 50% eigendom. Het onderwerp inclusief is een thema bij het ontwikkelen van de energiecoöperaties. Wij trainen projectleiders van energiecoöperaties, mede gericht op het inclusief ontwikkelen. Er komt een ontwikkelfonds om energiecoöperaties te ondersteunen samen met het Rijk en andere provincies. Ik noemde al hoe je de 50% eigendom in concrete projecten kunt borgen. Wij trekken samen op met het ministerie van EZK om te kijken wat daarvoor goede methodieken zijn, zodat wij gemeenten op weg kunnen helpen.

Vorige week stond een informatiesessie gepland over onze aanpak, met name rond de warmtetransitie. Daarover komt een aparte informatiesessie. Dat is een belangrijk onderdeel van de begroting van volgend jaar, waarmee wij aan de haalbaarheid en betaalbaarheid voor woningen en de warmtetransitie van woningen een bijdrage leveren. Dit is een pioniersrol ten opzichte van veel andere provincies. Wij komen elkaar hierover nog uitgebreid te spreken.

De VOORZITTER: De heer De Harder heeft een interruptie.

De heer DE HARDER (ChristenUnie): Mijnheer de voorzitter! Ik snap dat ons debat uitnodigt tot een brede beschouwing. Ons verzoek is de 50% eigendom en de energiebesparing vooral in de RESsen een plek te geven, al zij het maar in een eerste doelstelling of tekstueel, in opmaat naar een doelstelling in volgende versies. Kan de gedeputeerde hierop reflecteren?

De heer VAN ESSEN (gedeputeerde): Mijnheer de voorzitter! Het is een terecht aandachtspunt. Laten wij het zo afspreken dat wij het in de RESsen zullen benoemen als aandachtspunt dat u aan mij meegeeft en dat wij er waarde aan hechten dat dit voldoende zichtbaar terugkomt in de RES 1.0.

De VOORZITTER: De heer Bart heeft nog een interruptie.

De heer BART (GroenLinks): Mijnheer de voorzitter! Ik kan mij aansluiten bij de opmerking van de heer De Harder, los van het 50% lokaal eigendom en de inclusieve transitie. Bij het lokaal eigendom moet er specifiek aandacht zijn voor de groepen met een lager inkomen. Dat geldt niet alleen voor ons eigen programma, maar juist in de concrete projecten. Kan dit meegenomen worden?

De heer VAN ESSEN (gedeputeerde): Mijnheer de voorzitter! Het gevaar is dat wij gaan uitwerken wat hierover in de RES wordt afgesproken. Het onderwerp is helder. Aan de ene kant zegt u dat er sprake moet zijn van 50% lokaal eigendom. Aan de andere kant moeten daarbij niet alleen de mensen met een dikke portemonnee eigenaar worden. Mensen met een kleine portemonnee moeten daar tevens van kunnen meeprofiten. Dat is de manier waarop ik dit zal inbrengen in de RESsen. Nogmaals, de uitwerking hiervan zit voor een deel in de uiteindelijke projecten. Het is wel goed om daarover in regionaal verband afspraken te maken.

De VOORZITTER: Mevrouw Van Ulzen heeft een interruptie op hetzelfde punt.

Mevrouw VAN ULZEN (VVD): Mijnheer de voorzitter! Ik dacht dat wij de toezegging hadden gekregen om in een aparte sessie met de gedeputeerde te spreken over de betaalbaarheid, waaronder over het lokaal eigendom en hoe wij dat kunnen vormgeven. Ik ben verbaasd dat dit als onderwerp geïncor-

poreerd wordt in de RESsen, waar ik op een aantal andere zaken steeds te horen krijg dat het hier niet thuis hoort. Dit hoort niet bij de hoogte van de boden.

De heer VAN ESSEN (gedeputeerde): Mijnheer de voorzitter! Dat klopt. In een van de concept-RESsen staat hierover iets expliciet genoemd. In de andere twee is dat wat minder expliciet. Het is wel een onderwerp dat in alle drie regio's leeft en waarvan alle gemeenten het belang inzien. Als u mij dingen meegeeft om in te brengen in de fase naar de RES 1.0, dan is dit daarvoor het moment. Mevrouw Van Ulzen vraagt tevens hoe het zit met de brede betaalbaarheid en inclusiviteit. Er komt een aparte informatiesessie over de aanpak daarvoor.

De VOORZITTER: Ik zie dat u elkaar begrijpt. De heer Van Essen gaat een laatste vraag beantwoorden.

De heer VAN ESSEN (gedeputeerde): Mijnheer de voorzitter! De heer Dercksen heeft een vraag gesteld over de uitspraak van de minister. De minister heeft onlangs in het journaal gezegd dat wij wellicht liever windenergie opwekken op de zee dan op het land. Het is niet zo dat daarmee het beleid van het kabinet veranderd is. Ik ben daarvoor benaderd door wethouders die vragen of wij te maken hebben met een koerswijziging. Vanuit het IPO-verband en het NPRS is hierover contact gezocht. Dit kunnen wij zien als een verspreking. De minister heeft geprobeerd de voorkeursvolgordes zoals deze in de NOVI staan genoemd kort samen te vatten. Het is niet zo dat het een gaat wachten op het ander. Dit staat helder omschreven in de NOVI. Zijn samenvatting is wat ongelukkig overgekomen.

De VOORZITTER: Dank u wel voor uw beantwoording. Wij zijn toegekomen aan de tweede termijn. Ik kijk naar de klok. Ik heb de kok gevraagd om het eten warm te houden tot 19.00 uur. Als wij dat kunnen redden, dan bent u in staat om wat te eten en daarna een plek te zoeken die u het beste lijkt om de digitale vergadering om 21.00 uur bij te wonen. Is dat een goede afspraak? Ik maak nog een rondje voor de tweede termijn. Probeer u te beperken, zodat wij binnen de tijd blijven. Het woord is aan de heer Bart.

De heer BART (GroenLinks): Mijnheer de voorzitter! Het is wel eens anders geweest, maar het college was veel korter van stof dan de Staten. Daarvoor een groot compliment. Al lag dat helaas dit keer aan onszelf. Ik zal proberen om het in mijn tweede termijn relatief kort te houden. Allereerst ben ik blij te horen dat meer mensen zich zorgen maken over een groene, rechtvaardige en sociale transitie. Ik heb partijen vanaf de SP tot aan het CDA hierover gehoord. Het CDA had het tijdens de algemene politieke beschouwingen over de coöperatieve samenleving. Laten wij vooral beginnen met de energiecoöperaties. Ik ben blij met de toezeggingen van de gedeputeerde op dit punt.

Wij snappen de overweging bij de motie die wij hebben ingediend samen met de PvdD, CDA en PvdA. Wij kunnen leven met de toezegging dat dit onderzoek ingebracht kan worden als een suggestie bij meer geschikte locaties. Wij denken daarbij zowel aan IPO-verband als aan ambtelijk richting gemeenten. Wij zouden het fijn vinden om daarover geïnformeerd te worden, inclusief andere mogelijke maatregelen die wij kunnen nemen op het gebied van vogelsterfte bij duurzame opwek.

De VOORZITTER: Het woord is aan mevrouw Van Ulzen.

Mevrouw VAN ULZEN (VVD): Mijnheer de voorzitter! Ik kan mij vergissen, maar ik heb het antwoord op de motie M57 niet goed begrepen of gehoord. Wij vinden dit zeer belangrijk in relatie tot een hoop andere zaken.

Heb ik de toezegging van de gedeputeerde gehoord dat hij de Utrechtse gemeenten gaat langslopen om te vragen hoe zij op de lange termijn staan tegenover het meenemen van kernenergie en alle andere soorten van CO₂-arme energieopwekking. Dit gaat nadrukkelijk niet over 2030.

De VOORZITTER: Het woord is aan de heer Fiscalini.

De heer FISCALINI (FvD): Mijnheer de voorzitter! Het FvD heeft geen inbreng in de tweede termijn. Wel ga ik samen met de PvdD een motie indienen over het niet bouwen van windmolens in migratieroutes en Natura 2000-gebieden.

Motie M64 (FvD, PvdD): vogelversnipperaar

Provinciale Staten van Utrecht, in vergadering bijeen op woensdag 30 september 2020;

constaterende dat:

de Vogelbescherming vindt dat windmolens uit voorzorg niet geplaatst mogen worden in de belangrijkste vogelgebieden en hun directe omgeving. Het gaat daarbij onder andere om locaties op belangrijke migratieroutes, Natura 2000-gebieden, weidevogelgebieden en alle andere belangrijke vogelgebieden (Important Bird Area's). In de overgebleven gebieden zouden windmolens geplaatst kunnen worden, mits er geen belangrijke negatieve effecten op vogelpopulaties te verwachten zijn.

overwegende dat:

we rekening moeten houden met alle levende wezens in onze provincie. En windturbines niet bijdragen aan de stand van de vogelpopulatie;

spreken als Provinciale Staten uit:

- *dat windmolens geen plaats hebben op plekken met voor vogels belangrijke migratieroutes, Natura 2000-gebieden, weidevogelgebieden en alle andere belangrijke vogelgebieden (Important Bird Area's) in de provincie Utrecht;*
- *dat een prioritering van GS belangrijk is over waar windmolens wel en niet mogen worden gebouwd.*

En gaan over tot de orde van de dag.

De VOORZITTER: De motie wordt toegevoegd aan het statensysteem en maakt deel uit van de beraadslaging. Het woord is aan de heer Boswijk.

De heer BOSWIJK (CDA): Mijnheer de voorzitter! Allereerst dank aan de gedeputeerde en alle ambtenaren voor al het verzette werk en de antwoorden die zojuist zijn gegeven. Het is een gammel en kwetsbaar proces en wij gaan zien hoe het gaat lopen. Wij hebben er vertrouwen in. Succes daarmee.

De VOORZITTER: Het woord is aan de heer De Droog.

De heer DE DROOG (D66): Mijnheer de voorzitter! D66 kan zich aansluiten bij de vorige sprekers. Het is een goed verhaal waarmee wij aan de slag kunnen. Wij kijken uit naar de verdere uitwerking hiervan.

De VOORZITTER: Het woord is aan mevrouw Lejeune.

Mevrouw LEJEUNE (PvdA): Mijnheer de voorzitter! Wij hebben genoeg gewisseld. Morgenavond heb ik een etentje met een dierbare vriendin en ik hoop dat het door kan gaan.

De VOORZITTER: Het woord is aan de heer De Harder.

De heer DE HARDER (ChristenUnie): Mijnheer de voorzitter! De ChristenUnie bedankt de gedeputeerde voor de beantwoording en de toezeggingen op twee hele specifieke punten in wat hij gaat meenemen naar de RES-tafels. Wij zien hiervan graag het resultaat.

De heer DERCKSEN (PVV): Mijnheer de voorzitter! Het dictum van de motie M60 over een referendum wordt aangepast. In het dictum kom te staan dat het referendum plaatsvindt na een informerende publiekscampagne. Dan doen de collega's van het FvD ook mee.

Motie M60a (PVV): referendum over de RES-en

Provinciale Staten van Utrecht, in vergadering bijeen op 23 september 2020, ter bespreking van de regionale energie strategieën; constaterende:

- dat de voorstellen van de Regionale Energiestrategieën ongekend grote impact zullen hebben op het landschap en de leefomgeving;
- dat in geen enkel verkiezingsprogramma een dergelijk gedetailleerd voorstel is gedaan;
- dat het van belang is de bevolking een stem te geven in het proces dat hun leven ingrijpend gaat beïnvloeden.

dragen het college van Gedeputeerde Staten op:

om na een voorlichtende publiekscampagne over RES-sen via een referendum de bevolking te raadplegen en waarbij vooraf wordt aangegeven dat GS zich zal committeren aan het daaruit voortvloeiende advies van de bevolking.

En gaat over tot de orde van de dag.

Het vreemde doet zich voor dat de gedeputeerde zegt dat de provincie de gemeenten tegenwerkt als wij verbieden om zonnenvelden te plaatsen op landbouwgronden. Dat staat haaks op wat in het coalitieakkoord staat, want daar zegt u dat wij komen met een provinciaal inpassingsplan als de gemeenten niet meewerken. Ik moest aan een oude voorzitter van Feyenoord denken die ooit zei: "Waar staat geschreven dat ik consequent moet zijn." Dat is niet alleen hier van toepassing, maar ook op de opmerking: "Wij houden zo van een mooi en open landschap." Als reclameborden twee centimeter te groot zijn, dan gaan wij handhaven. Verder plannen wij de provincie vol met windmolens van 235 meter hoog. Ik ga niet over de geloofwaardigheid van uitspraken, maar kan de gedeputeerde hier nog iets over zeggen?

Cothen is het voorbeeld van hoe het zal lopen in de provincie. Mensen zijn namelijk helemaal niet bezig met windmolens en zonnenvelden. Zij zijn blij dat zij een baan hebben, dat zij aan het einde van de week naar de supermarkt gaan en of zij de energierekening nog kunnen betalen. Op het moment dat de gemeente komt met een plan om een akker vol te plaatsen met zonnepanelen raakt iedereen in paniek. Heel Cothen is tegen de zonnepanelen, op een verdwaalde GroenLinks-kiezer na. De gemeenteraad is voor de zonnepanelen, want deze is net heringedeeld door D66'ers om de democratie wat verder uit te hollen. De inwoners krijgen de zonnenvelden in hun maag gesplitst. Zo zal het gaan en degene die hier voor stemmen zijn daarvoor verantwoordelijk.

De heer DE DROOG (D66): Alle raadsleden van D66 in Cothen waren voor deze zonnenvelden. Dat is echter maar een persoon.

De heer DERCKSEN (PVV): Mijnheer de voorzitter! Via de mail heb ik een motie ingediend bij de griffie over het meten van dode vogels en dieren bij windmolens in de provincie Utrecht.

Motie M65 (PVV): nul-meting dierenleed windmolens

Provinciale Staten van Utrecht, in vergadering bijeen op 23 september 2020, ter bespreking van de RES;

constaterende:

- dat de RES het mogelijk gaat maken om vele windmolens in de provincie Utrecht te plaatsen;
- dat reeds door de draaiende wieken van de bestaande windmolens dieren worden gedood, gewond raken of worden verjaagd;
- dat bij de vergunningverlening wel een inschatting wordt gemaakt hoeveel dieren er worden gedood, maar er niet bekend is wat dit nu feitelijk heeft gedaan met dierenpopulaties;

dragen GS op:

door een onafhankelijke partij een onderzoek te laten uitvoeren over de impact van bestaande windmolens in de provincie Utrecht op (al dan niet op de rode lijst staande / beschermde) dieren, waaronder het vaststellen hoeveel dieren er worden gedood.

En gaan over tot de orde van de dag.

De VOORZITTER: De motie M60 wordt ingetrokken en vervangen door de motie M60a. De moties M60a en M65 worden toegevoegd aan het statensysteem en maken deel uit van de beraadslaging. Het woord is aan mevrouw Keller.

Mevrouw KELLER (PvdD): Mijnheer de voorzitter! Kan de gedeputeerde nog reageren op onze vraag over de zeven windturbines op een aangrenzend terrein bij de Leuserheide langs de A28 en het spoor Amersfoort-Utrecht? Daar zou een onderzoek naar gedaan worden. Wanneer verwacht de gedeputeerde de resultaten van dit onderzoek? Kan de gedeputeerde toezeggen dat het voornemen van grootschalige energieopwekking op de Leuserheide niet ter sprake komt voordat alle alternatieven zijn uitgeput? Gaat het college in gesprek met natuur- en andere belangenorganisaties in gesprek over de natuur?

De PvdD-fractie zal voor dit statenvoorstel stemmen, want het is belangrijk dat wij aan de slag gaan. Hierbij maak ik de belangrijke kanttekening dat het veel te weinig is. Wij moeten extra gaan leveren om het coalitiedoel om energieneutraal te zijn 2040 te halen.

Mevrouw POPPE (SP): Mijnheer de voorzitter! De SP zal tegen de moties M58 en M59 stemmen, omdat deze partijen eigenlijk het lef moeten hebben om een kerncentrale in Utrecht voor te stellen. De SP is alleen voor een referendum wanneer dit uit de bevolking komt en niet als het door de Staten worden opgelegd. Verder beraden wij ons nog over het voorstel.

De VOORZITTER: Ik meen begrepen te hebben van de heer Dercksen dat het dictum op dat punt is aangepast.

De heer DERCKSEN (PVV): Mijnheer de voorzitter! Er is slechts aan het dictum toegevoegd dat er een voorlichtingscampagne bij het referendum hoort.

De VOORZITTER: Het woord is aan de heer Van den Dikkenberg.

De heer VAN DEN DIKKENBERG (SGP): Mijnheer de voorzitter! Dank u wel voor de goede beantwoording met helaas een tegenvallende inhoud. Met name op het inzetten van de provinciale tools om ervoor te zorgen dat onze landschappen niet worden opgekocht door buitenlandse investeerders, vind ik tegenvallen. Richting de RES 1.0 en de verdere uitwerking geef ik de gedeputeerde mee om daar een extra schepje bovenop te doen. De gedeputeerde is immers de beschermheer van het Utrechts landschap. Die titel kan ik hem informeel toekennen. Vanavond komen wij met een stemverklaring.

De VOORZITTER: Het woord is aan mevrouw Hoek.

Mevrouw HOEK (50Plus): Mijnheer de voorzitter! Het bescherming van ons landschap vind ik erg belangrijk. Het wordt al door velerlei zaken verpest, zoals de snelwegen. Zo verliezen wij steeds meer natuur.

Deze middag heb ik als een zeer leerzame middag ervaren om in zijn totaliteit te vernemen wat ieders standpunten zijn. Veel zaken blijven hangen. In het vervolg van het traject kunnen wij daar verder over nadenken. Mijn complimenten voor het geduld van de gedeputeerde. Hij was de hele ochtend actief en heeft alle vragen beantwoord. Mijn complimenten voor zijn houding. Die was erg positief, al heb ik niet alles gehoord wat ik zou willen horen.

De VOORZITTER: Het woord is aan gedeputeerde Van Essen.

De heer VAN ESSEN (gedeputeerde): Mijnheer de voorzitter! Ik herken de woorden van mevrouw Hoek en de heer Van den Dikkenberg. Wij hebben vanmiddag goede gesprekken gevoerd. Dat wij het niet op elk vlak met elkaar eens zijn is niet erg. Dan zou het politiek erg saai zijn. Het is belangrijk dat je met elkaar het goede gesprek voert, de verschillen helder krijgt en op inhoud de argumenten wisselt. Dat hebben wij op een heel aantal onderdelen gedaan.

In de eerste termijn heb ik niks gezegd over de motie M57 wind en zon, passend alom. Deze motie vraagt om kwalitatieve randvoorwaarden op te stellen waarbinnen de ontwikkeling van zon en wind plaats kan vinden. De kaders hiervoor liggen ter inzage. Deze heten Omgevingsvisie en Omgevingsverordening. Om daarnaast iets heel nieuws te ontwikkelen zou wat wonderlijk zijn. Het gesprek over deze kaders hoort thuis in de besluitvorming over de Omgevingsvisie en -verordening.

De VOORZITTER: Mevrouw Van Ulzen heeft een interruptie.

Mevrouw VAN ULZEN (VVD): Mijnheer de voorzitter! Ik sluit mij aan bij de woorden van mevrouw Hoek. De gedeputeerde doet het erg knap, te meer dat hij zowel de Omgevingsvisie als deze RESsen in zijn portefeuille heeft. Ik vermoed dat dit niet voor niks is, omdat daarin een enorme verstrengeling zit. Wat in het ene onderwerp wordt bedacht, moet in het andere onderwerp landen, namelijk de Omgevingsvisie. Dit is het moment om aandacht te geven aan de kaderstelling die niet gelijk is voor woningen en de plaatsing van windmolens. Vandaar onze motie. De gedeputeerde zegt dat wij in gesprek zijn over de kaders. Wordt er gekeken om extra kaders voor windmolens en zonnevelden op te schrijven in de Omgevingsvisie, zodat onze inwoners en initiatiefnemers begrijpen waar zij aan toe zijn?

De heer VAN ESSEN (gedeputeerde): Mijnheer de voorzitter! In onze ontwerpomgevingsvisie hebben wij veel kwaliteiten van de provincie expliciet benoemd en de manier waarop wij daaraan bescherming willen geven. In de verordening staat waaraan ontwikkelingen moeten voldoen om goed te kunnen inpassen. Over de Nieuwe Hollandse Waterlinie hebben wij gezegd dat de kwaliteiten van dat gebied gewaarborgd moeten zijn bij alle ontwikkelingen daar. Zowel bij woningbouwprojecten als windmolens moet daaraan voldaan worden. Wij hebben landschapstypen benoemd, zoals het Groene Hart, waarvan de kwaliteiten benoemd worden in de kwaliteitsgids. Bij een ontwikkeling moet gekeken worden hoe dit zo goed mogelijk ingepast kan worden in het landschap. Ik heb goed gehoord wat de heer Dercksen en de heer Van den Dikkenberg zeiden over het inpassen. Ik begrijp goed dat daar zorgen leven, want het gaat het landschap zeker veranderen. De kunst is om het zo in te passen dat het zo min mogelijk afbreuk doet aan het landschap of op plekken het landschap kan versterken. Zorgvuldige inpassing is belangrijk. Dat geldt zowel voor woningbouw als hier. Het zal absoluut impact hebben.

De VOORZITTER: De heer Dercksen heeft een interruptie.

De heer DERCKSEN (PVV): Mijnheer de voorzitter! Kan de gedeputeerde een voorbeeld geven van waar een hectare zonnepanelen het landschap verbetert?

De heer VAN ESSEN (gedeputeerde): Mijnheer de voorzitter! Het kenmerk van de Nieuwe Hollandse Waterlinie zijn inundatievelden. Als je bij een fort staat, dan moet je een goed voorstellingsvermogen hebben om te zien hoe dat eruitziet als het onder water gelopen is. Ik kan mij voorstellen dat dit gevisualiseerd wordt met een zonneveld met verzuipende ruiters ertussen. Daarop zul je een kunstenaar moeten zetten. Als u mij uitdaagt om een voorbeeld te noemen, dan is dit het voorbeeld waarbij ik mij iets kan voorstellen.

De VOORZITTER: Ik waak ervoor dat wij in deze casuïstiek duiken. Mevrouw Van Ulzen heeft een punt dat iets toevoegt aan de discussie.

Mevrouw VAN ULZEN (VVD): Mijnheer de voorzitter! Ik hoor de gedeputeerde veel woorden gebruiken. Ik hoor echter niet dat er een kwaliteitsbeeldparagraaf voor energieopwekkers is, gelijk aan

deze voor woningen. Dat is niet heel helder naar de inwoners en de initiatiefnemers toe. Komt deze paragraaf er?

De heer VAN ESSEN (gedeputeerde): Mijnheer de voorzitter! In de Omgevingsverordening wordt daar wel iets over genoemd. Het is goed om dit in de aanloop naar het debat in maart daarover met elkaar te spreken. Er zullen vast mensen zijn die dit bij de inspraakmogelijkheid naar voren brengen.

Mevrouw VAN ULZEN (VVD): Mijnheer de voorzitter! Dit is de getrechterde besluitvorming waarvoor de inwoners vrees hebben.

De heer VAN ESSEN (gedeputeerde): Mijnheer de voorzitter! De Staten gaan over de Omgevingsverordening. Vanaf dat moment is dat het beleid waartoe alle plannen zich te verhouden hebben. Dat heeft meer impact dan een motie die u vandaag aanneemt.

Mevrouw VAN ULZEN (VVD): Mijnheer de voorzitter! Een motie om de Omgevingsverordening in te vullen.

De VOORZITTER: Dit punt is voldoende bediscussieerd.

De heer VAN ESSEN (gedeputeerde): Mijnheer de voorzitter! Het document waarin dit thuis hoort is de Omgevingsvisie en Omgevingsverordening. Daarvoor hebben wij een uitgebreid proces doorlopen. Het ontwerp daarvoor ligt klaar en alle belanghebbenden mogen daar iets van vinden. U krijgt dit terug met een advies en daarover kunt u besluitvorming plegen. Als u daarin op dit punt dingen anders wilt, dan kunt u daartoe in maart besluiten. Dat lijkt mij het moment om de aandachtspunten die u wilt meegeven de plek te geven waar het thuis hoort. Ik zie de motie als een oproep om iets nieuws op te tuigen. Dat moeten wij niet willen, want dan maken wij een soort schaduw-omgevingsverordening.

Mevrouw VAN ULZEN (VVD): Mijnheer de voorzitter! De motie is niet op die manier bedoeld. De motie is bedoeld om helderheid te geven aan inwoners.

De VOORZITTER: Ik stel vast dat dit punt voldoende bediscussieerd is. De gedeputeerde komt tot een afronding.

De heer VAN ESSEN (gedeputeerde): Mijnheer de voorzitter! Mevrouw Van Ulzen heeft nog een vraag gesteld over de toezegging over de andere opwek. Er zijn twee moties. De ene motie zegt dat wij het gesprek aangaan met het kabinet over andere vormen van opwek. Daarvan heb ik gezegd dat het overbodig is. Als u mij daartoe oproept, dan sla ik een modderfiguur naar het Rijk. Wij zijn immers al bezig met andere vormen van opwek. Ik kan niet uit de voeten met deze opdracht. Ik hoor dat u eigenlijk bedoelt dat wij eens moeten spreken over kernenergie. Daarover is een andere motie ingediend. Daarvan heb ik gezegd dat ik het oordeel bij de Staten laat.

De PVV heeft de motie over het referendum aangepast. Het advies over deze motie verandert daardoor niet. De PVV heeft tevens een motie ingediend over het meten van aantallen dode vogels en andere dieren. Deze motie heb ik nog niet gezien, dus hierover kan ik nog geen advies geven.

De PvdD vroeg naar de resultaten van het onderzoek naar de zeven windturbines. Dat kan ik niet overzien, want vindt plaats binnen de RES en de gemeente. De resultaten daarvan worden betrokken bij de uitwerking van de RES 1.0. Middels een addendum bij het raadsvoorstel in de gemeente Leusden is gezegd dat de grootschalige energieopwekking bij de Leusderheide moet worden afgeschaald. U vraagt om dat binnen de RES op die manier aan bod te laten komen. Ik kan dat toezeggen, maar ik merk bij de gemeente Leusden en Defensie dat daar wat belemmeringen zitten. De alternatieven zijn veel waarschijnlijker. Mijn toezegging zal niet veel veranderen. De manier waarop de Leusderheide in de concept-RES staat, zal veranderen. Dit is namelijk ingewikkeld qua draagvlak binnen de raad en het college van Leusden en qua relatie met Defensie.

Als laatste vraagt u in gesprek te gaan met natuur- en belangenorganisaties, met name voor de RES Amersfoort. Ik zal de oproep nogmaals doen in de RES dat deze organisaties als gesprekspartners worden uitgenodigd.

De VOORZITTER: Wij zijn aan het eind gekomen van de beraadslagingen over dit agendapunt.

Sluiting.

De VOORZITTER: De lijst met de definitief ingediende moties en amendementen zal vanavond beschikbaar zijn in uw informatiesysteem. Aan het begin van de digitale vergadering, die om 21.00 uur begint, zal ik de indieners van de moties vragen om dat te bevestigen. Officieel worden deze in de statenvergadering ingediend. U kunt de stemverklaringen namens uw fractie gebruiken om iets over uw oordeel te zeggen voor zover dat vanmiddag nog niet is gebeurd.

Dat gezegd hebbende sluit in de vergadering onder dankzegging voor uw inbreng. Ik vond het een mooie vergadering. Even deed het mij denken aan de koeien die de hele winter op stal hebben gestaan. De deur naar buiten gaat open en wat je dan ziet is genieten. Dat heb ik vandaag gedaan. Heel veel dank daarvoor. Dank aan alle ondersteuners, want hybride vergaderen is nieuw. Wij hebben dit met elkaar op de best mogelijke manier gedaan, mede dankzij de perfecte ondersteuning die wij daarbij hebben gekregen.

Mevrouw HOEK (50Plus): Mijnheer de voorzitter! U zei dat u de vergadering gaat sluiten, maar het is toch een schorsing?

De VOORZITTER: Dit is de statenbrede voorbereidende vergadering. Gelukkig zijn wij nog niet klaar voor vandaag. Om 21.00 uur kunt u de digitale vergadering bijwonen. Ik sluit de vergadering en wens u wel thuis.

Einde van de vergadering om 18.22 uur.

Aldus vastgesteld in de openbare vergadering van Provinciale Staten van Utrecht van 11 november 2020.

De voorzitter,

De griffier,